

Regnskabsanalyse og sammenligning af malkekvæg- produktionen i Tyskland, Frankrig og Danmark

UDARBEJDET AF
Karen Jørgensen, SEGES, Erhvervsøkonomi
Oktober 2018

Rapporten er udarbejdet i projekt "Træf rentable beslutninger på baggrund af nye analyser af landbrugets internationale konkurrenceevne", der er finansieret af Promilleafgiftsfonden for landbrug.

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Data	3
Metode	4
Strukturudviklingen i Frankrig, Tyskland og Danmark	5
Fordele og ulemper på baggrund af litteraturstudie og interviews	9
Regnskabssammenligning inden for mælkeproduktion	10
Indtægter	14
Produktivitet	18
Omkostninger	19
Handelsgødningsudgifter	21
Foderomkostninger	22
Energiomkostninger	24
Biogasproduktion i Frankrig	25
Vedligeholdelsesomkostninger	28
Lønomkostninger	30
Omkostninger for en fransk arbejdsgiver inden for landbruget	30
Afskrivninger	34
Forpagtningsafgift, leje- og renteudgifter	36
Tilskud og skat	40
Skattebetaling	43
Resultat	44
Balance	47
Jordpriser	51
Egenkapital og gæld	52
Gældssammensætning	56
Konklusion af regnskabsanalysen	56
Bilag	58

Indledning

Denne rapport er udarbejdet for at undersøge dansk mælkeproduktions konkurrenceevne sammenlignet med den tyske og franske mælkeproduktion. Analysen skal give de danske landmænd indblik i deres erhvervs konkurrenceevne, når det sammenlignes med konkurrenterne i Tyskland og Frankrig. Indblikket har til formål at give den danske landmand et bedre beslutningsgrundlag, når den enkelte skal foretage beslutninger om, hvorvidt det er rentabelt at etablere, opretholde eller udvide mælkeproduktionen.

Rapporten er delt op i tre notater: Regnskabsanalyse, Dyrevelfærd & Miljøreddegørelse samt Skatte- og Momsanalyse. Hvert kapitel gennemgår forskellene mellem de tre lande. Derudover vil der for kapitlerne være et afsnit, som samler fordelene og ulemperne ved henholdsvis den tyske og franske mælkeproduktion på baggrund af interviews og øvrig litteratur. Disse fordele og ulemper er brugt til at finde fokusområderne i de øvrige kapitler.

Indledningsvis er der blandt andet to afsnit om de valgte data samt metoden, der er brugt til analyserne. For at kunne forstå opbygningen og udviklingen i mælkeproduktionen gennemgås strukturudviklingen i Tyskland og Frankrig inden for mælkeproduktionen, og denne perspektiveres i forhold til den danske udvikling.

Data

Denne rapport bygger på interviews/forespørgsler i Danmark og Tyskland, der er foretaget i 2017 og 2018, samt litteraturinformationer vedr. Frankrig. Til regnskabsanalysen er brugt data fra Farm Accountancy Data Network, fremover forkortet til FADN¹, frem til 2016 og publiceret i september 2018.

FADN-data er en database i DG-AGRI i EU, hvor 80.000 landbrugsregnskaber indsamles årligt. Til denne rapport er brugt offentlige data, som er tilgængelige på DG-AGRI's hjemmeside². Disse består af gennemsnitlige økonomiske tal fra landbrug, som er specialiseret i mælkeproduktion. Indsamlingen af data sker i de enkelte lande, hvor de danske data behandles af Danmarks Statistik, de tyske af Thünen-Institut, Bundesforschungsinstitut für Ländliche Räume, Wald und Fischerei og de franske af INSTITUT DE L'ELEVAGE³. Endelig behandles de endnu en gang af EU i DG-AGRI. I de valgte data fra 2016 indgår mellem 200 og 500 bedrifter i de danske gennemsnitstal, mellem 2.000-3.000 i de tyske og 1.000-2.000 i de franske⁴.

De valgte datasæt indeholder primært oplysninger om mælkeproduktion, og kun en lille del af landbrugenets produktion kommer fra øvrig husdyrproduktion. I 2016 udgjorde malkekøer og opdræt 99,1 % af dyreenhederne i Danmark, 98,9 % i Tyskland og 98,6% i Frankrig.

Dataene ser på hele landbrugets økonomi. Det vil sige alle aktiviteter, der bruger landbrugets aktiver, omkostninger eller arbejdskraft. Dette kan f.eks. være gårdbutik eller udleje af jord og bygninger. Data omfatter ikke selvstændige liberale erhverv, lønindkomster, pensioner og lignende.

Data er ikke opstillet efter de samme regnskabstermer, som vi kender fra de danske regnskaber. Der er valgt at bruge de gældende EU-termer på engelsk for ikke at skabe en fejlfortolkning. Alle analyserne er beskrevet

¹ http://ec.europa.eu/agriculture/rica/database/consult_std_reports_en.cfm

² http://ec.europa.eu/agriculture/rica/database/consult_std_reports_en.cfm

³ INSTITUT DE L'ELEVAGE, Ferme Expérimentale, Ferme expérimentale de Derval, 15 La Touche, 44590 DERVAL

⁴ http://ec.europa.eu/agriculture/rica/database/report_en.cfm?dwh=SO

på dansk, og hvor det er fundet nødvendigt, er der opstillet en boks med definitionen på de enkelte regnskabstermer. Alle definitioner kan findes på DG-AGRI's hjemmeside.

Ligeledes er dyreenheder ikke beregnet på samme måde som de danske. I datasættet kaldes disse "Livestock Unit (LU)". I hele analysen vil der kun bruges LU-definitionen, som vil blive refereret til som dyreenheder. Definitionen er opstillet under regnskabsanalysen.

I de offentlige data fra DG-AGRI er de produktionstekniske nøgletal meget begrænsede, da det er de økonomiske nøgletal, som er oplyst, når der ses på de specialiserede produktionsgrene som smågriseproduktion.

Metode

Alle data er opgivet i gennemsnitstal. Da der forventes en meget stor spredning i de tre lande, skal man derfor være varsom med konklusionerne, da den enkelte landmand godt kan ligge betydeligt over eller under de gennemsnitlige tal.

Da landbrugene i henholdsvis Tyskland, Frankrig og Danmark varierer meget i størrelse, som beskrives i strukturudviklingsafsnittet nedenfor, er det nødvendigt at se på enheder. Dataene vil derfor blive sammenlignet i forhold til dyreenheder (LU) jf. tabel 2 senere, men da omsætningen pr. dyreenhed er meget forskellig landene imellem, vil den væsentligste sammenligning være i forhold til omsætning. Omsætningen vil sikre, at sammenligningen af omkostninger vil optræde som en andel af omsætningsniveauer, som de gennemsnitlige bedrifter opnår i de tre lande.

Det er ikke muligt at vise produktionseffektiviteten for mælkeproduktion ud fra FADN oplysninger, men det er forsøgt at vise produktionsresultaterne ud fra andre kilder i de enkelte lande.

Litteraturstudiet og interviewene i Tyskland og Frankrig er brugt til at forstå begrundelserne for de økonomiske forskelle, som optræder i regnskabsanalysen. Derudover er der et uddybende særskilt notat om forskellene i skatteforholdene samt et notat om miljøforskellene i såvel stald som på mark.

Analysen af skatteforholdene er udarbejdet på baggrund af et litteraturstudie. Kilderne nævnes i notatet.

Flere af rapportens elementer er ikke fra det samme år. Såvel kapitlet om skat som kapitlet om nitratdirektivet tager udgangspunkt i 2017/2018. Interviewene og litteraturstudiet er gennemført i 2018, og regnskabsdataene er fra perioden 2004 til 2016. Derfor vil der formentlig være forhold, som ikke har været ens i hele perioden.

Strukturudviklingen i Frankrig, Tyskland og Danmark

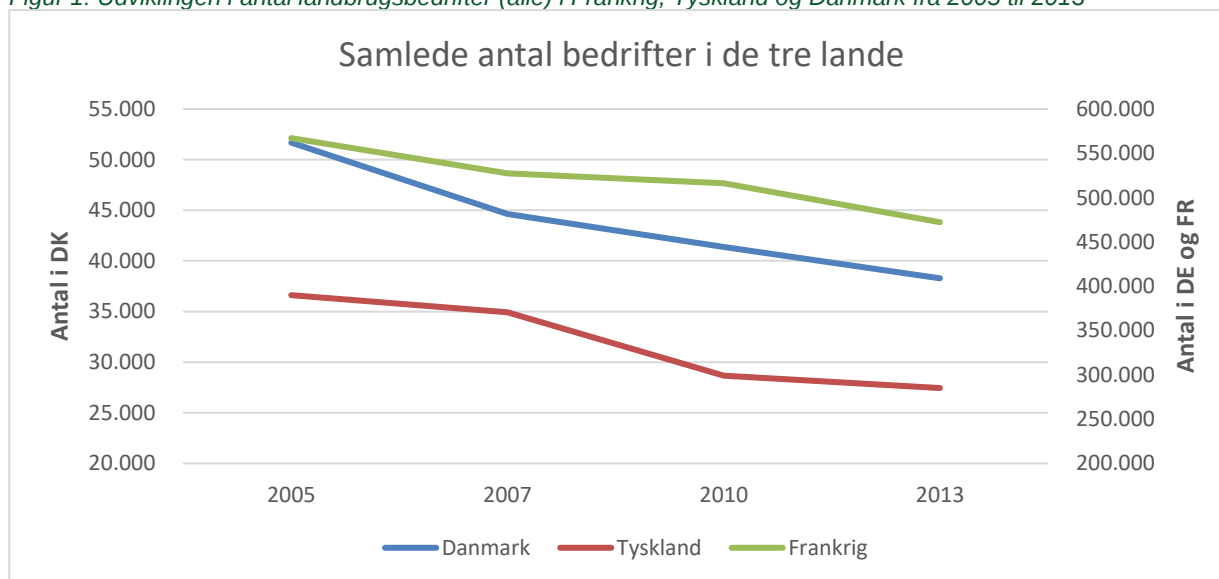
Boks 1: Fakta vedr. Frankrig, Tyskland og Danmark

	Frankrig	Tyskland	Danmark
Befolkning mio.	64,980	82,8	5,748
Areal km ²	643.801	357.022	43.090
Landbrugsareal km ²⁽⁵⁾	277.400 (43%)	167.800 (47%)	26.278 (62%)
Bedrifter med malkekvæg, stk. (2017)	58.500 ⁶	66.000 ⁷	2.900 ⁸
Mælkeydelse pr. årsko, kg (2017) ⁽¹³⁾	8.700	8.900	10.500

For at kunne forstå landbrugsproduktionen i henholdsvis Frankrig og Tyskland er det væsentligt at have et indblik i strukturudviklingen og størrelserne på bedrifterne og i dette tilfælde mælkeproduktionen. Dette afsnit vil kort beskrive de franske og tyske forhold.

Den samlede mælkeproduktion fra køer i EU 28 er på 162,9 mio. tons (2017 tal)⁹. Frankrig producerer omkring 25,2 mio. tons (15,4 pct.), Tyskland 32,6 mio. tons (20 pct.) og Danmark 5,4 mio. tons (0,03 pct.). Mælkeknoten er faldet bort fra april 2015, hvilket betyder en ændring af produktionsbetingelserne. Der er ikke længere loft over, hvor meget den enkelte landmand må producere. Fra 2015 og frem er det markedsforholdene, der bestemmer produktionsomfanget.

Figur 1: Udviklingen i antal landbrugsbedrifter (alle) i Frankrig, Tyskland og Danmark fra 2005 til 2013

⁵ <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=24323>

⁶ FranceAgriMer, Fact sheets, 2018

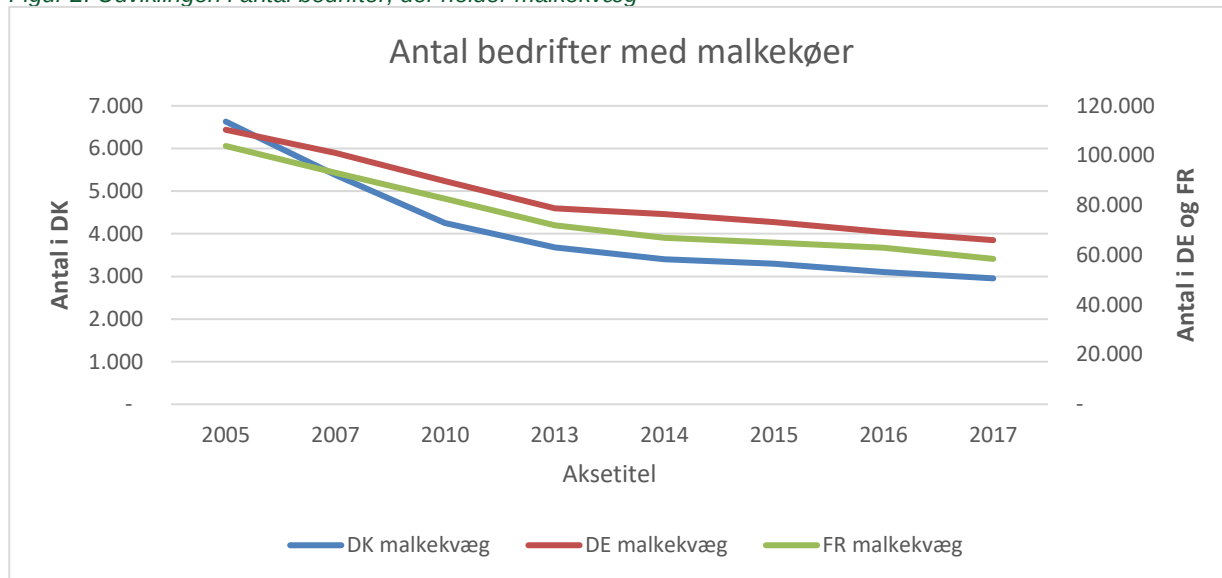
⁷ Thünen, 2018, Steckbriefe zur Tierhaltung in Deutschland: Milchkühe, afsnit C.1

⁸ Danmarks Statistik, BDF15

⁹ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Milk_and_milk_product_statistics

Strukturudviklingen i landbruget i henholdsvis Frankrig, Tyskland og Danmark ligner til forveksling hinanden. Der bliver færre bedrifter. Reduktionen i Frankrig er for ovenfor viste periode på 17 pct., mens reduktionen i Tyskland og Danmark er på hhv. 27 pct. og 26 pct.

Figur 2: Udviklingen i antal bedrifter, der holder malkekvæg

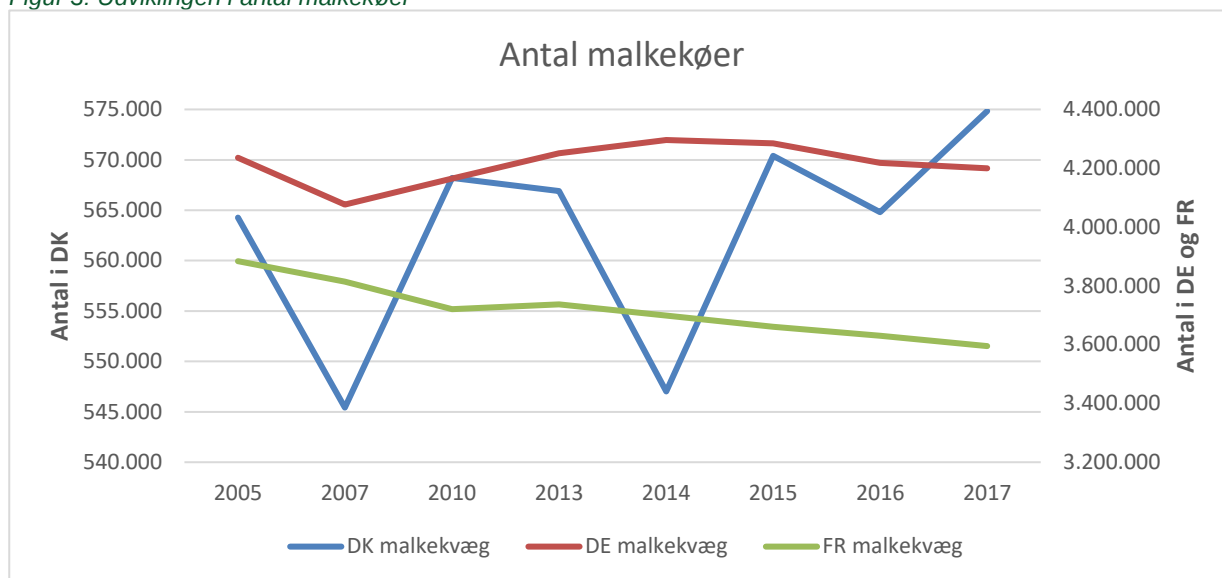

Reduktionen i bedrifter med malkekvæg er endnu større end den samlede reduktion. I Frankrig er bedrifter med malkekvæg faldet fra 103.850 i 2005 til 58.400 i 2017 – en reduktion 43 pct. Reduktionen i Tyskland er på samme niveau fra 110.370 til 66.000 (-40 pct.). I Danmark har der været en halvering af bedrifter med mælkeproduktion fra 6.630 til 2.900 (-55 pct.)

Udviklingen i antallet af malkekøer er i bl.a. Frankrig faldet med omkring 280.000, hvorimod antallet i Tyskland og Danmark er næsten status quo. Den danske opgørelse viser, at der er en vis variation, men dog i begrænset omfang, da udsvinget er inden for 25.000. Variationen i Tyskland er på godt 220.000 mellem top og bund.

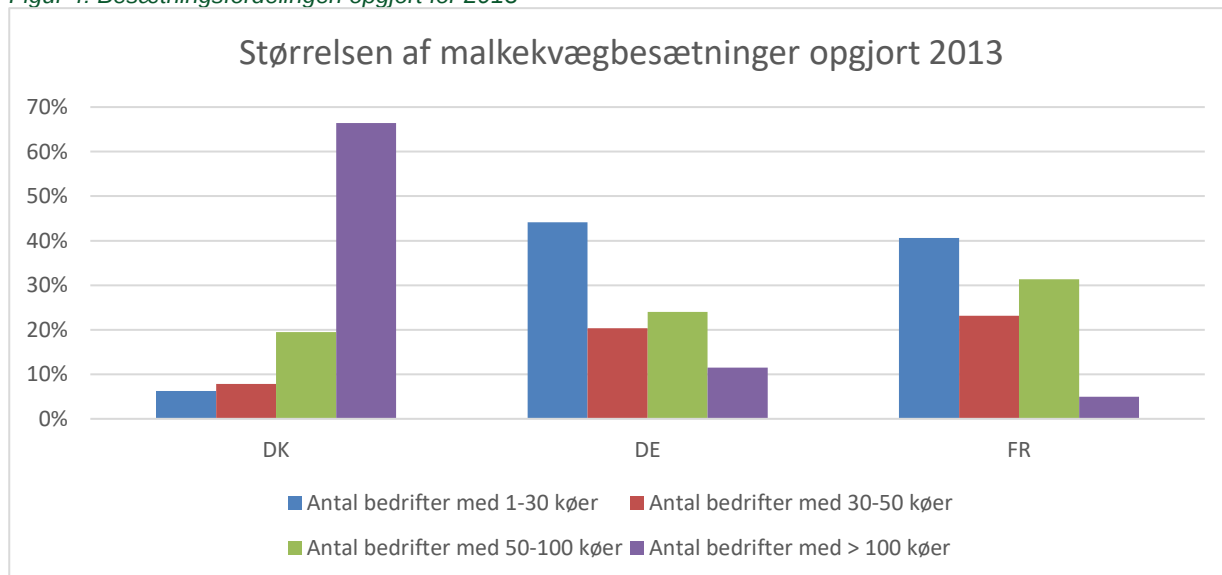
I Tyskland er malkekvægbedrifterne primært at finde i Bayern, Schleswig-Holstein og Niedersachsen, som tilsammen har over 60 pct. af det samlede antal malkekvæg. Se bilag 1 og 2.

Figur 3: Udviklingen i antal malkekøer

Figur 4 viser besætningsstørrelserne i de tre lande. Opgørelsen viser, at der er godt 40 pct. af bedrifterne i både Frankrig og Tyskland, der har under 30 køer i modsætning til i Danmark, hvor hovedparten af besætningerne har over 100 køer. Ifølge Dairy Report 2017 er tendensen, at besætningerne i hele Europa vokser. I Danmark er tendensen, at antallet af besætninger med over 200 køer nu udgør ca. 55 pct. af alle malkekvægbesætningerne. I Frankrig er det gruppen på 50-100 dyr, der stiger, og denne gruppe udgør i 2016 ca. halvdelen. I Tyskland er det gruppen med over 100 dyr, der er stigende. I 2012 udgjorde denne gruppe ca. 40 pct., og i 2016 er andelen steget til 50 pct. Se bilag 4, hvor størrelsesfordelingen for 2017 er vist.

Figur 4: Besætningsfordelingen opgjort for 2013¹⁰

¹⁰ <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database>

Det, der kendetegner de franske mælkeproducenter, er, at der er tale om familiebedrifter. I 2017 havde bedrifterne mellem 30 og 120 malkekøer med et gennemsnitligt areal på 90 ha. De større bedrifter er ofte drevet i et samarbejde mellem 2-3 ejendomme for at få en højere effektivitet og bedre organisering af driften. De forbedrer dyrevelfærden og har større overvågning af de enkelte dyr og forbedrer derved den generelle sundhed i besætningen.

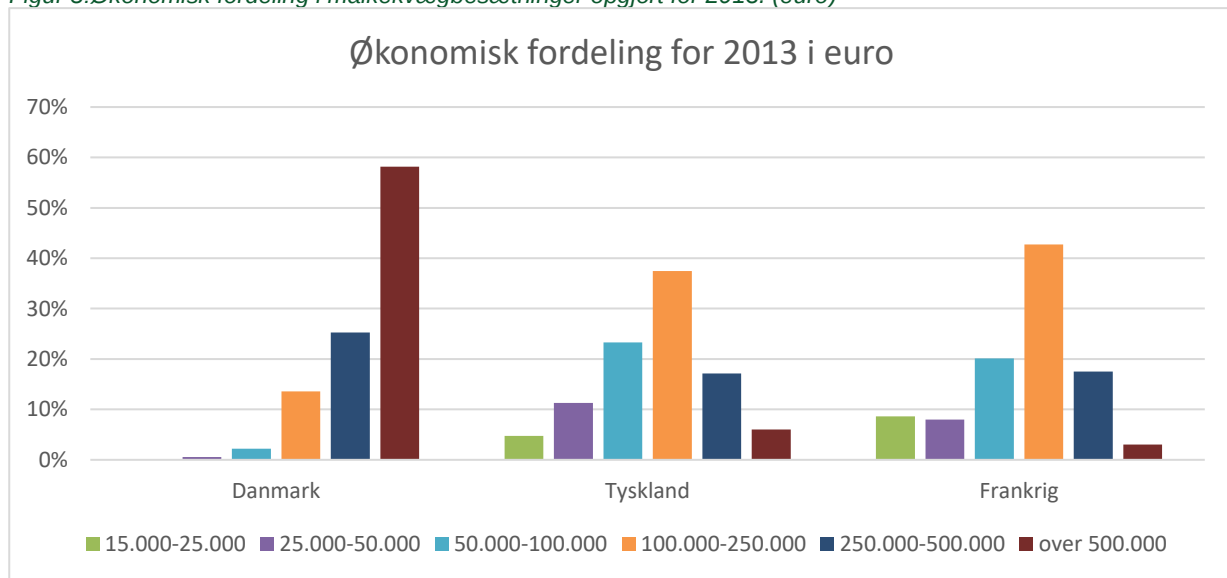
Der er investeret 4 milliarder euro inden for de seneste fem år bl.a. inden for modernisering af stalde, forbedret dyrevelfærd og i opbevaring og spredning af gødning og gylle.

I Frankrig er det normalt, at malkekøerne er på græs mindst 6 måneder om året. Hovedparten af foderet er frisk græs fra græsarealerne.

Der er tilsvarende en høj selvforsyningsgrad af grovfoder eller foder i det hele taget. Selvforsyningsgraden er omkring 80 pct.

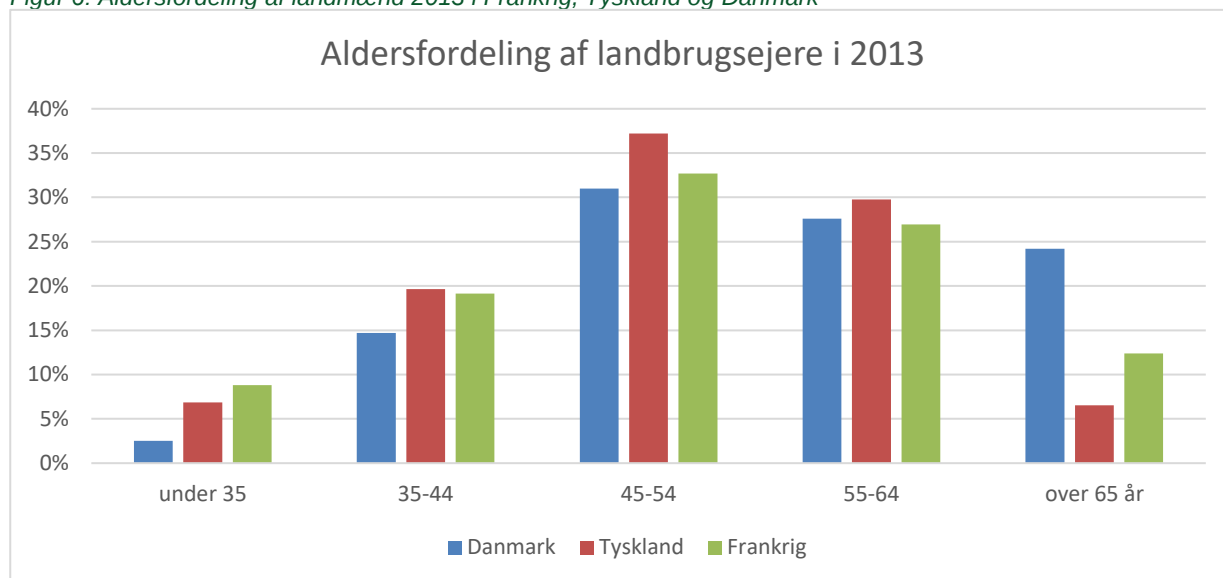
Den seneste opgørelse vedr. indkomstfordelingen fra EU-stat er fra 2013. Hovedparten af de danske mælkeproducenter ligger med en indtjening over 500.000 euro, hvilket ikke er overraskende, da de også har de største besætninger og det største jordtillæg. De tyske og franske bedrifter er mindre og har derved også en mindre indtjening. Det er ikke ensbetydende med, at de har et mindre overskud, hvilket regnskabsanalysen nedenfor også viser.

Figur 5: Økonomisk fordeling i malkekvægbesætninger opgjort for 2013. (euro)

Antallet af landmænd/landbrug i Europa er faldende, og tilsvarende er aldersgennemsnittet steget. Den seneste opgørelse for EU₂₈ er fra 2013, og den viser, at 55 pct. af alle landmænd er over 55 år. Hvis der korrigeres for, at oplysningerne er fra 2013, vil der være endnu flere ældre landmænd i skrivende stund.

Figur 6: Aldersfordeling af landmænd 2013 i Frankrig, Tyskland og Danmark ¹¹

I Frankrig var gennemsnitsalderen i 2015 for pensionering for medarbejdere inden for landbruget 62 år og 7 måneder og 63 år og 2 måneder for ikke-lønmodtagende (ejere) inden for landbruget.¹²

Fordele og ulemper på baggrund af litteraturstudier og interviews

På baggrund af interviewene og litteraturstudierne er tabel 1 opstillet, som giver et overblik over de fordele og ulemper, der er i landene contra Danmark.

Tabel 1: Fordele og ulemper ved mælkeproduktion i Danmark, Tyskland og Frankrig

Fordele - Frankrig contra Danmark	Ulemper
Mindre gæld, da denne kun udgør 50 pct. af aktiverne i modsætning til Danmark, hvor den udgør 80 pct. af aktiverne.	Mange mindre bedrifter, der skal finde en anden ejerform, når de nuværende ejere holder op.
Familiebedrifter, som ikke er afhængige af lønnet arbejdskraft.	Tilpasning til nye, strammere regler indenfor dyrevelfærd og miljø kan fremover betyde større gæld og derved mindre overskud.
Lille kapitalbinding i jord, da de forpagtede arealer udgør omkring 85 pct. af det dyrkede areal.	Højere rente end i Danmark, da det primært er banklån, der finansierer større investeringer.
Produktionsomkostningerne pr. kg mælk er mindre end i Danmark - specielt foderomkostningerne er lave.	Stingende finansielle risikoer ved etablering af mælkeproduktion.
Moderate jordpriser	Mangle på landbrugsuddannet medarbejder

¹¹ http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/ef_m_farmang og Farm structure survey 2013 206/2015 eurostat newsrelease

¹² <https://www.la-retraite-en-clair.fr/cid3191228/la-retraite-dans-monde-agricole-quelques-chiffres.html>

Fordele - Tyskland contra Danmark	Ulemper
Mindre gæld, da den kun udgør 25 pct. af aktiverne i modsætning til Danmark, hvor den udgør 80 pct. af aktiverne.	Store forskelle mellem Syd- og Nord-/Østtyskland i bedriftsstrukturen og derved i fremtiden for ejerne.
Mindre kapitalbinding i jord, da de forpagtede arealer udgør godt 60 pct. af det dyrkede areal i modsætning til Danmark, hvor det forpagtede areal er ca. 30 pct. af det samlede dyrkede areal.	Har samme problemer som i Danmark - at der er mange ældre landmænd og få unge på vej ind i erhvervet.
Meget lave foderomkostninger. Dermed en lav fremstillingspris pr. kg mælk.	
Løbende tilpasning af miljøinvesteringer betyder, at de tyske mælkeproducenter står godt i konkurrencen med både franske og danske mælkeproducenter.	

Regnskabssammenligning inden for mælkeproduktion

Dette kapitel er en analyse, hvor hovedsageligt data fra FADN analyseres for at kunne forklare forskellene mellem Danmark, Tyskland og Frankrig. Hvor det er muligt, inddrages litteraturstudiet og interviewene.

Da der som nævnt er store strukturelle forskelle, vil det ikke give meget værdi at sammenligne på bedriftsniveau. I stedet sammenlignes de enkelte poster i forhold til omsætningen. Dette suppleres med posterne pr. dyreenhed, hvor det findes relevant, samt andre nøgletal i enkelte af analyserne.

Omsætningen er valgt, da omkostningsniveauerne og indtægtsniveauerne er varierende i den undersøgte periode i de tre lande. Ved at sætte alle posterne op i forhold til omsætningsniveauet kan det sammenlignes, hvor stor en andel af omsætningen der bruges på eksempelvis lønudgifter, renter osv.

Den regnskabsmæssige opstilling, som bruges i datasættet fra FADN, er ikke den, som kendes fra de danske regnskaber. I analysen bruges de termer, som FADN bruger, men rækkefølgen i analysen tager udgangspunkt i den danske opstilling.

Hvis andet ikke er anført under figur eller tabel, er oplysningerne fra FADN.

"Total output" bliver kaldt omsætning, men dette er ikke helt retvisende. Definitionen af "Total output" ses i boks 2 nedenfor.

Boks 2: Definition af den samlede omsætning

Total output of crops and crop products, livestock and livestock products and other output.
 Sales and use of (crop and livestock) products and livestock
 +changes in stocks of products (crops and livestock)
 +changes in valuation of livestock
 -purchases of livestock
 +various non-exceptional products

I tabel 3 nedenfor er opstillet de overordnede nøgletal for 2015. Disse vil i det følgende blive analyseret nærmere. Tallene er holdt i forhold til "total output", som er et udtryk for omsætning.

Tabel 2: Nøgletal for gennemsnitlige malkekvægbesætninger 2016 i Danmark, Tyskland og Frankrig. Omsætning mm. er angivet i euro.

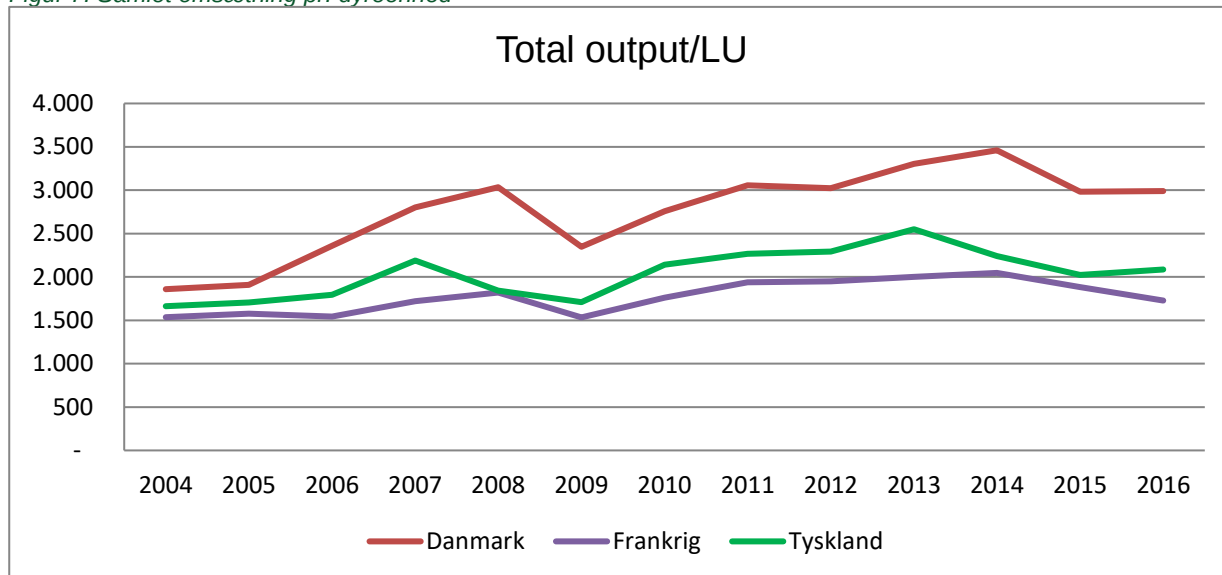
2016 Euro		(DAN) Denmark		(DEU) Tyskland		(FRA) Frankrig	
Total Utilized Agricultural Area - ha	SE025	156,05	Pr. totalt output	72,01	Pr. totalt output	92,11	Pr. totalt output
Dairy cows units-LU	SE085	165,21		62,80		59,78	
Yield of Wheat - hkg/ha	SE110	63		69		58	
Total output crops	SE135	175.583	22%	24.215	11%	16.103	8%
Total output livestock	SE206	573.707	73%	179.193	85%	162.239	83%
Other output	SE256	18.928	2%	14.194	7%	5.580	3%
Total output	SE131	768.218	100%	217.601	100%	183.922	100%
Fertiliser	SE295	14.161	2%	6.728	3%	8.615	5%
Feed for grazing livestock	SE310	317.467	41%	48.218	22%	38.549	21%
Feed for grazing livestock homegrown	SE315	140.460	18%	7.279	3%	4.380	2%
Other livestock costs	SE330	51.184	7%	16.746	8%	6.493	4%
Total specific costs	SE281	412.295	54%	83.890	39%	67.537	37%
Machinery & building current costs	SE340	55.611	7%	20.303	9%	18.372	10%
Energy	SE345	22.863	3%	16.653	8%	10.144	6%
Contract work	SE350	57.594	7%	13.480	6%	20.185	11%
Other direct inputs	SE356	20.896	3%	11.322	5%	18.558	10%
Total intermediate consumption	SE275	569.259	74%	145.648	67%	134.795	73%
Subsidies - excl. on invest	SE605	69.585	9%	32.347	15%	33.189	18%
VAT balance excluding on investment	SE395	0	0%	2.878	1%	0	0%
Taxes	SE390	6.030	1%	1.549	1%	1.778	1%
Balance subs and taxes	SE600	63.555	8%	33.676	15%	31.410	17%

Gross Farm Income	SE410	262.514	34%	105.629	49%	80.537	44%
Depreciation	SE360	76.452	10%	30.698	14%	37.345	20%
Farm Net Value Added	SE415	186.062	24%	74.931	34%	43.192	23%
Wages paid	SE370	69.986	9%	13.460	6%	4.487	2%
Rent paid	SE375	28.099	4%	12.933	6%	11.765	6%
Interest paid	SE380	78769	10%	5.883,00	3%	5.291,00	3%
Total external factors	SE365	176.854	23%	32.277	15%	21.543	12%
Subsidies on investment	SE406	594	0%	514,00	0%	1.526,00	1%
VAT on investment	SE408	0	0%	-2.528	-1%	0	0%
Balance subsidies and taxes on investment	SE405	594	0%	-2.014,00	-1%	1.526,00	1%
Family Farm income	SE420	9.802	1%	40.640	19%	23.175	13%

Indtægter

Indtægter i datasættet er angivet som "total output". I de følgende afsnit vises og forklares, hvor stor omsætningen er i henholdsvis Danmark, Tyskland og Frankrig, og hvilke omsætningstal der indgår i opgørelsen.

Figur 7: Samlet omsætning pr. dyreenhed

Omsætningen i forhold til dyreenhederne opgjort ud fra den regnskabsmæssige opgørelse viser, at Danmark ligger markant foran både Tyskland og Frankrig. I 2016 havde Tyskland 2.087 euro pr. dyreenhed, Frankrig 1.728 og Danmark 2.991 euro pr. dyreenhed.

Den væsentligste indtjening for mælkeproducenterne er salget af mælk. Mælkeprisen har i 2016 været følgende i de tre lande:

Tyskland 30,5 euro/100 kg ECM mælk, Frankrig 32,7 euro/100 kg ECM og Danmark 34,5 euro/100 kg ECM.¹³

En anden faktor, der har stor betydning, er foderomkostningerne. Foderpriserne har i 2016 været højere end i både 2013 og 2014, jf. figur 19.

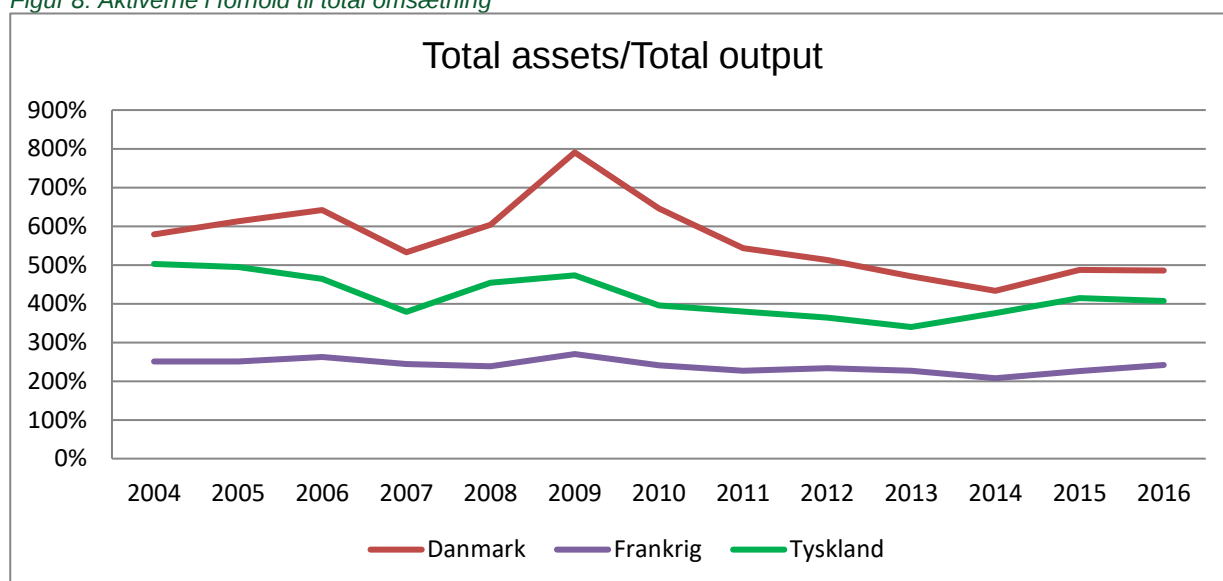
Figur 8 viser omsætning i forhold til de samlede aktiver. Figuren vises således, hvor stor indtjening/omsætning den investerede kapital giver i afkast.

Danmark har i mange år kun opnået en omsætning i forhold til de samlede aktiver på under det halve af Frankrig og ca. 30 pct. af det, som de tyske mælkeproducenter har opnået.

De franske landmænd forstår at have en større omsætning for hver investeret euro. De nordeuropæiske mælkeproducenter har en større bygningsmasse bl.a. på grund af køligere og mere regnfuldt klima. Det har betydning for, hvor stor kapitalbindingen er pr. dyreenhed. Reduktionen fra 2009 og frem til 2016 viser, at værdien af aktiverne er reduceret.

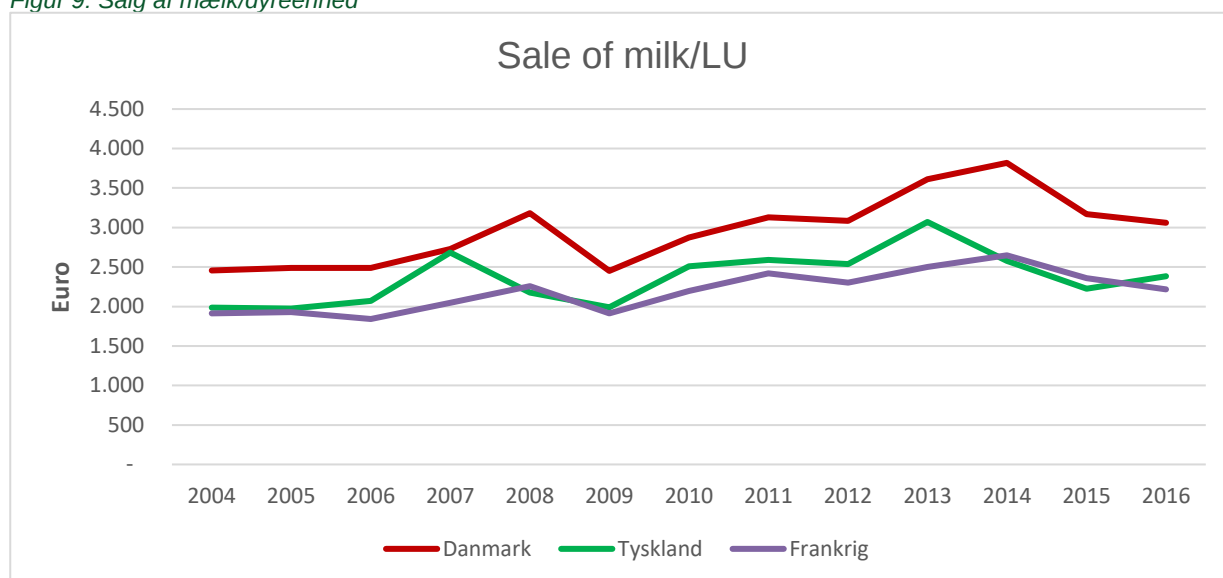
¹³ IFCN, Dairy Report 2018

Figur 8: Aktiverne i forhold til total omsætning

I Danmark er det primært værdien af jord, der er reduceret. Prisen på jord i de tre lande er vist i figur 53 og 54. Jordprisen i Tyskland er meget stabil, men der har været en lille prisstigning i Frankrig, der dog er reduceret i 2014 og 2015.

Figur 9: Salg af mælk/dyreenhed

Figur 9 viser, hvor stort salget af mælk er i euro i forhold til størrelsen af besætningen af malkekvæg. Figuren viser, at Danmark har et lille mersalg pr. dyreenhed i forhold til de to øvrige lande. Tendensen er, at priserne på mælk har været nedadgående i 2016 undtagen i Tyskland, hvor der fra 2015-2016 er stigende priser.

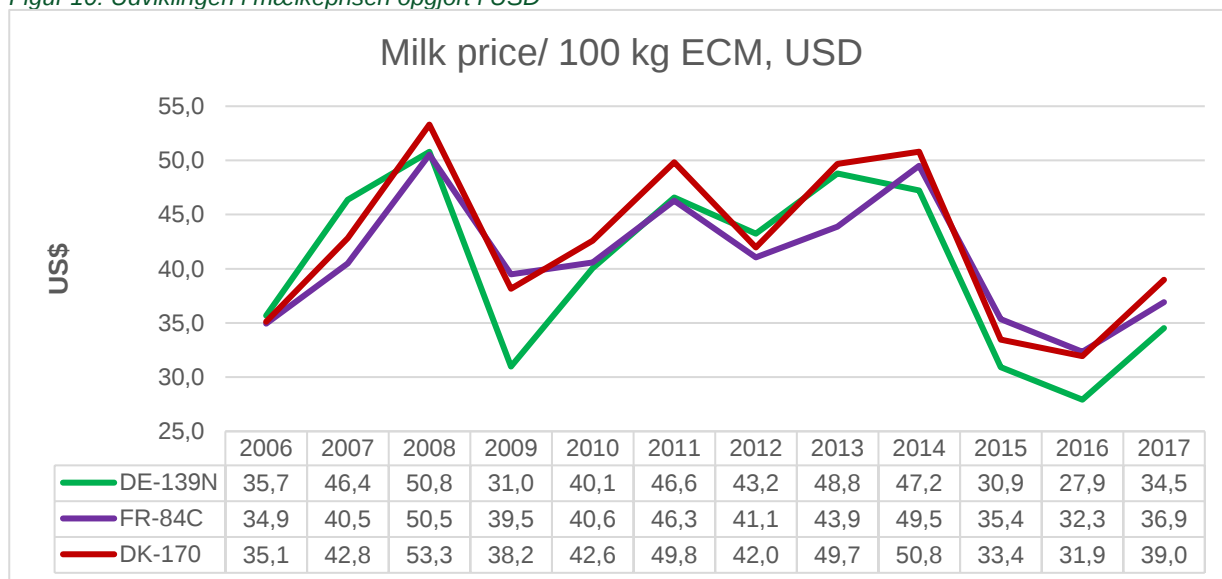
Udviklingen i antal kg mælk pr. årsko er steget inden for de senere år. Fra 2008 til 2017 er ydelsen pr. ko steget med 15 pct., 9 pct. og 13 pct. for de tre lande jf. tabel 3.

Tabel 3: Produktion af mælk pr. årsko

Ton/ko ¹⁴	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Danmark	8,8	9,6	9,5	9,8	10,5	10,3	10,5
Tyskland	8,7	8,3	8,9	8,1	8,2	8,5	8,8
Frankrig	8,2	8,2	8,7	8,5	8,5	8,6	8,7

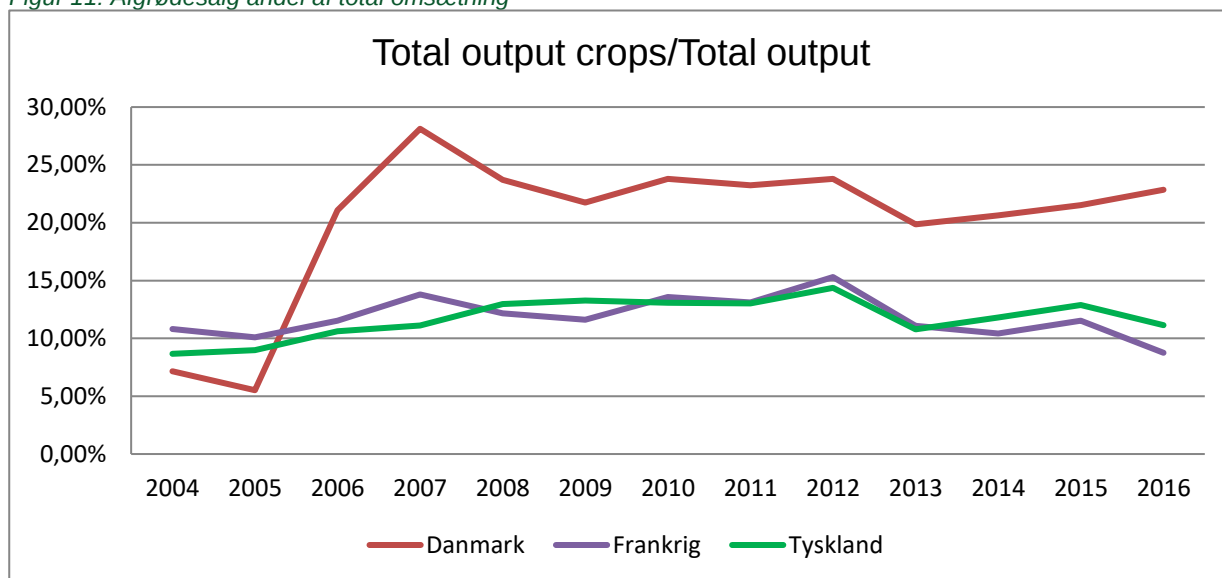
Prisen for mælk i euro er for samme periode noget fluktuerende, jf. figur 10. Tendensen i mælkeprisen er den samme i de tre viste lande. Mælkeprisen i Tyskland er dog ca. 2 \$ lavere end i Frankrig og 4,5 \$ lavere end i Danmark. Dette skulle alt andet lige betyde, at de tyske landmænd har en dårligere indtjening end de danske, hvilket opgørelserne nedenfor dog viser ikke er tilfældet.

Figur 10: Udviklingen i mælkeprisen opgjort i USD

¹⁴ ICFN rapport – 18 side 108,114,116, IFCN database, tidsserier

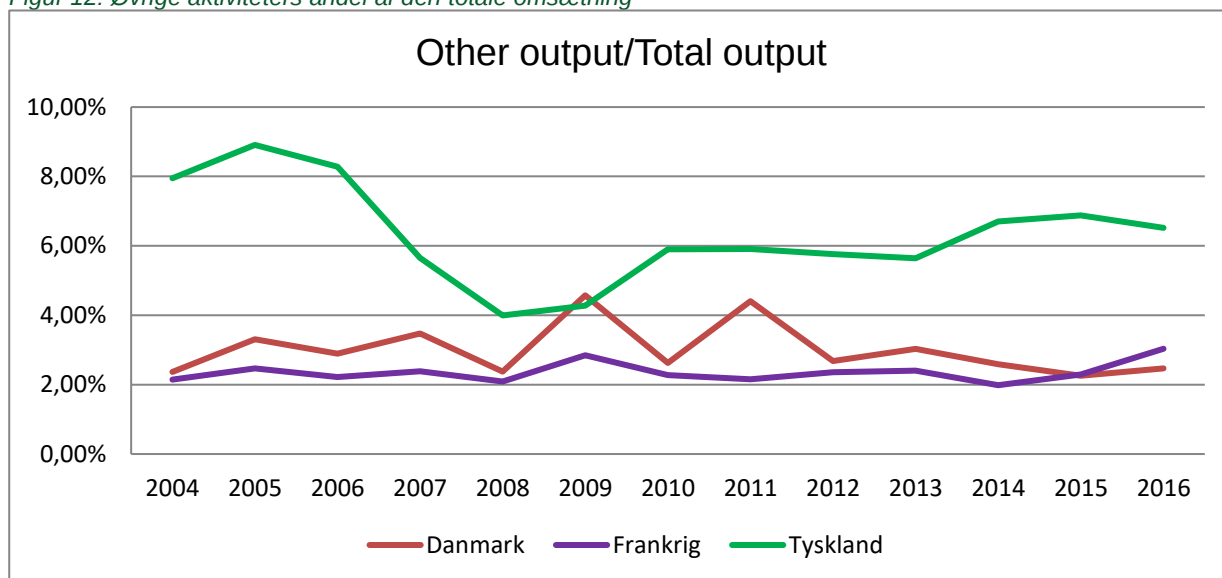
Figur 11: Afgrødesalg andel af total omsætning

Figur 11 viser, hvor stor en del af omsætningen der kommer fra salg af markafgrøderne inkl. de afgrøder, der anvendes til foderfremstilling. Her ses, at udviklingen er noget forskellig i de tre lande. Danmark har alt andet lige en større indtjening fra andre produktionsgrene end Tyskland og Frankrig, da de danske bedrifter har et større areal, jf. tabel 2. De danske bedrifter har 0,6 ha pr. LU. De tyske bedrifter har 0,7 ha pr. dyreenhed og de franske 0,9 ha pr. dyreenhed. Selvom de danske bedrifter har et mindre jordtillæg, når der tages forbehold for besætningsstørrelserne, har de danske bedrifter et større salg af andre afgrøder. Hvedeudbytterne er identiske, jf. figur 13. Mersalget ligger i, at de tyske og franske bedrifter har en større egenproduktion af foder til besætningen.

Figur 12 viser indtjeningen fra andre aktiviteter, jf. boks 4, hvor variationen indenfor de tre lande er stor fra år til år. Andelen af indtjening fra andre aktiviteter er meget lav for både Danmark og Frankrig, hvorimod anden indtjening i Tyskland er væsentligt højere end i de to andre lande. Det skyldes primært, at mange tyske landbrug har deres eget biogasanlæg og solceller, hvor der sælges strøm til en god pris. Fra 2016 er der ændret i elprisen på den strøm, der produceres på biogas- og solcelleanlæggene, hvilket reducerer indtjeningen.

Figur 12: Øvrige aktiviteterets andel af den totale omsætning

Boks 2: Definition af anden indtjening

Leased land ready for sowing, receipts from occasional letting of fodder areas, agistment, forestry products, contract work for others, hiring out of equipment, interest on liquid assets necessary for running the holding, receipts of tourism, receipts relating to previous accounting years, other products and receipts.

Udlejet jord klar til såning, indtjening fra lejlighedsvis udlejning af foderarealer, dyrepension, skovbrugsprodukter, kontraktarbejde for andre, udlejning af udstyr, renter af likvide aktiver, der er nødvendige for at drive bedriften, indtjening fra turisme, indtægter vedrørende tidligere regnskabsår (periodisering), andre produkter mm.

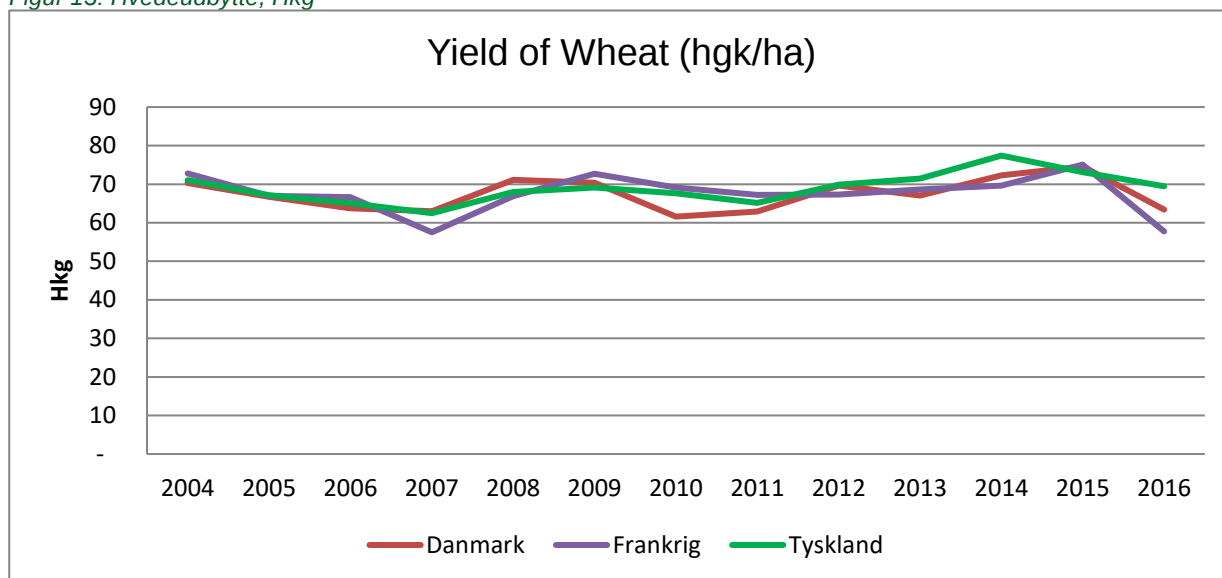
Salget af mælk er hovedaktiviteten for bedrifterne. I 2016 udgør mælkesalget i Danmark 66 pct. af den samlede omsætning, i Tyskland 69 pct. og i Frankrig 72 pct. For perioden 2004 til 2016 er der nogle variationer, men spredningen fra top til bund er på 6 pct., hvilket gælder for alle tre lande.

I det følgende afsnit vil der blive foretaget en sammenligning af de forskellige omkostninger.

Produktivitet

Når der ses på omkostningerne, skal disse ofte sammenholdes med produktiviteten. I dette datasæt er det dog ikke muligt at se på mælkeproduktionen pr. ko eller dødeligheden for kalve eller grovfoderproduktionen pr. hektar, men alene på de forskellige omkostningsniveauer. Det eneste mulige produktivitetstal er udbytte-niveauerne for hvede, som ses nedenfor i figur 13.

Figur 13: Hvedeudbytte, Hkg

Figur 13 viser produktiviteten i hvedeproduktionen. De tre lande har næsten samme høstudbytte set over hele perioden. Det er meget små variationer, der har været i perioden, og variationen ligger i de enkelte års temperatur- og nedbørsforhold.

Omkostninger

I datasættet er omkostninger ikke fordelt mellem styk- og kapacitetsomkostninger, som det kendes fra de danske regnskaber.

Boks 3: Definition af totale omkostninger

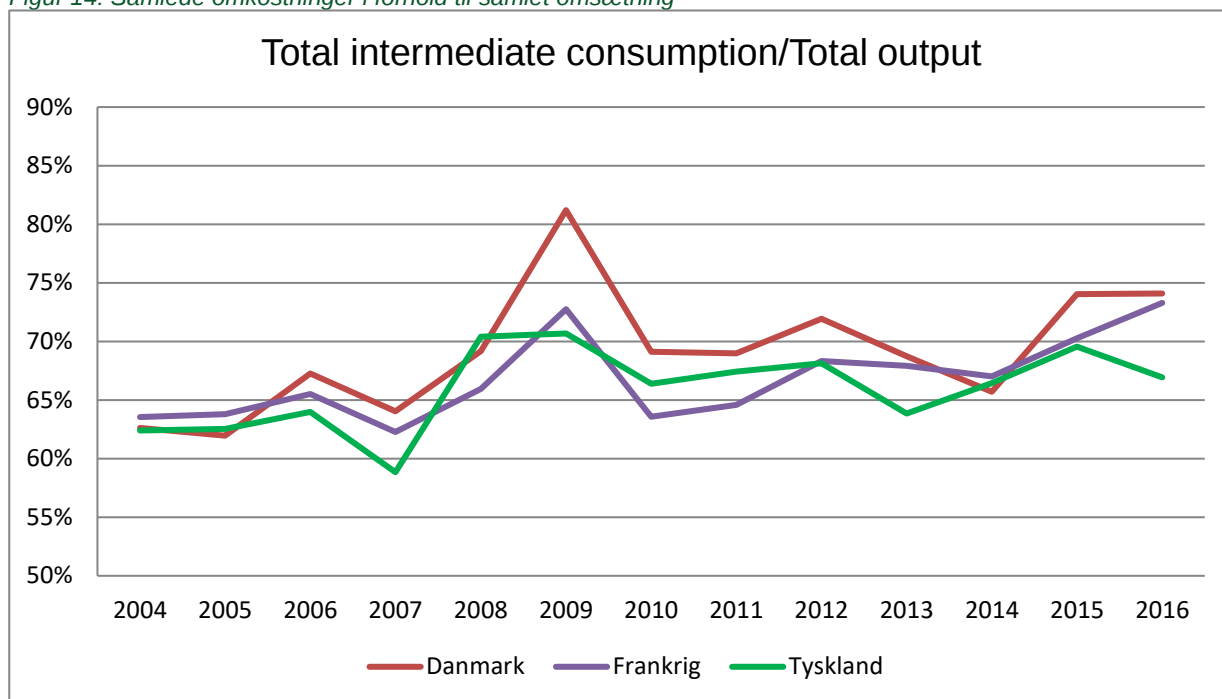
Total specific costs (including input produced on the holding) and overheads arising from production in the account year=Specific costs + overheads. Overheads=Supply costs linked to production activity but not linked to specific lines of production

Samlede specifikke omkostninger (inklusive indtægter produceret på bedriften) og omkostninger ved produktion i regnskabsåret = Særlige omkostninger + omkostninger

Omkostninger = Forsyningsomkostninger forbundet med produktionsaktivitet, men ikke forbundet med specifikke produktionslinjer

Hvis man ser overordnet på omkostningerne i forhold til omsætningen, ses det i figur 14, at de samlede omkostninger næsten udgør den samme andel af den samlede omsætning. De samlede omkostninger for perioden 2014-2016 er i gennemsnit 71-68-70 pct. i de tre lande. Figuren viser, at produktionsbetingelser på input-siden ligner hinanden. Der er kun et enkelt år, hvor de danske omkostninger stiger mere end primært de tyske. Tyskland har haft en stigning i omsætningen for 2016 og har bibeholdt omkostningsniveauet; derfor dette fald fra 2015 til 2016. Stigningen i 2009 skyldes, at mælkeprisen faldt stort, jf. figur 10.

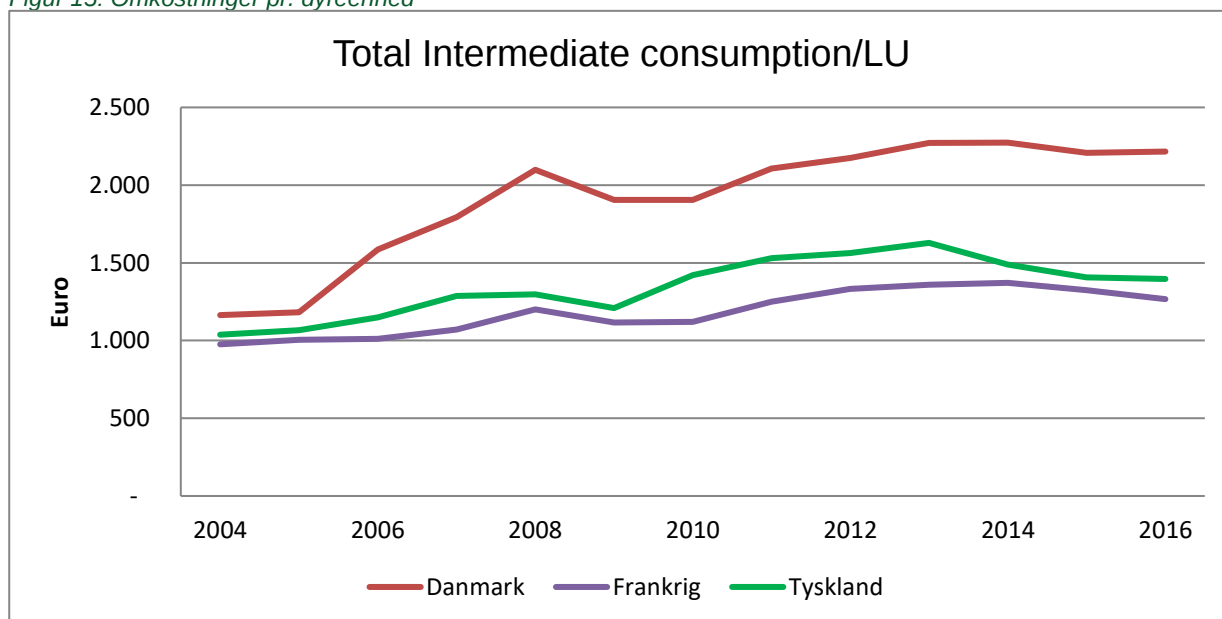
Figur 14: Samlede omkostninger i forhold til samlet omsætning

Hvis man ser på omkostningerne pr. dyreenhed, jf. figur 15, viser opgørelsen, at Tyskland og Frankrig har signifikant lavere omkostninger end Danmark.

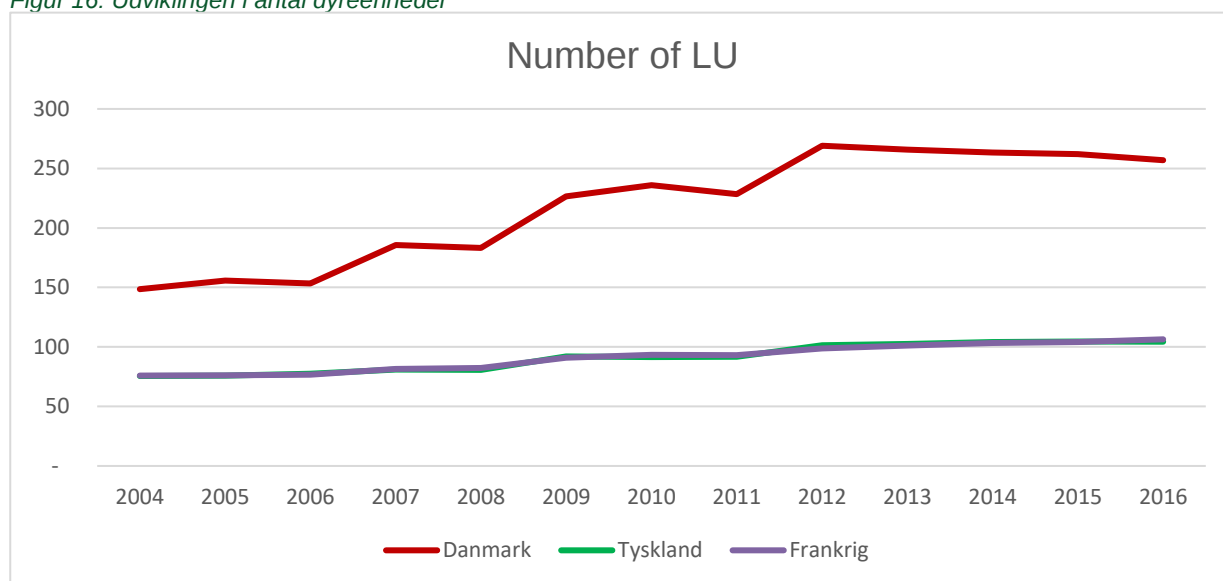
I 2016 var de tyske og franske omkostninger på 1.400 og 1.270 euro pr. dyreenhed, hvorimod omkostninger i Danmark var på 2.200 euro pr. dyreenhed – eller mere end 40 pct. større omkostninger i Danmark, når det gøres op pr. dyreenhed.

Figur 15: Omkostninger pr. dyreenhed

Udviklingen i besætningsstørrelserne inkl. opdræt og tyre viser, at Danmark inden for de senere år har haft en stigning i besætningsstørrelsen i modsætning til både Tyskland og Frankrig, hvor der ikke er sket en tilsvarende stigning i antal dyr, jf. figur 16. Stigningen i besætningerne i Danmark har ikke haft en stordriftsfordel, da omkostningerne pr. dyreenhed er steget fra 1.164 euro til 2.216 euro svarende til 90 pct., mens omkostningerne i fx Tyskland er steget fra 1.038 euro til 1.397 euro – en stigning på 35 pct. og tilsvarende i Frankrig, hvor stigningen er på 30 pct. Uden at det kan dokumenteres, er der noget, der tyder på, at der skete en ændring i opgørelsesmetoden i de danske regnskaber fra 2005 til 2006. Hvis de to første år ikke medtages i opgørelsen, udgør stigningen 40 pct., hvilket matcher stigningen i de to øvrige lande.

Figur 16: Udviklingen i antal dyreenheder

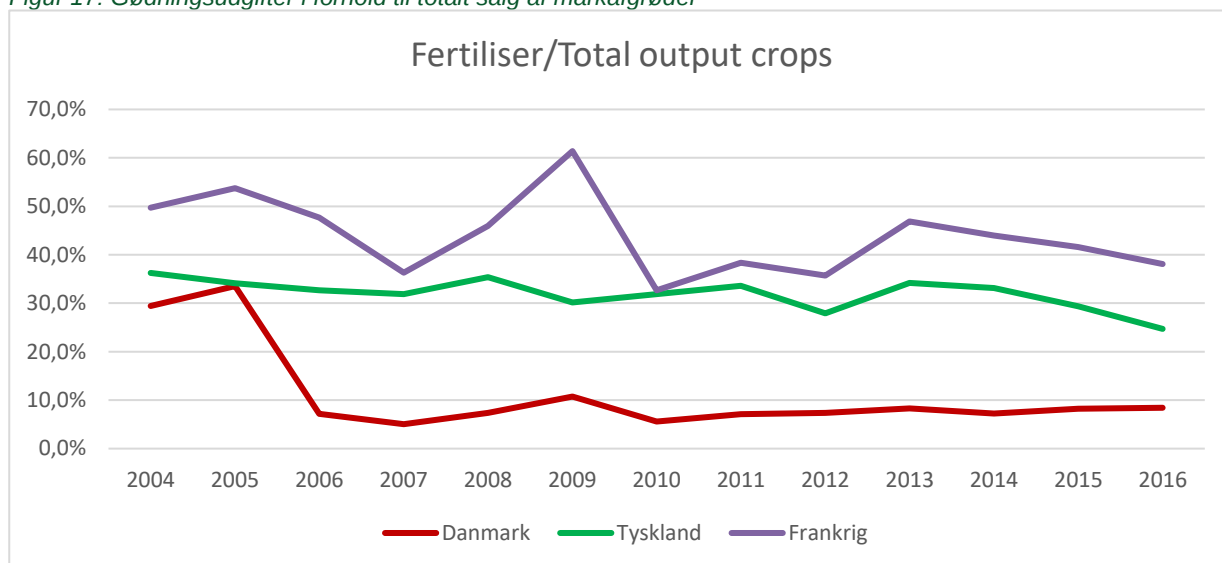

Handelsgødningsudgifter

Fra 2010 til 2016 er gødningsomkostningerne i Danmark (euro) steget fra at udgøre 5,6 til 8,4 pct. af det samlede salg af afgrøder. Der er et enkelt år, hvor omkostningen er på 10 pct. I 2009 foretog de danske landmænd et ekstraordinært stort indkøb af gødning, da der kom en ændring i afgifterne fra 2010.

Fra 2010 og fremefter ligger Tyskland næsten på samme niveau i gødningsomkostninger svarende til ca. 30 pct. af salgsprisen på markafgrøderne. Frankrig topper med omkostninger, der udgør 40 pct. og endda lidt over 40 pct. i enkelte år. De lave gødningsudgifter i Danmark skyldes, at malkekvægbedrifterne har masser af husdyrgødning, der kan anvendes som gødning på de arealer, der har salgsafgrøder. Årsagen til dette ligger i landets miljøregler om, at der er loft over, hvor mange kg kvælstof og fosfor der må tilføres pr. hektar. De samme regler er på vej til Tyskland og delvis også Frankrig. Se notat om gødningsregler i de to lande.

Figur 17: Gødningsudgifter i forhold til totalt salg af markafgrøder

Foderomkostninger

Boks 4: Definition af foder

Feed for grazing livestock:

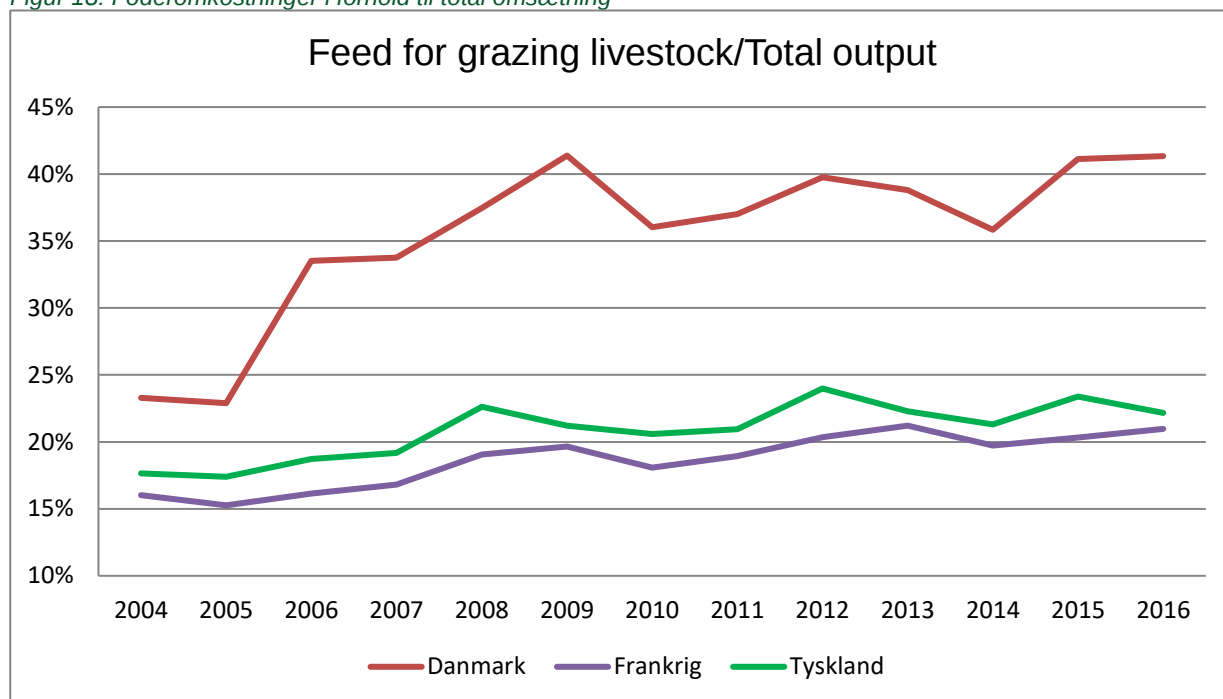
Concentrated feeding stuffs, incl. mineral licks and preservatives, coarse fodder, expenditure on the use of common grazing land, expenditure on agistment. Cost of renting forage land is not included in the UAA for equines cattle, sheep and goats.

Feed for grazing livestock homegrown:

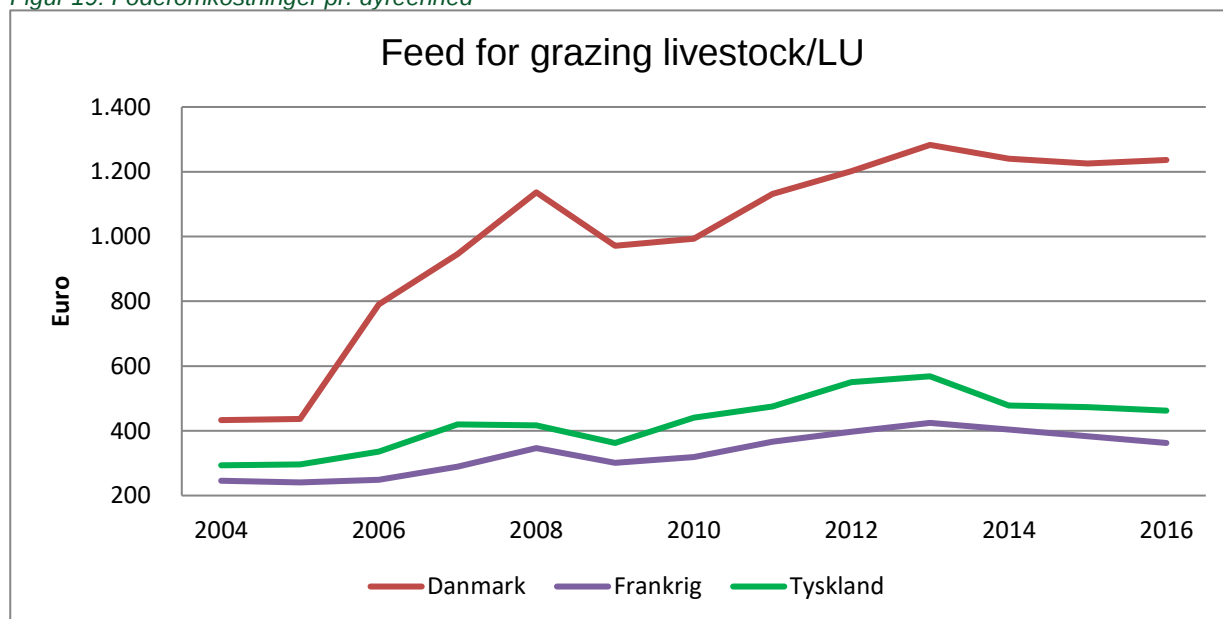
Marketable farm products (including milk other than suckled) used as feeding stuffs for grazing stock.

Overordnet set viser figur 18 og figur 19, at de danske foderomkostninger i forhold til omsætningen er meget større end i både Tyskland og Frankrig. Årsagen til denne forskel er bl.a., at den danske mælkeydelse pr. ko jf. tabel 3 er noget større end både ydelsen i Tyskland og Frankrig. De danske mælkeproducenter har et større indkøb af proteinfoder i form af soja- og rapskager.

Figur 18: Foderomkostninger i forhold til total omsætning

Figur 19: Foderomkostninger pr. dyreenhed

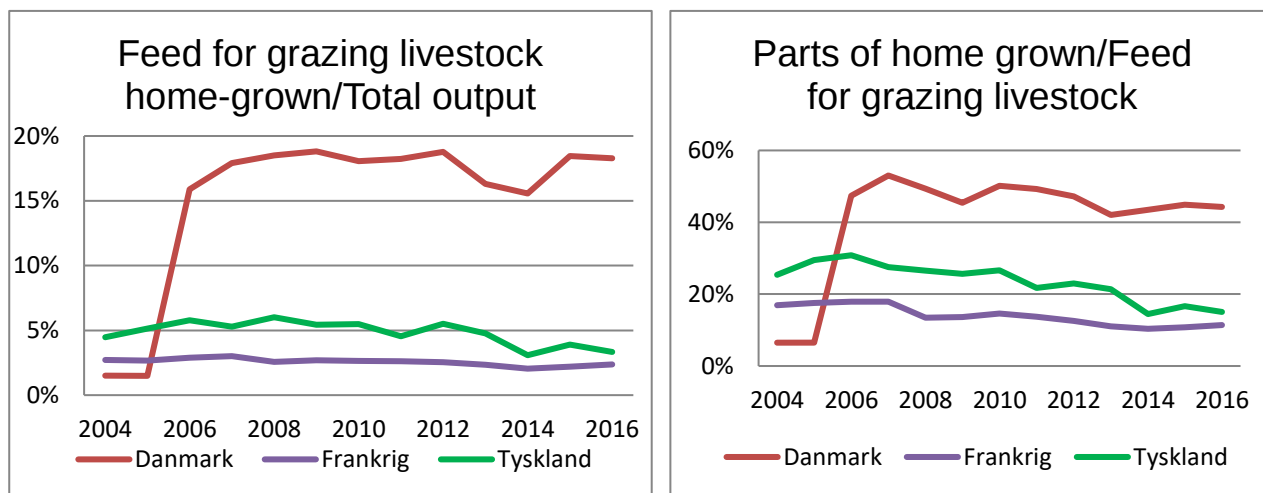

Tilsvarende viser opgørelsen i figur 20, at de danske landmænd har en større mængde grovfoder, der bliver høstet og lagret i modsætning til de tyske og franske landmænd, som har en større mængde grovfoder, der bliver indtaget/ædt direkte fra marken. Hele sommer- og efterårsafgræsningen indgår ikke i opgørelsen. Hvis opgørelsen havde været opdelt i en sydlig og nordlig del for Tyskland, ville den vise, at de nordtyske bedrifter ligner de danske bedrifter vedr. foderomkostninger.

Klimaet spiller en rolle for, hvordan landmændene fodrer deres kvæg. De danske landmænd er nødt til at have et stort lager af foder, da det i perioden fra oktober til maj ikke er muligt at have køer gående ude og

afgræsse foderarealerne. Modsat i Sydtyskland og Frankrig, hvor det er muligt at have dyrene gående ude det meste af året, hvilket betyder, at mængden af grovfoder, der ligger på lager, er meget mindre.

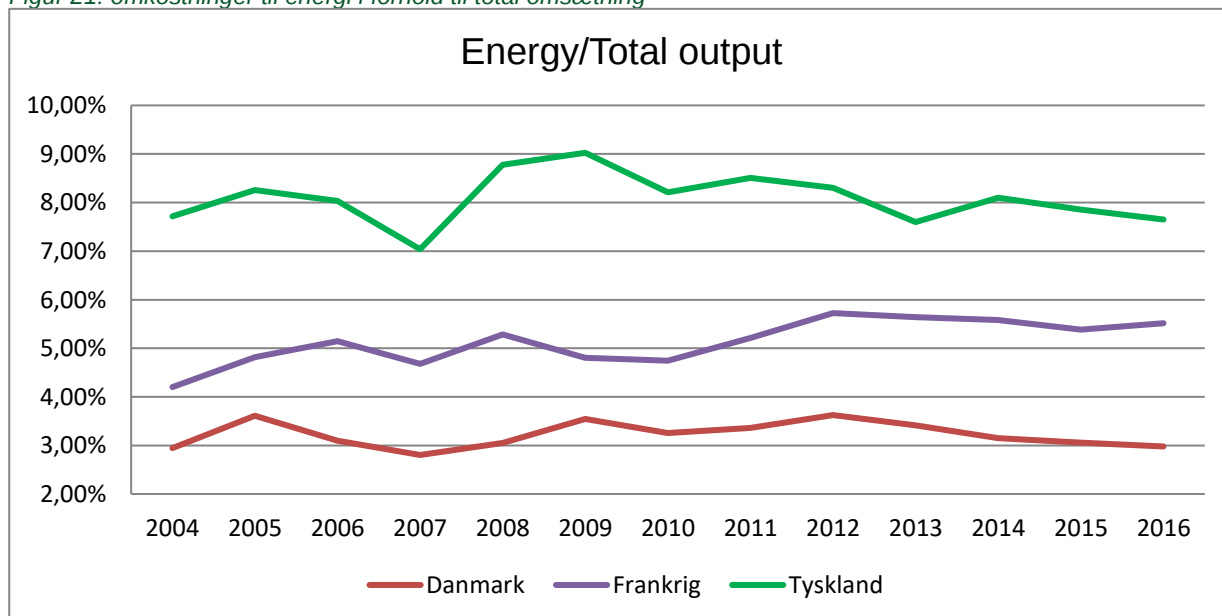
Figur 20: Andel af hjemmeproduceret foder

Energiomkostninger

Når man ser på omkostningerne til energi som en del af den samlede omsætning jf. figur 21, har Tyskland den højeste andel af omkostninger til energi. Danmark ligger lavest med kun omkring 3 pct. af omkostningerne, der går til energi. Ved en omregning til energiprisen pr. dyreenhed er det fortsat Tyskland med 159 euro/LU, der har den største omkostning, efterfulgt af Frankrig med 101 euro/LU og Danmark med 91 euro/LU.

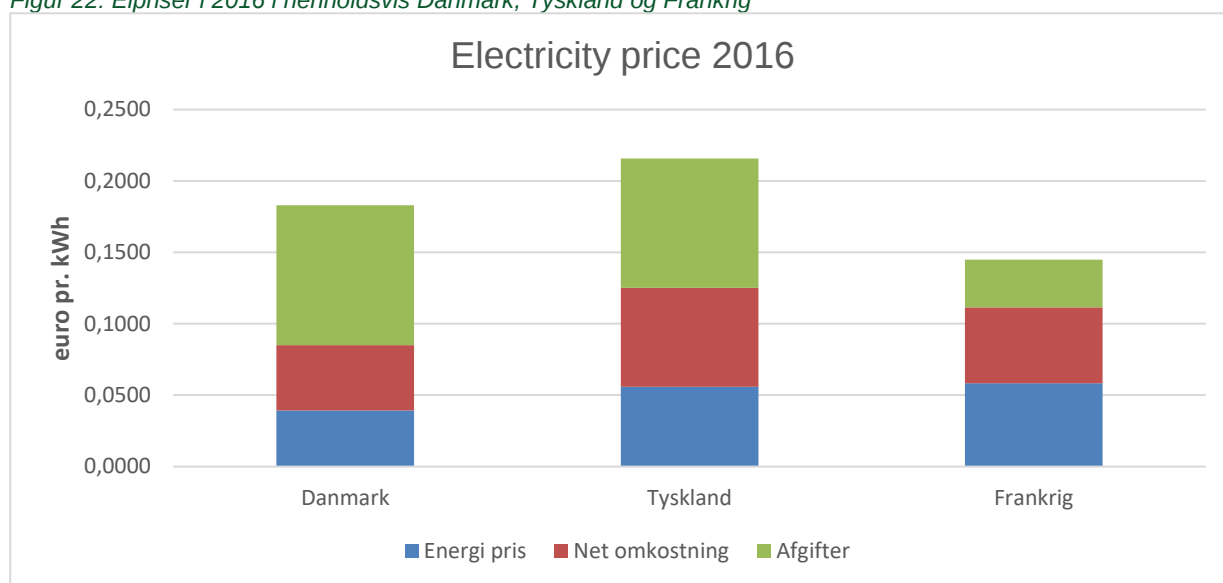
Figur 21: omkostninger til energi i forhold til total omsætning

Ifølge eurostat "Electricity prices components for non-household consumers"¹⁵ er net-elprisen for 2016 i Tyskland på 0,1252 euro/kWh svarende til 0,9324 kr./kWh og i Danmark på 0,0851 euro/kWh, svarende til 0,634 kr./kWh. I Frankrig er elprisen på 0,1115 euro/kWh svarende til 0,83 kr./kWh. Dertil kommer afgifter på 0,098, 0,0906 og 0,0334 euro pr. kWh.

Det vil sige, at den samlede elpris omregnet til danske kr. er på henholdsvis 1,34 kr./kWh, 1,60 kr./kWh og 1,08kr./kWh, jf. figur 21.

Figur 22: Elpriser i 2016 i henholdsvis Danmark, Tyskland og Frankrig

Det samme gør sig gældende i 2017, at den samlede elpris er lavest i Frankrig, selvom afgiften i Danmark er reduceret med nogle få øre pr. kWh.

De tyske landbrugsbedrifter har i stor udstrækning egne solcelleanlæg. Det har ikke været muligt at klarlægge, hvordan strøm fra eget anlæg bliver prisfastsat i regnskabsopgørelsen. Alt andet lige kunne man forvente, at omkostningerne til strøm ved en stor egenproduktion af el ville være lave, hvilket dog ikke fremgår i regnskabsopgørelsen.

Biogasproduktion i Frankrig

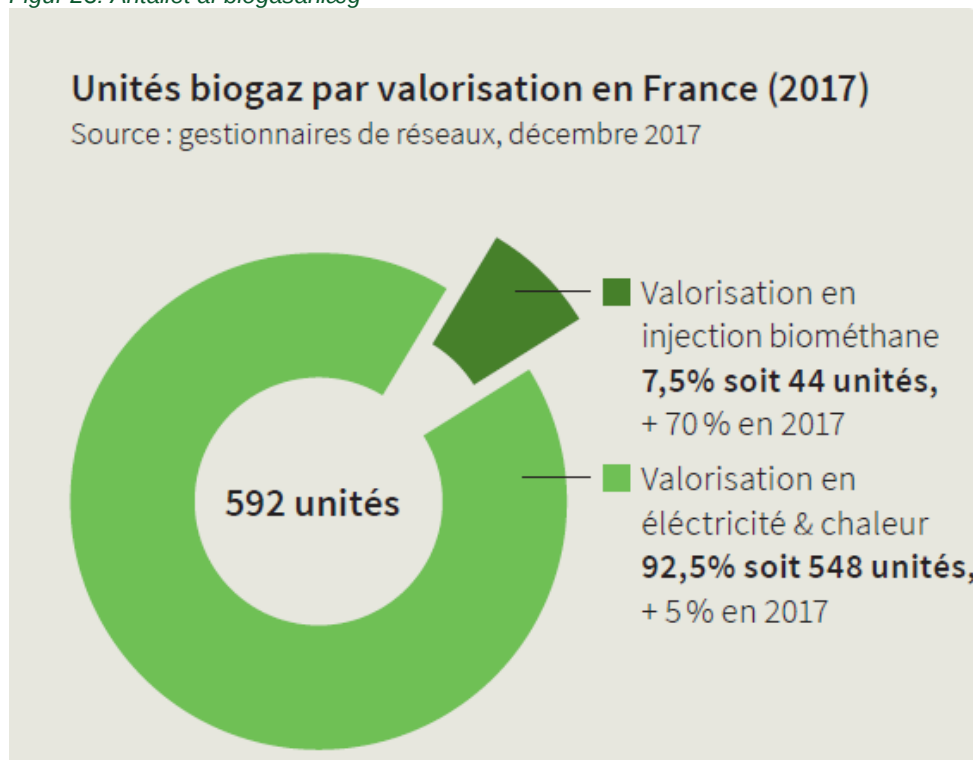
Biogasproduktion i det meste af Vesteuropa har inden for de seneste 5 år været inde i en kolossal udvikling. Det samme gør sig gældende i Frankrig. Den sidste opgørelse over antallet af biogasanlæg i Frankrig er fra december 2017. Nedenfor er vist nogle få nøgletal for produktion af biogas.

- Antallet af biogasanlæg er steget med 70 pct. siden 2012.
- Biogas-metan-produktionen er steget med 89 pct. siden 2016.
- Ud af de i alt 592 franske biogasanlæg, er der 44 anlæg, der har mulighed for at producere biogassen til det centrale naturgasnet. Resten af anlæggene producerer strøm til elnettet. En stor del af varmeproduktionen går tabt, da det ikke er muligt at anvende varmen lokalt.

¹⁵ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/data/database> og http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_pc_205_c&lang=en

- Tilførslen af bionaturgas er fordoblet siden 2016 til 406 GWh, hvilket svarer til forbruget i 1,2 mio. private boliger.
- Der er 361 biogasanlæg, både nye anlæg og eksisterende anlæg, der planlægger at tilføre gas til naturgasnettet inden for de næste 2 år, svarende til 8 TWh om året.

Figur 23: Antallet af biogasanlæg

Den anvendte biomasse er primært gødning og foderrester fra landbruget og affald fra agro-food industrien.

Afregningen af biogas afhænger af, hvor stort anlægget er, og hvilke biomasser der anvendes i anlægget.

I flere år har den franske regering aktivt støttet væksten af biogas og biometan. Markedsmekanismerne og de forskellige tilbud giver mulighed for at reducere de høje produktionsomkostninger.

Fast købsaftale i en lang årrække gør, at producenterne får en sikkerhed for at sælge en vis mængde biogas og biometan til en udvalgt leverandørgruppe til en aftalt fast pris for en fast periode.

Der er to typer faste købsaftaler, henholdsvis:

a) Biometan til gasnettet

Varigheden af købsforpligtelsen er 15 år og giver mulighed for at reducere omkostningerne ved produktion og drift af biogassen. Grundkøbsprisen for vedvarende naturgasanlæg er mellem 6,4 og 9,5 c € / kWh, afhængigt af deres størrelse. En bonus kan tilføjes afhængigt af, hvilken type råmaterialer der anvendes.

b) Elproduktion

For denne type biogasanlæg er varigheden af købsforpligtelsen op til 20 år. Når biogasanlæggene overstiger en effekt på 500 kW, går de igennem en form for udbudsproces. Denne aftaleform har medført, at antallet af biogasanlæg på landbrugsbedrifterne er steget inden for de seneste år, da det er muligt at vurdere, om det er økonomisk forsvarligt at investere i et biogasanlæg, inden man påbegynder etableringen.

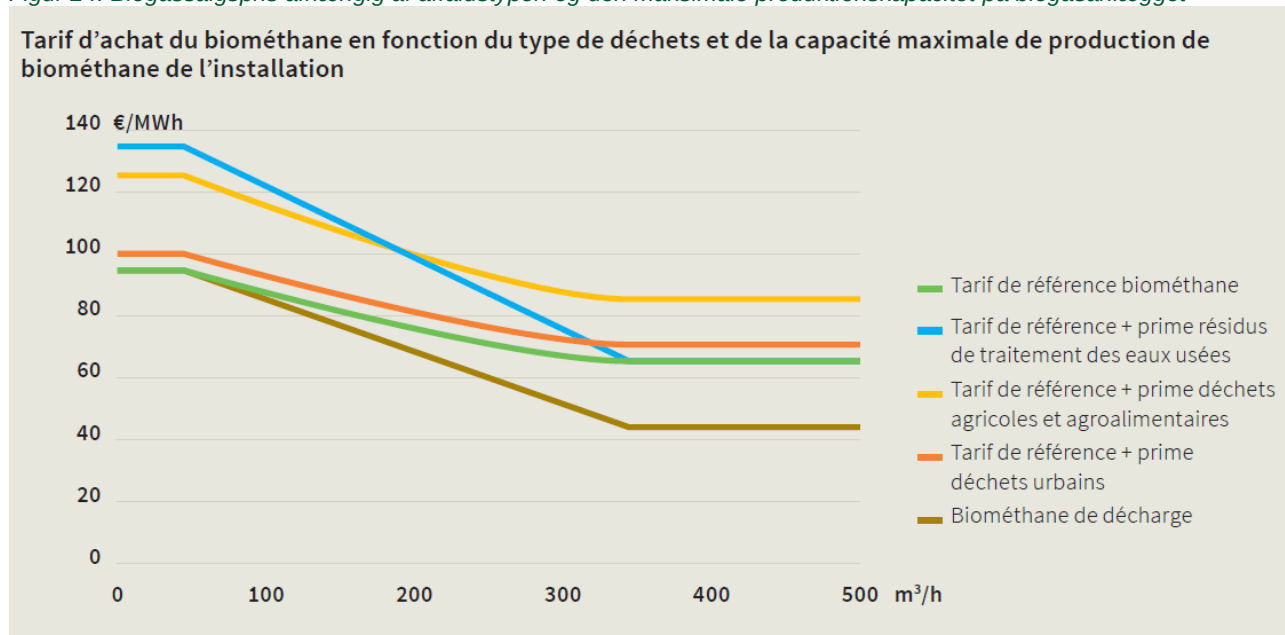
Referenceprisen er inkluderet: Le tarif de référence est compris

→ mellem 45 og 95 € / MWh for ikke-farlige affaldsoplagringsfaciliteter

→ mellem € 64 og € 95 / MWh for andre installationer.

- Præmien for kommunalt affald og husholdningsaffald er 5 € / MWh.
- Præmien for affald fra landbrug og agro-virksomheder varierer mellem 20 og 30 € / MWh afhængigt af den producerede strøm.
- Præmien for spildevandsrensningsanlæg er 1 til 39 € / MWh.
- Finansiell støtte kan i hvert enkelt tilfælde ydes af de offentlige myndigheder (ADEME, Regional Councils og Regionalfonden, Den Europæiske Fond osv.).

Figur 24: Biogassalgsspris afhængig af affaldstypen og den maksimale produktionskapacitet på biogasanlægget

Biomethan referencepris (grøn kurve)

Referencepris + præmie for rensning af spildevand (blå kurve)

Referencepris + præmie ved brug af agro- og agroindustriaffald (gul kurve)

Referencepris + præmie ved byaffald (orange kurve)

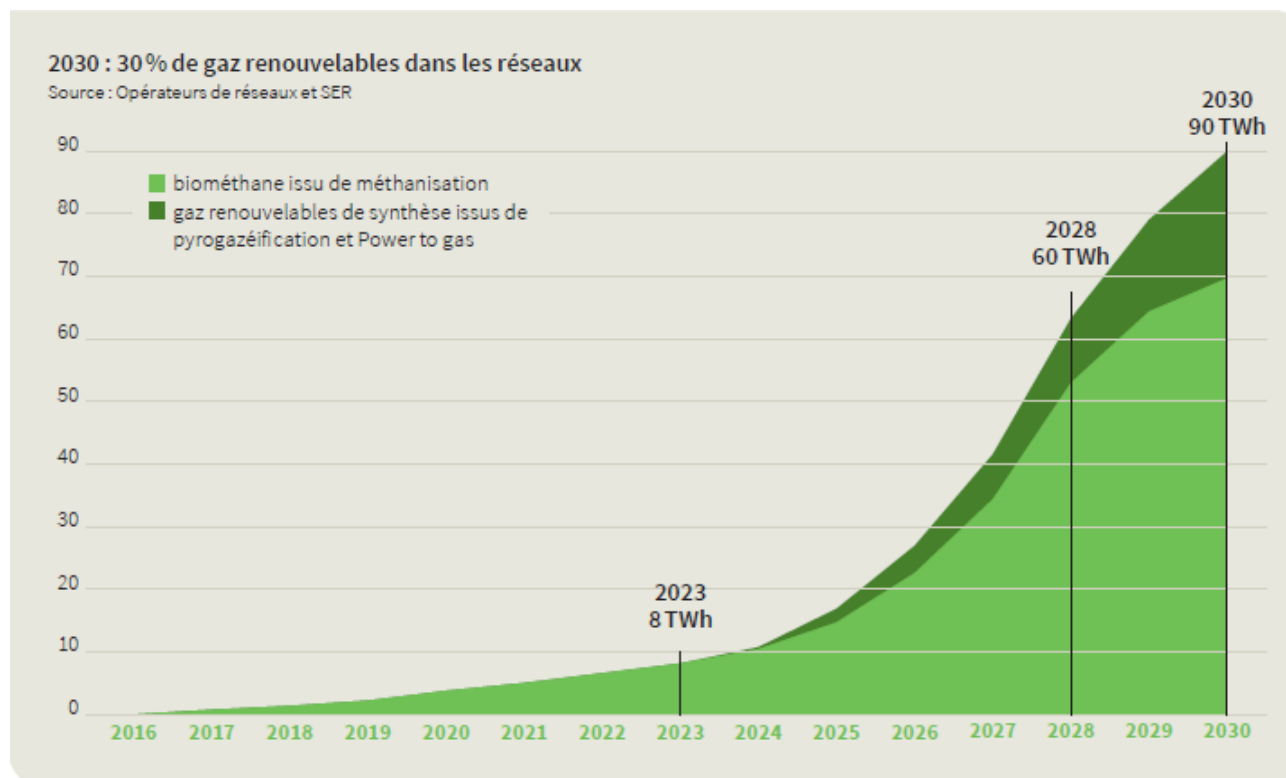
Tillæg ved minimalt udslip af metan fra reaktortankene (brun kurve)

Det forventes, at der vil komme en stor udbygning af biogasproduktionen i løbet af de kommende 10 år.¹⁶

Den franske regering satser på, at en stor del af deres tunge trafik skal anvende gas som brændstof.

¹⁶ Panorama du gaz renouvelable en 2017

Figur 25: Estimat for biogasproduktion i Frankrig frem til 2030

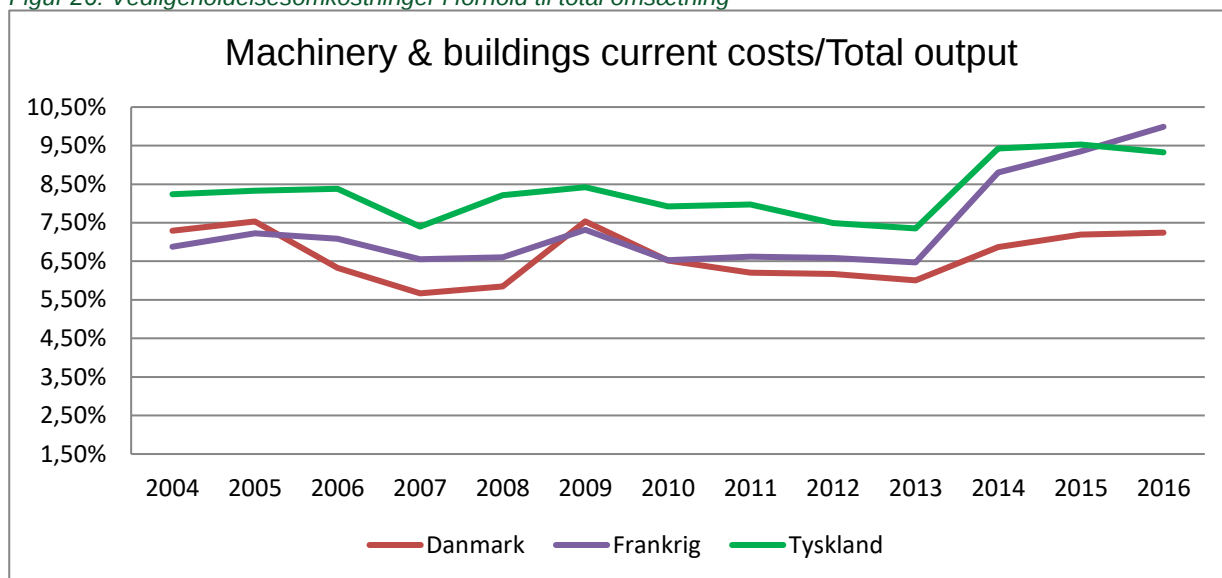
Den tyske biogasproduktion er tilsvarende inde i en stor udvikling. Se notat om tysk biogasproduktion.

Vedligeholdelsesomkostninger

Datasættene gør det muligt at se på de løbende omkostninger, der har været til maskiner og bygninger samt inventar. Herunder er ikke medtaget investeringer.

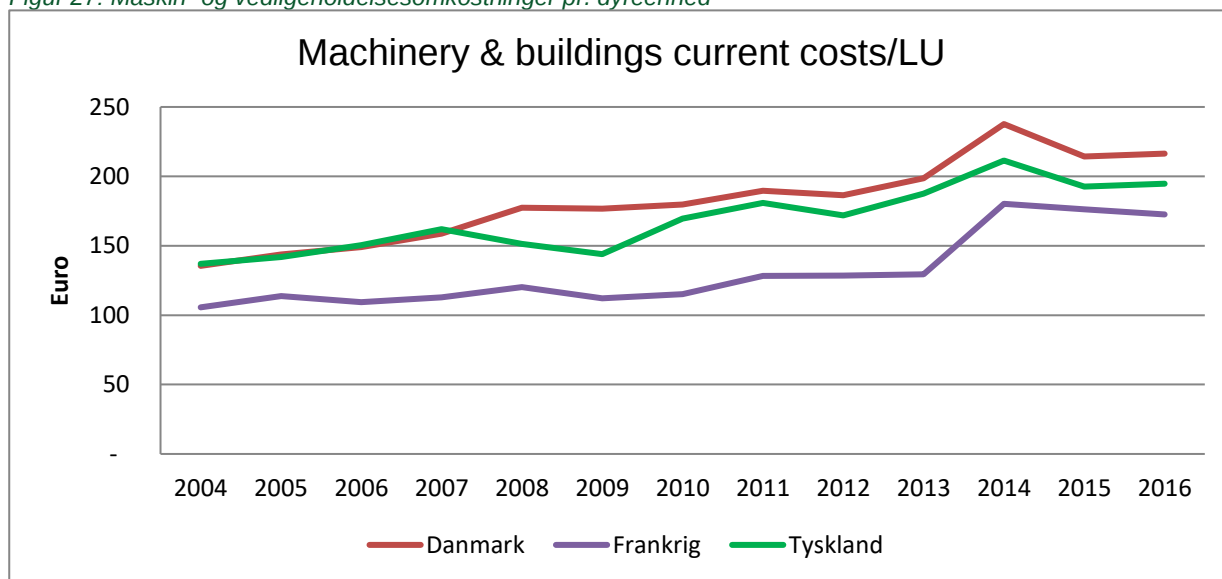
I figur 26 ses, at vedligeholdelsesomkostningerne i de tre lande ligger på næsten samme niveau, hvor Danmark faktisk har de laveste omkostninger, når de beregnes i forhold til den samlede omsætning. Hvis opgørelsen i stedet beregnes i forhold til antal dyreenheder, ligger Danmark højere end både Tyskland og Frankrig. Frankrig har de laveste omkostninger til vedligehold af maskiner og bygninger, når de gøres op i forhold til antal dyreenheder. Årsagen er, at de danske landmænd har flere omkostninger, der relaterer sig til marken end de franske landmænd, da de har ca. 50 pct. større areal. Derfor vil en opgørelse pr. dyreenhed umiddelbart give et misvisende billede.

Figur 26: Vedligeholdelsesomkostninger i forhold til total omsætning

Vedligeholdelsesomkostningerne har for alle tre lande været stigende, primært fra 2013 til 2014, efterfulgt af et fald i 2015 og ind i 2016, men ikke nok til at udjævne stigningen fra 2013 til 2014.

Figur 27: Maskin- og vedligeholdelsesomkostninger pr. dyreenhed

Lønomkostninger

OMKOSTNINGER FOR EN FRANSK ARBEJDSGIVER INDEN FOR LANDBRUGET

Eksempel fra landbrugsproducenter i Poitou-Charentes regionen (2016)

Eksempler på ansættelse på ubestemt tid (fastansættelse) inden for landbrug med blandet drift:

I simuleringerne er overarbejdstimerne øget med 25 % i løbet af ugen og om søndagen (for så vidt der er tale om almindelige arbejdsopgaver). Den anvendte timeløn svarer til minimumslønnen indenfor det løntrin, der er gældende i Charente-Maritime i juni 2009. Den franske mindsteløn: 8,71 euro/time–64,90 dkk, hvilket er under det halve af, hvad en dansk landbrugsmedarbejder tjener.

Tabel 4: eksempel på arbejds løn i Frankrig, 2017¹⁷

	"Ufaglært medarbejder"		"Faglært medarbejder"	
Arbejdstid	35 t/uge Ingen overarbejde = 151,67 t/måned	35 t/uge 17,33 overarbejde timer pr. måned =39 t/uge heraf 1 søn- dag (7 t)/måned	35 t/uge Ingen overarbejde heraf 1 søndag (7 t)/måned	35 t/uge 17,33 overarb.timer pr. måned Heraf 1 søndag (7 t)/måned
Bruttoløn	151,67 t x 8,71 Euro 1.321 Euro brutto/md	151,67 t x 8,71 Euro 17,33 t x 8,71 Euro x 1,25 7,00 t x 8,71 Euro x 0,25 1.525 Euro brutto/md	151,67 t x 9 Euro 7,00 t x 9 Euro x 0,25 1.381 Euro brutto/md	151,67 t x 9 Euro 17,33 t x 9 Euro x 1,25 7,00 t x 9 Euro x 0,25 1.576 Euro brutto/md
Nettoløn	1026 Euro/måned = 12.306 Euro/år	1224 Euro/måned = 14.693 Euro/år	1072 Euro/måned = 12.863 Euro/år	1265 Euro/måned = 15.182 Euro/år
Arbejdsgiverudgifter, anslåede	567 Euro 196 Euro (Fillon fradrag fratrukket)	629 Euro 214 Euro (Fillon fradrag fratrukket)	593 Euro 249 (Fillon fradrag fratrukket)	650 Euro 258 Euro (Fillon fra- drag fratrukket)
Omkostninger i alt pr. medarbejder med fradrag af regerings- besluttet lettelse af arbejdsgiverudgifter til lavtlønnede (réduction Fillon)	1517 Euro/måned = 18.203 Euro/år (135.610,- dkk)	1739 Euro/måned = 20.867 Euro/år (155.460,- dkk)	1630 Euro/måned = 19.557 Euro/år (145.700,- dkk)	1834 Euro/måned = 22.007 Euro/år (163.950,- dkk)

Vær opmærksom på, at der er regler for arbejdstider og tillæg for overarbejde i landbruget. Der er her tale om en enkel simulering, og arbejdsgiverudgifter varierer alt efter område, virksomhedens størrelse, og hvilken kontrakt der indgås. For yderligere oplysninger henvises til de enkelte departementer og de kompetente myndigheder (MSA = landbrugets socialkontor, fagforening, departementskontoret)

¹⁷ INSTITUT DE L'ELEVAGE Ferme Expérimentale de Derval, 15 La Touche, 44590 DERVAL

LØNOMKOSTNINGER I DE TYSKE BEDRIFTER

En timeløn for en almindelig landbrugsmedarbejder i Tyskland ligger på 64-120kr. i timen (2016), hvor en dansk medarbejder ligger på 130-150kr (2016). Arbejdsugen i Tyskland er på 40 timer og 37 i Danmark. Der er mange medarbejdere fra Polen på de tyske landbrug, hvilket holder lønningerne ned. En polske medarbejdere koster 5.600 kr./mdr. og en elev koster 5.350 kr./mdr.

Tabel 5: Sammenligning af medarbejderlønnings pr. time inkl. pension og sociale bidrag, dkk.

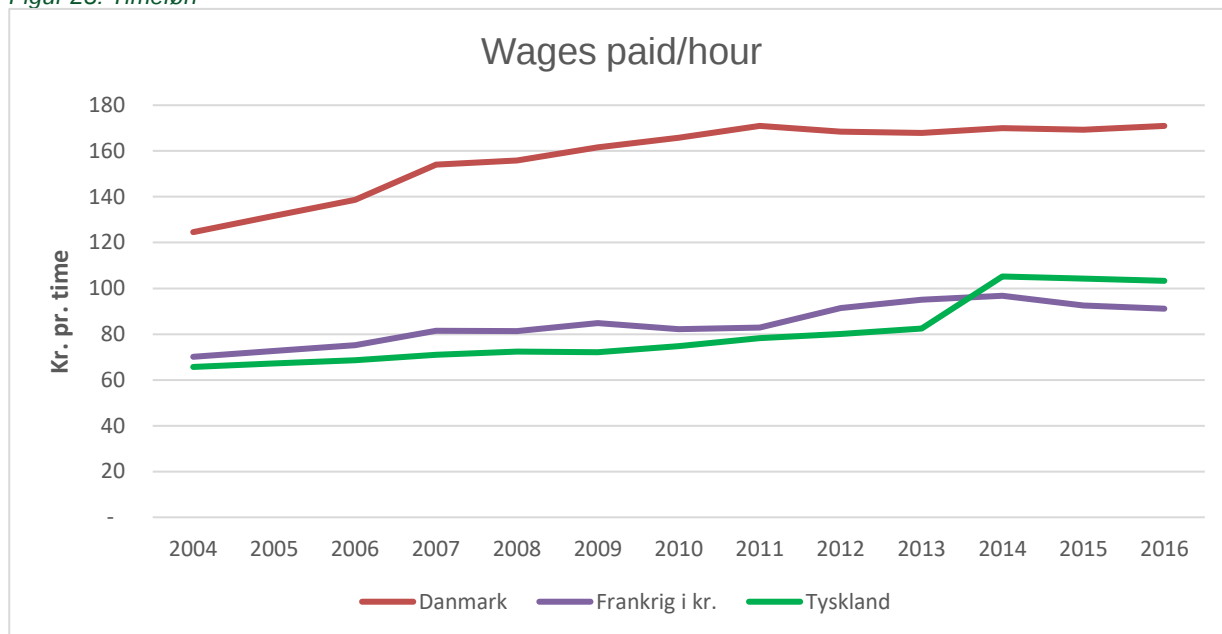
Danmark	Tyskland	Frankrig
130 til 150	64til120	74 til77

De faktiske, betalte timepriser kan ses nedenfor i figur 28, hvor udviklingen i datasættenes timepriser er vist. Timeprisen i danske kr. er steget med omkring 46,- kr. pr. time fra 2004 til 2016 eller en stigning på 37 pct. Tilsvarende er timeprisen i Tyskland steget med 37,- kr. pr. time svarende til 57 pct., og i Frankrig er stigningen på 21,- kr. pr. time svarende til en stigning på 30 pct.

De tyske timelønninger er generelt i hele landet steget i den pågældende periode, da Tyskland er inde i et økonomisk opsving.

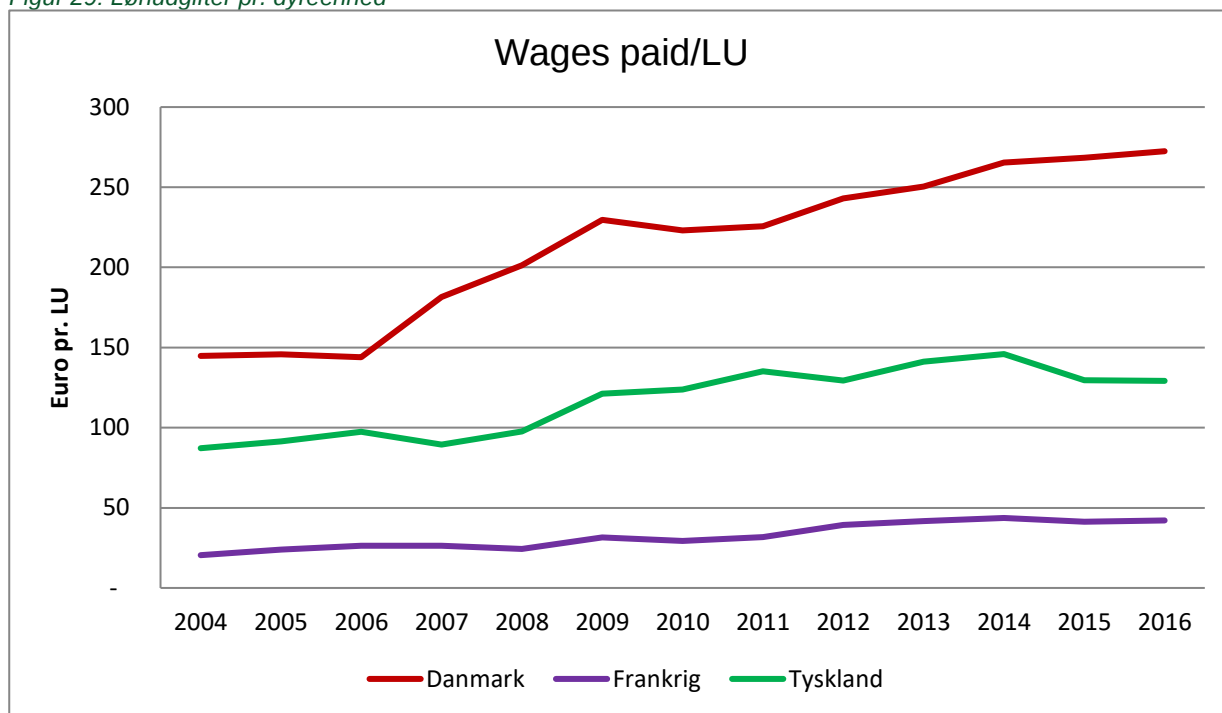
Ud over timelønningen betaler de tyske og franske arbejdsgivere en sundhedsforsikring, og for de faglærte medarbejdere kan der være en form for pensionsbetaling. I Danmark vil de medarbejdere, der er aflønnet ud fra en overenskomst mæssig aftale, have en pension på 12,99 % af lønnen, hvor arbejdsgiver betaler 2/3 af dette beløb, og medarbejder selv betaler 1/3 af pensionen.

Figur 28: Timeløn

Vi kommer ikke uden om, at Danmark er et højt lønsland. Og selv om det omregnes til lønudgift pr. dyreenhed, så ligger vi væsentligt over de tyske og franske lønomkostninger. Det har afgørende betydning for vores konkurrenceevne, da de danske mælkeproducenter ikke har samme økonomiske robusthed som deres kollegaer i de øvrige europæiske lande.

Figur 29: Lønudgifter pr. dyreenhed

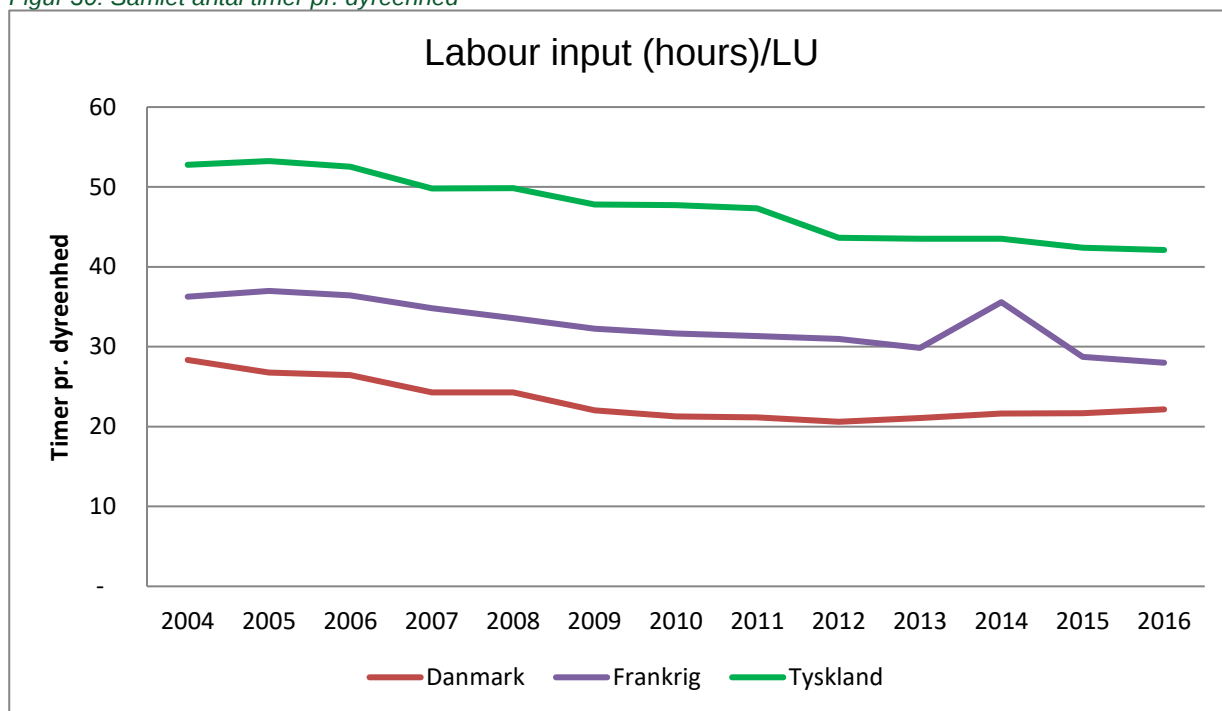
Forbruget af timer pr. dyreenhed er faldet en lille smule i Danmark inden for de sidste 10 år, jf. figur 29. I 2004 blev der brugt ca. 28 timer pr. dyreenhed, mens timeforbruget i 2016 er faldet til 22 timer pr. dyreenhed.

I Tyskland er timeforbruget tilsvarende faldet 10 timer fra 52 til 42 timer pr. dyreenhed. De franske landmænd bruger ikke nær så mange timer på at passe besætningen, som man gør i bl.a. Tyskland. Franskmændene brugte i 2004 omkring 36 timer pr. dyreenhed, og i 2016 var timeforbruget på 28 timer, svarende til det niveau, som Danmark havde i 2004.

I det meget store forbrug af timer pr. dyreenhed i Tyskland skal der tages højde for, at der er stor forskel mellem Syd- og Nordtyskland. Nordtyskland ligner Danmark, og hvis det havde været muligt at differentiere de to landsdele, ville det fremgå, at Nordtyskland ligger på samme niveau som Danmark, og at Sydtyskland vil bruge flere timer pr. dyreenhed.

Der kan være flere årsager til denne udvikling. Der er bl.a. indført mere teknologi inden for bl.a. fodring, malkning og rengøring af staldene. Malkerobotterne kan delvis være med til at reducere timeforbruget pr. dyreenhed, men forsøg i Danmark viser, at der fortsat er en del arbejde med at få robotterne til at fungere og drive "tvære" køer ind til malkningen.

Figur 30: Samlet antal timer pr. dyreenhed

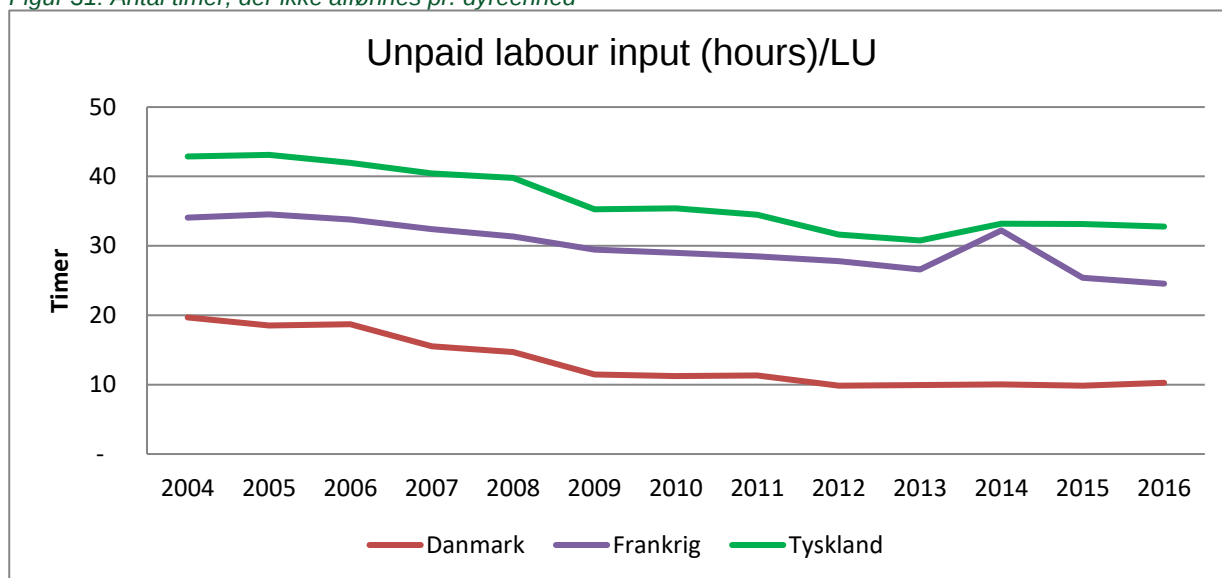

I Figur 30 og 31 hhv. vises det samlede timeforbrug pr. dyreenhed, der er aflønnet og ikke aflønnet. De ikke aflønnede timer er den andel af de samlede timer, som familien eller ejer anvender i bedriften. Andelen af timer, der aflønnes i de tre lande, udvikler sig parallelt med omkring 1 time til forskel.

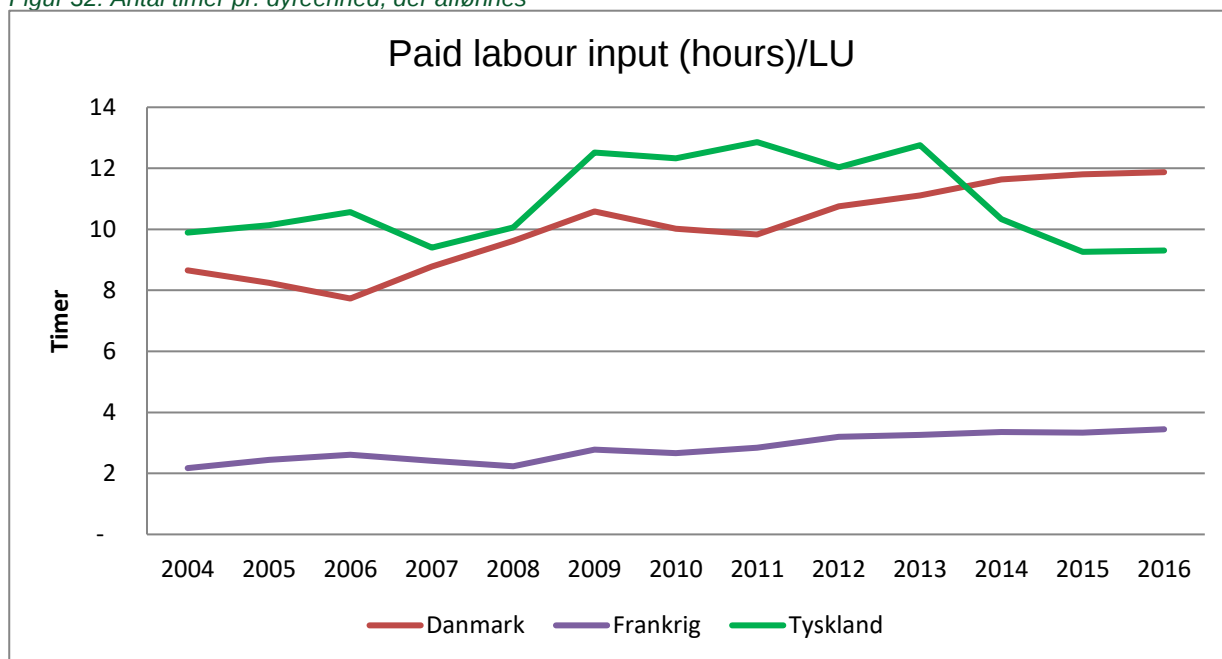
Antallet af uaflønnede timer er for Danmarks vedkommende reduceret fra 19 timer pr. dyreenhed til 10 timer pr. dyreenhed. Tyskland og Frankrig er inde i samme trend med færre uaflønnede timer og med en reduktion på samme niveau.

Den viste forskel mellem Tyskland og Frankrig giver et lidt skævt billede, da der er stor forskel mellem Syd- og Nordtyskland.

Figur 31: Antal timer, der ikke aflønnes pr. dyreenhed

Figur 32: Antal timer pr. dyreenhed, der aflønnes

I figur 32, der viser antallet af medarbejdertimer pr. dyreenhed, ses det, at spredningen for perioden er godt 3 timer pr. dyreenhed i Danmark, hvorimod Frankrig er steget fra 2,17 til 3,45 timer, der købes ind pr. dyreenhed. Tyskland er næsten uændret i perioden, men har fra 2009 til 2013 haft et større forbrug af lønnede medarbejdere. De tyske landbrugsbedrifter er inde i en effektivitetsudvikling, hvor der ikke er behov for så mange timer pr. dyreenhed, hvilket resulterer i færre lønnede medarbejdere.

Afskrivninger

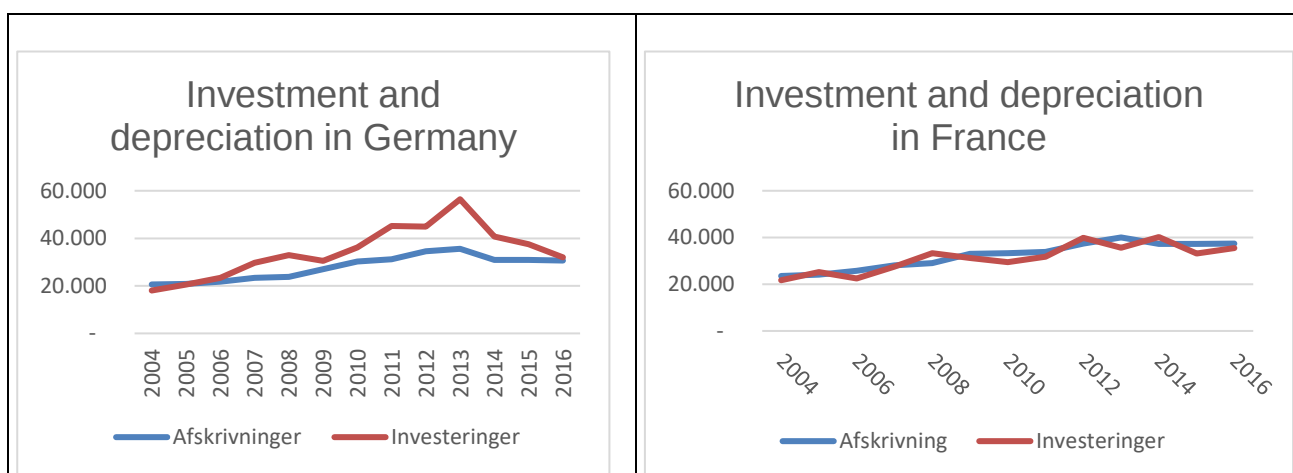
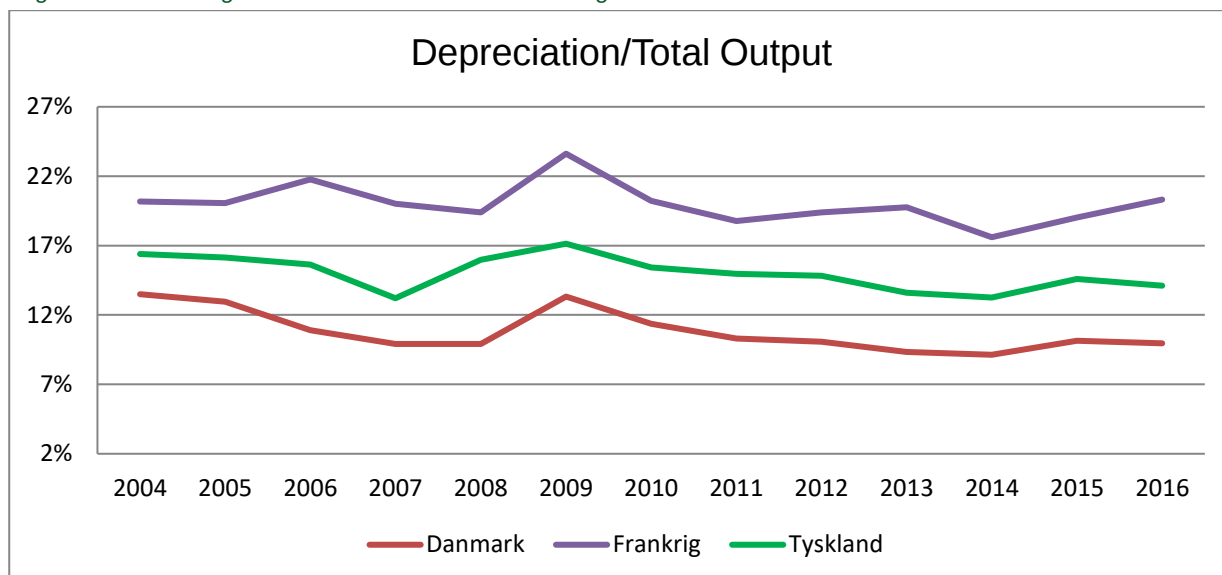
Sammenligninger af afskrivningerne kan ses i figur 33, der viser, hvor meget afskrivningerne udgør i pct. af den samlede omsætning. De danske afskrivninger udgør 10 pct. af den totale omsætning, hvorimod de i

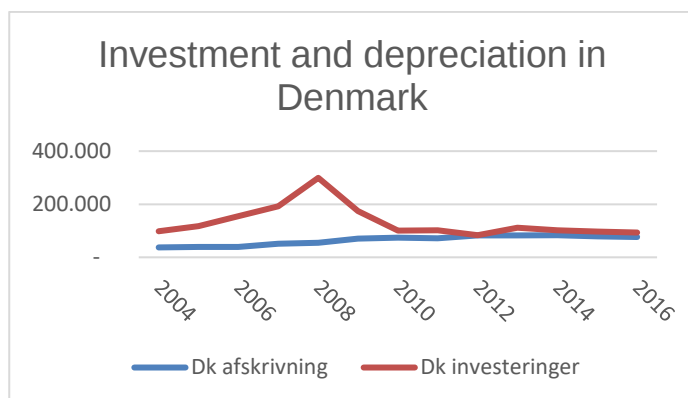
Tyskland og Frankrig udgør henholdsvis 15 og 20 pct. De tre lande ligner hinanden parallelt forskudt. De stigende afskrivninger i Frankrig fra 2015 til 2016 skyldes ændringer i skattereglerne.

Figuren kan dog give det indtryk, at investeringerne har været faldende i Danmark siden 2008 og frem til 2012. Hvis man i stedet for ser på, hvor mange euro der er investeret, er der meget mere variation i tingene.

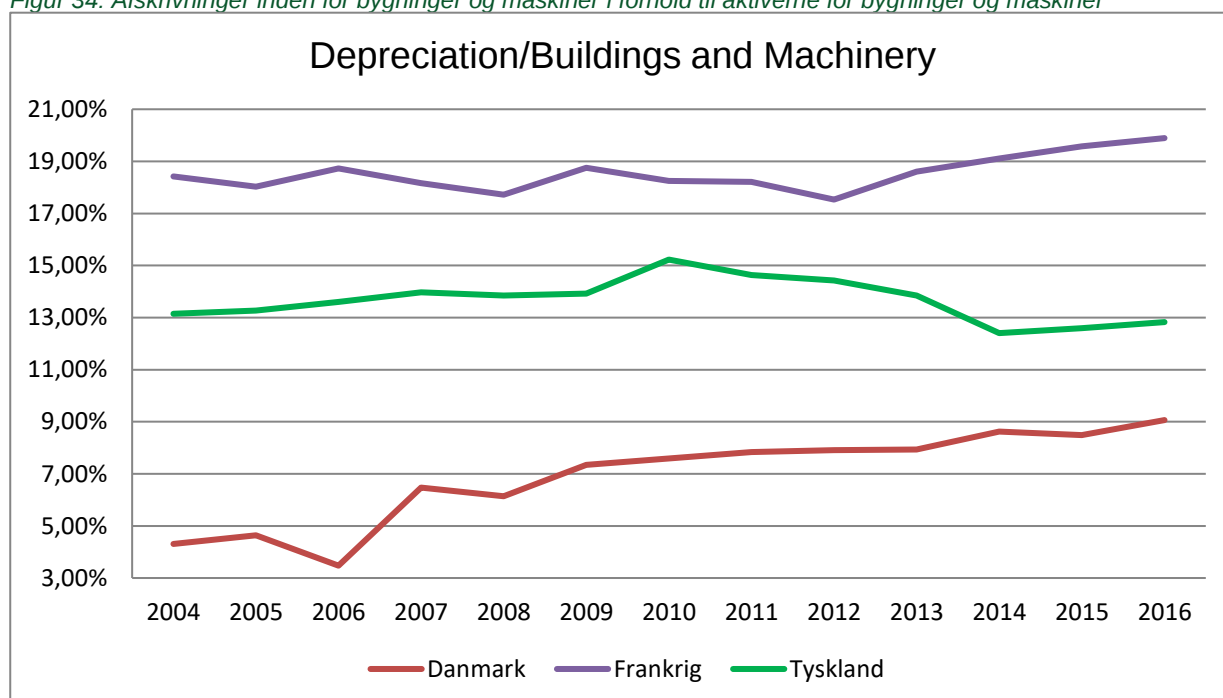
Den finansielle krise i 2008 havde åbenbart væsentligt større negativ betydning i Danmark end i de to andre lande. Investeringerne blev halveret, hvorimod landmændene i både Tyskland og Frankrig bibeholdt deres investeringer. De danske landmænd havde et højt investeringsniveau på 300.000 euro i 2008, mens de tyske og franske mælkeproducenter lå på 33.000 euro. Hvis investeringerne beregnes pr. dyreenhed for 2016, viser det sig, at der faktisk bruges de samme penge i de tre lande, 1036, 834 og 858 euro/LU. Stigningen i investeringer/dyreenhed fra 2015 til 2016 er for Danmarks vedkommende på 51 pct., hvorimod stigningen i Tyskland er nede på 30 og i Frankrig på 40 pct.

Figur 33: Afskrivninger i forhold til den totale omsætning

Figur 34: Afskrivninger inden for bygninger og maskiner i forhold til aktiverne for bygninger og maskiner

Afskrivningerne er steget med ca. 5 procentpoint i Danmark, men er mere eller mindre uændrede i både Tyskland og Frankrig i hele perioden, men dog med nogle få procent ændringer mellem de enkelte år.

Den anbefalede afskrivningsprocent for maskiner og bygninger i Danmark har af tekniske årsager ændret sig fra 4 til 8 pct., da man er gået fra at benytte en saldoafskrivning til en linjeafskrivning fra 2009 og de efterfølgende år.

Forpagtningsafgift, leje- og renteudgifter

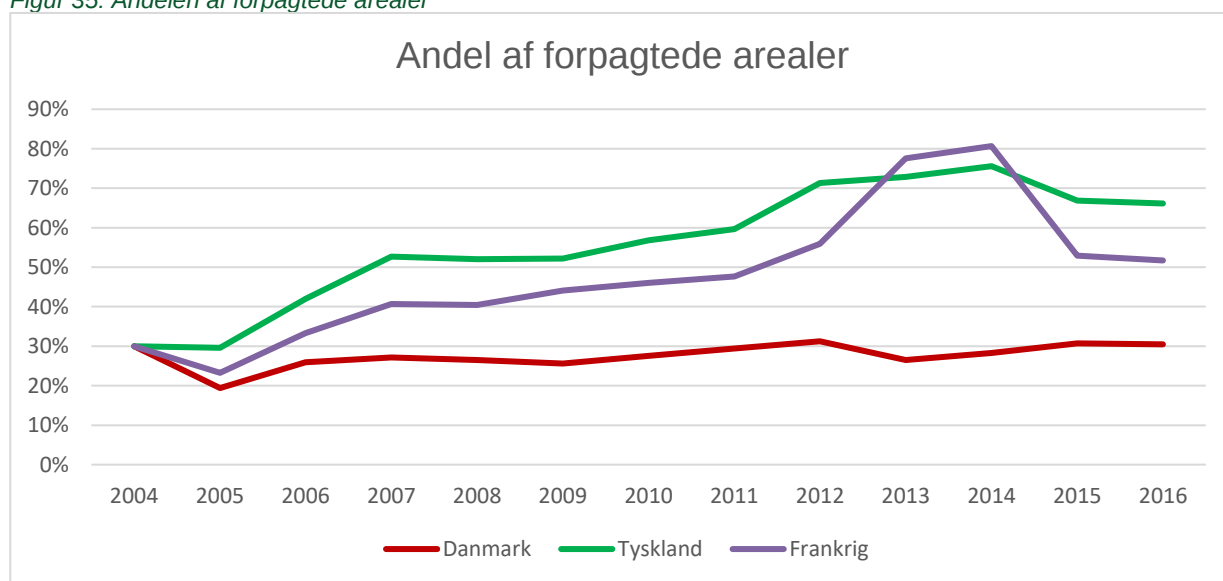
I datasættet betragtes forpagtningsudgifter og lejeudgifter samlet. Hvor stor en del der er leaset i hvert land, vides ikke.

I figur 36 kan det ses, at forpagtnings- og lejeudgiften belaster indtjeningen meget lidt.

For de tyske landmænds vedkommende er det omkring 6 pct., hvilket er en lille stigning fra 4 pct. i 2013. De franske landmænd har lidt større omkostninger til leje/forpagtning og renteudgifter end både de tyske og danske landmænd, men har inden for de senere år haft en reduktion fra 7 til 6 pct. af omsætningen, der går til "lejeudgifter". De danske landmænd ligger i intervallet 3-4 pct. for perioden 2004-2015.

Figur 35 viser, hvor stor en andel af det samlede areal der er forpagtet. Andelen af forpagtede arealer i Frankrig er faldet fra at udgøre over 80 pct. til i 2016 at udgøre godt 50 pct. Det samme er gældende i Tyskland, hvor de forpagtede arealer er faldet fra 75 til 65 pct. I Danmark udgør forpagtningerne ca. 30 pct., hvilket har gjort sig gældende i flere år.

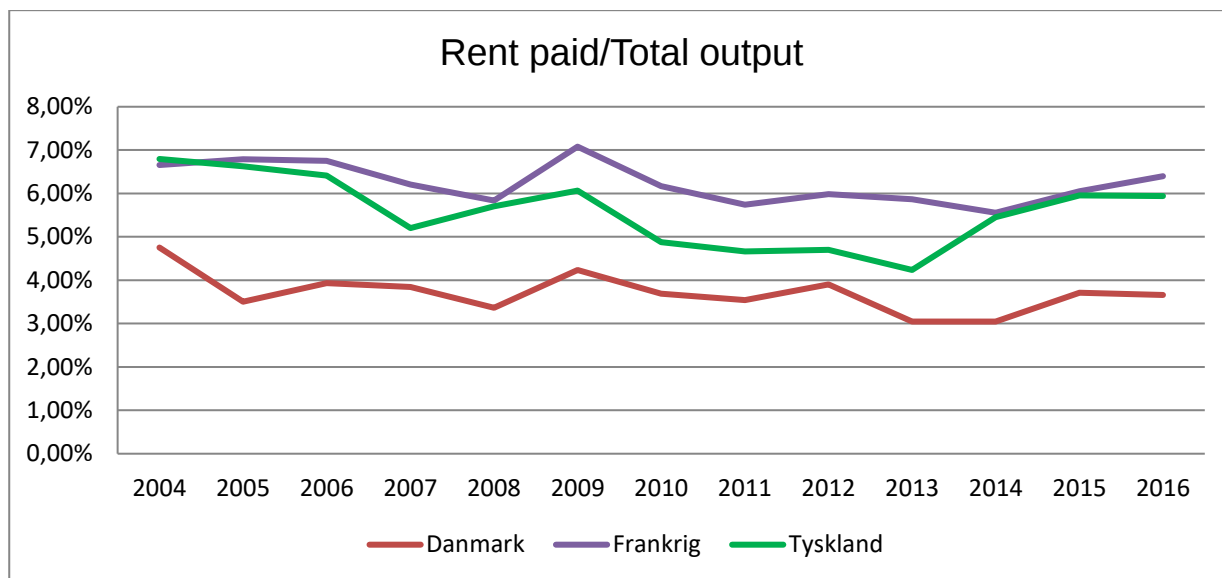
Figur 35: Andelen af forpagtede arealer

I Danmark er det primært jord og maskiner, der lejes og leases. På grund af den økonomiske krise i 2008 blev mange forpagtninger opsagt, og samtidig faldt jordpriserne fra 250.000 kr. til i dag 150.000 kr. pr.ha. I modsætning til analysen for landbrug med griseproduktion har mælkeproducenterne ikke haft voldsomme ændringer i deres forpagtning og lejeudgifter.

Under den forudsætning, at hovedparten af udgifterne til leje og forpagtning går til forpagtning af jord, viser det sig, at forpagtningsafgiften i Tyskland og Frankrig ligger på omkring 2.000 dkk pr. ha, hvorimod forpagtningsafgifterne i Danmark er dobbelt så høje på omkring 4.500 dkk pr. ha.

Figur 36: Faktiske udgifter til forpagtninger og leje i forhold til omsætning

Renteudgifter

Gælden i Danmark er høj jf. tabel 6, og selv om renteniveauet er faldet de senere år i både Danmark, Tyskland og Frankrig jf. figur 36 og 37, så tynger renteudgifterne stadig hos den danske landmand.

I 2008/2009, hvor renteudgifterne toppede, var renteprocenten også tilsvarende høj omkring 4,5-5 pct. p.a.

Tabel 6: Udviklingen i gælden på alle danske landbrugsbedrifter inkl. deltid.¹⁸

I mia kr.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Realkreditgæld	266	272	272	276	275	277	277	276	274
Bankgæld	63	66	64	71	72	77	82	70	68
Anden gæld	21	19	21	15	17	17	19	20	20
Gæld i alt	350	357	357	362	364	371	379	366	362 ¹⁹

Figur 38 viser opgørelsen fra OECD over renteniveauet fra 2007 til august 2018 for de lange lån, dvs. lån med en løbetid på 20-30 år.

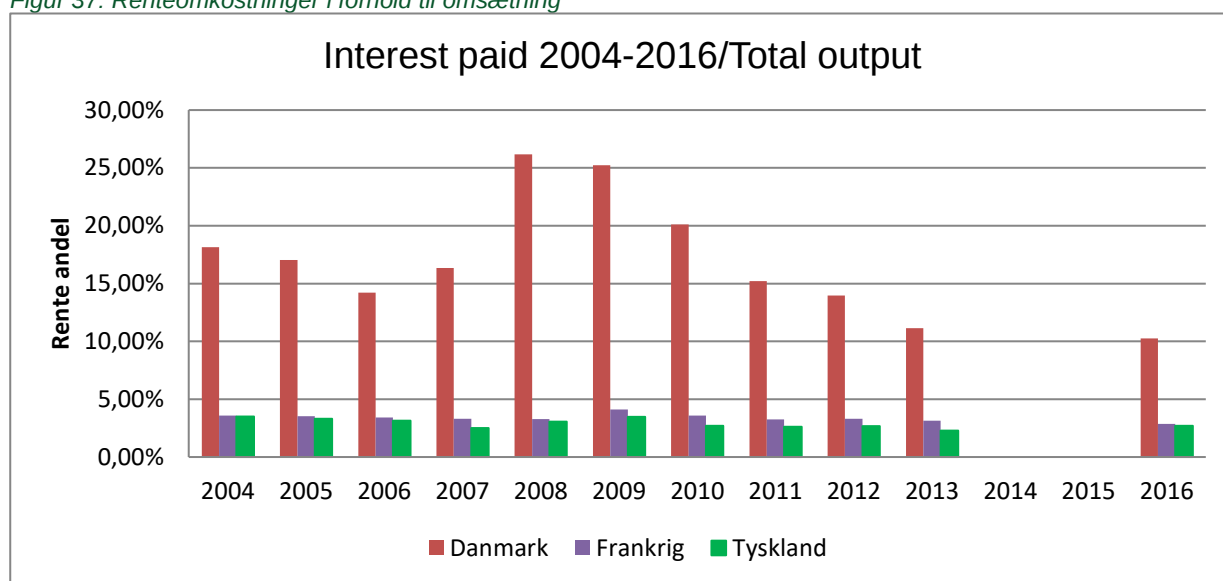
Renteniveauet i Frankrig er ca. en halv pct. højere end i Tyskland og Danmark, hvilket "måske" giver sig udslag i, at de franske landmænd betaler i gennemsnit en halv pct. mere i renteomkostninger ud fra nettoomsætning i forhold til de tyske landmænd.

Renteomkostningerne i forhold til den samlede omsætning er vist i figur 37 (der er ingen data for 2014 og 2015), og det ses, at de danske landmænd har meget større omkostninger end deres kollegaer i henholdsvis Tyskland og Frankrig. Renteomkostningerne er dog faldet fra 2008, hvor de udgjorde 27 pct. af omsætningen til i 2016 at udgøre 10 pct. De tyske og franske landmænd har en rentebelastning, der ligger under 4 pct., men med en lille variation årene imellem. Se figur 40, der viser gælden hos mælkeproducenterne.

¹⁸ Landbrugets realkreditgæld 2015 og 2017, Landbrug og Fødevarer, Mikkel Jensen

¹⁹ Foreløbige tal for 2017 (oktober 2018)

Figur 37: Renteomkostninger i forhold til omsætning

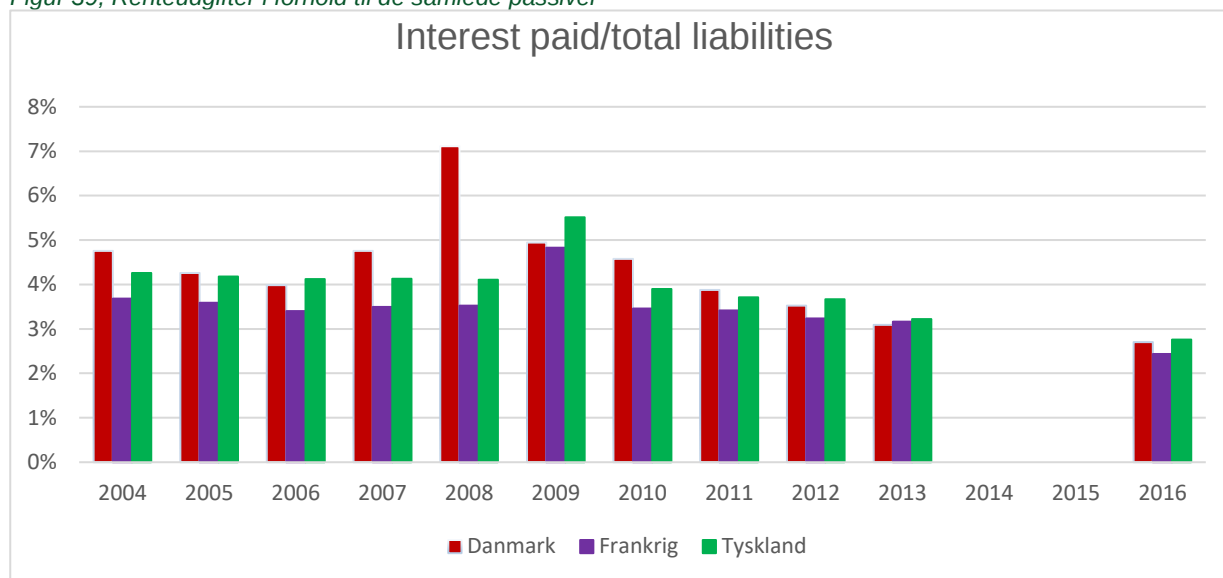
Figur 38: Long-term interest rates²⁰

Hvis man ser på, hvor meget der betales i renteomkostninger i forhold til de samlede passiver jf. figur 39, så er belastningen af renteudgifter inden for de seneste år næsten lige store i de tre lande. Der er ingen data for 2014 og 2015.

²⁰ OECD Data <https://data.oecd.org/interest/long-term-interest-rates.htm>

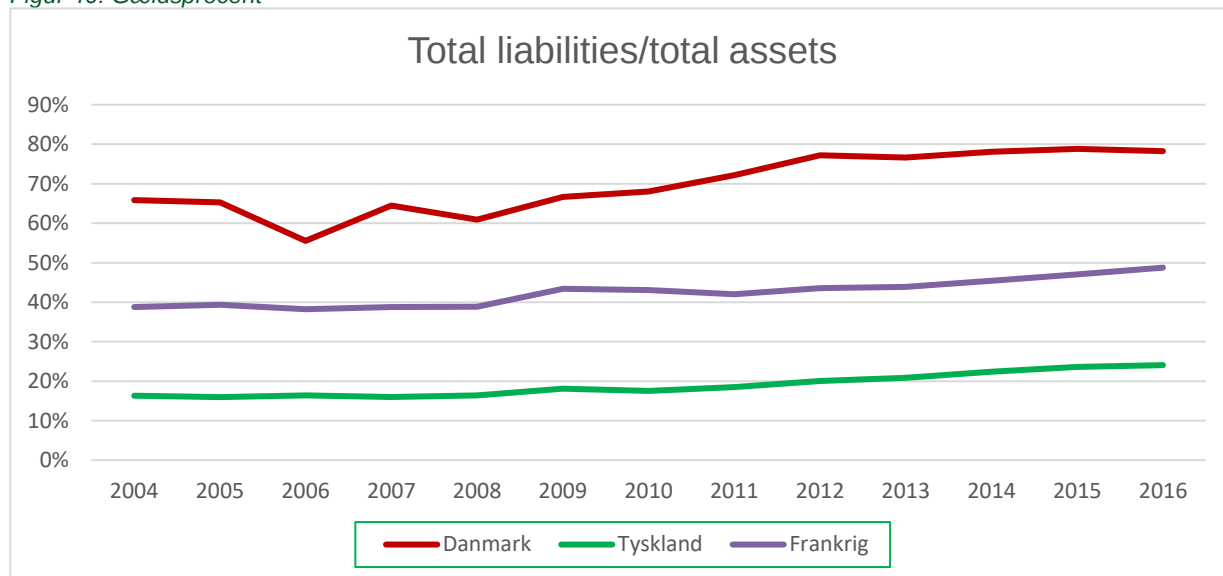
Figur 39; Renteudgifter i forhold til de samlede passiver

De franske mælkeproducenter har en gældsprocent på omkring 50 pct. i modsætning til de tyske, hvor gældsprocenten ligger på det halve eller omkring 25 pct.

De danske landbrug har generelt en høj gældsprocent på omkring 80 pct., hvilket ikke er unormalt for alle typer landbrug. Den høje gældsprocent har stor betydning for det samlede økonomiske resultat for branchen som helhed.

Figur 40: Gældsprocent

Tilskud og skat

I dette afsnit analyseres, hvor meget der gives i tilskud og efterfølgende, hvor meget der betales i skat i landene.

I de forskellige europæiske lande har der været forskellige muligheder for tilskud til såvel produktion som investeringer. Nogle af tilskuddene er EU-bestemte, andre er nationalt bestemte. Det er ikke muligt at skelne

mellem EU- og nationale tilskud. Figurene viser dem som et samlet tilskud fordelt på produktion og investeringer.

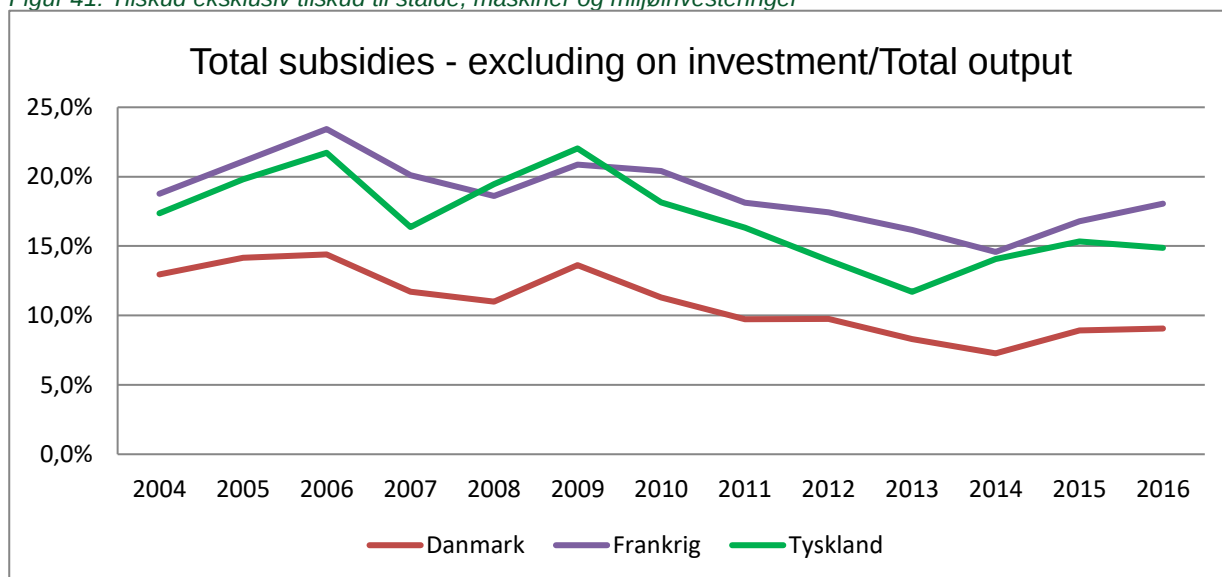
Landdistriktsordningen (Rural Development Plan), herunder hektar- og økologitilskud jf. figur 41, viser, hvor stort tilskuddet er i forhold til omsætningen. Beløbet indeholder ikke tilskud til investeringer i stalde, maskiner og miljøbyggerier.

Figur 41 viser, at betydningen af tilskuddet efter enkeltbetalingsordningen i forhold til den samlede omsætning ikke er ens i de tre lande.

De danske landmænd har indirekte en fordel ved, at de modtager et større tilskud i euro, men da omsætningen er større i Danmark, har det mindre betydning i samlede resultat.

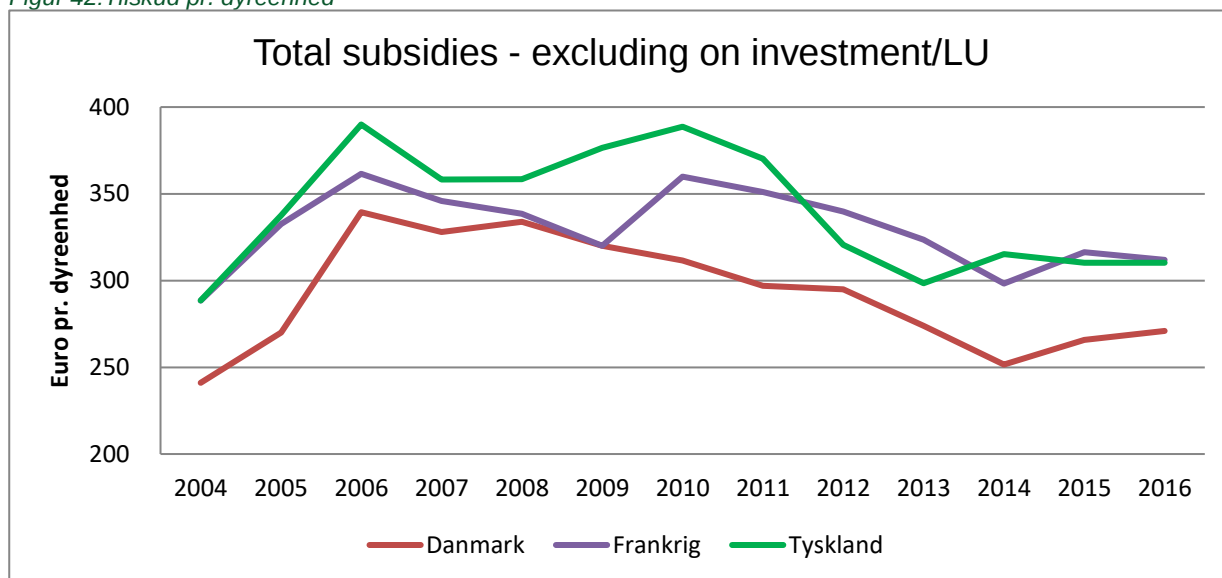
Hvis det forudsættes, at tilskuddet primært går til landbrugsarealerne, svarer det til et tilskud på henholdsvis 3.322 kr. i Danmark, 3.347 kr. i Tyskland og 2.684 kr. i Frankrig. I det danske tilskud vil der ofte være en grøn støtte på godt 800 kr., der er indført fra 2015. Det har ikke været muligt at afklare, om Tyskland og Frankrig har samme mulighed for at give et tilskud, der er baseret på miljøvenlig drift.

Figur 41: Tilskud eksklusiv tilskud til stalde, maskiner og miljøinvesteringer

Hvis man sammenligner tilskuddet pr. dyreenhed, viser opgørelsen, at Frankrig og efterfølgende Tyskland modtager et større tilskud pr. dyreenhed end Danmark. Det samlede tilskud uden investeringstilskud til bygninger mm. består af tilskud til miljø, økologi, mindre rentable arealer, (LFA) under landdistriktsordningen.

Figur 42: Tilskud pr. dyreenhed

Hvis man i stedet ser på tilskud til investeringer, så fremkommer der et andet billede. Figur 43 viser tilskuddet til investeringer i forhold til omsætningen, og her ses det, at Frankrig i perioden 2007 - 2011 har ligget betydeligt højere end både Tyskland og Danmark.

I 2014 kom der en ny landdistriktsordning fra EU, hvilket har ændret, hvilke investeringer der kan gives tilskud til. Hvert land bestemmer, hvordan indsatsen i landdistrikterne skal prioriteres. I Danmark gives der tilskud til naturregulerende indsats og til modernisering af kvægstalde med bl.a. fokus på dyrevelfærd.²¹ De Franske landmænd er indirekte blevet dårligere stillet inden for de seneste 10 år. Tilskuddet til stalde er faldet ikke blot i forhold til omsætning, men også i forhold til udbetaling.

Den store variation, der er i udbetalinger til de tyske landmænd, skyldes bl.a., at de tyske ordninger inden for modernisering af stalde varierer fra år til år, hvor man har nogle fokusområder, der skifter fra år til år.

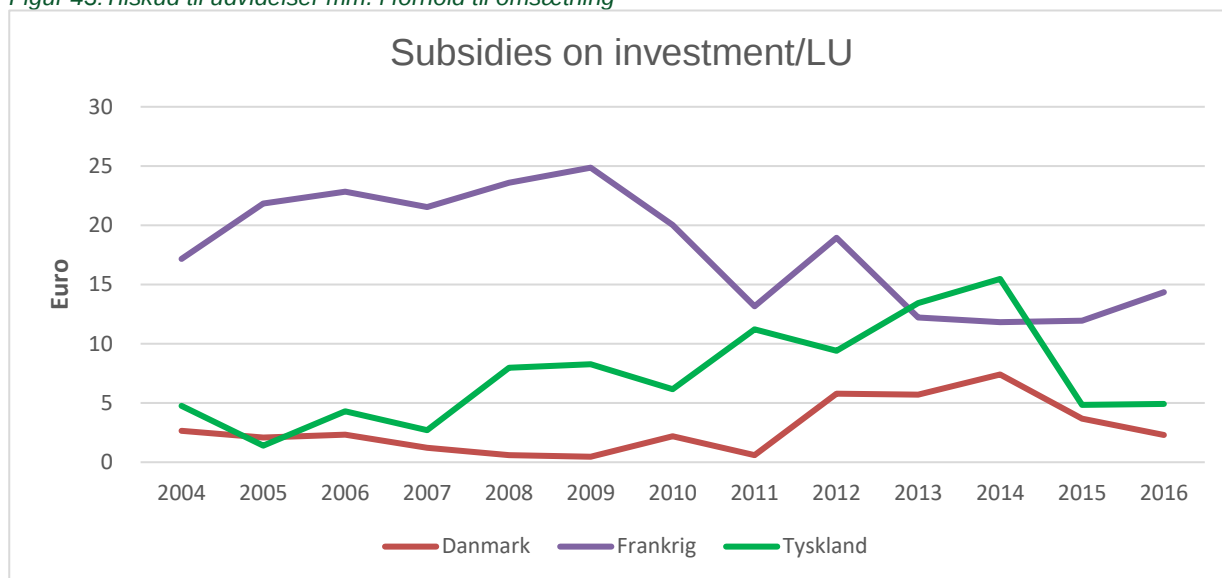
For de danske landmænd udgør enkeltbetalingsordningen (Decoupled payment) 90 pct. af det samlede tilskud, mens det for de tyske og franske udgør henholdsvis 66 og 68 pct. De franske landmænd modtager et forholdsvis stort tilskud til husdyr og følsomme landbrugsområder – LFA, hvilket er afskaffet i Danmark og Tyskland. Selvom de danske landmænd modtager flere euro end de to øvrige lande, så betyder tilskuddet mere for disse landmænd, da tilskud udgør 15-18 pct af den samlede indkomst, hvor det kun udgør 9 pct. for de danske landmænd i 2016.

Tabel 7: Tilskud til arealer og bygninger i euro

År	Tilskud til arealer og økologi, € ialt			Tilskud til byggeri, €		
	DK	D	F	DK	D	F
2012	79.364 (164)	32.540 (72)	33.539 (92)	1.560	954	1.869
2013	72.826 (157)	30.614 (72)	32.770 (92)	1.517	1.378	1.238
2014	66.219 (158)	32.811 (72)	30.840 (90)	1.950	1.610	1.222
2015	69.611 (157)	32.432 (72)	32.938 (91)	996	507	1.243
2016	69.585 (156)	32.347(72)	33.189 (92)	594	514	1.526

²¹ Tilskudsguide <http://lbst.dk/tilskudsguide/>

Figur 43: Tilskud til udvidelser mm. i forhold til omsætning

Tilskud til stalde mm. pr. dyreenhed viser kun, hvilket år der er udbetalt tilskud inden for denne gruppe af investeringer, og ikke hvor effektiv, eller hvilket mål der har været med tilskuddet.

Den samlede budgetramme under landdistriktsforordningen er for perioden 2014-2020 på 8,2 mia. euro for Tyskland, 9,9 mia. euro for Frankrig og 0,6 mia euro for Danmark.²²

Skattebetaling

Sammenligningen af skatteforholdene vil blive gennemgået detaljeret i et af de efterfølgende afsnit.

I figur 44 nedenfor ses skatten i forhold til omsætningen. Skatten er defineret i boks 7 nedenfor.

Boks 5: Definition på skat

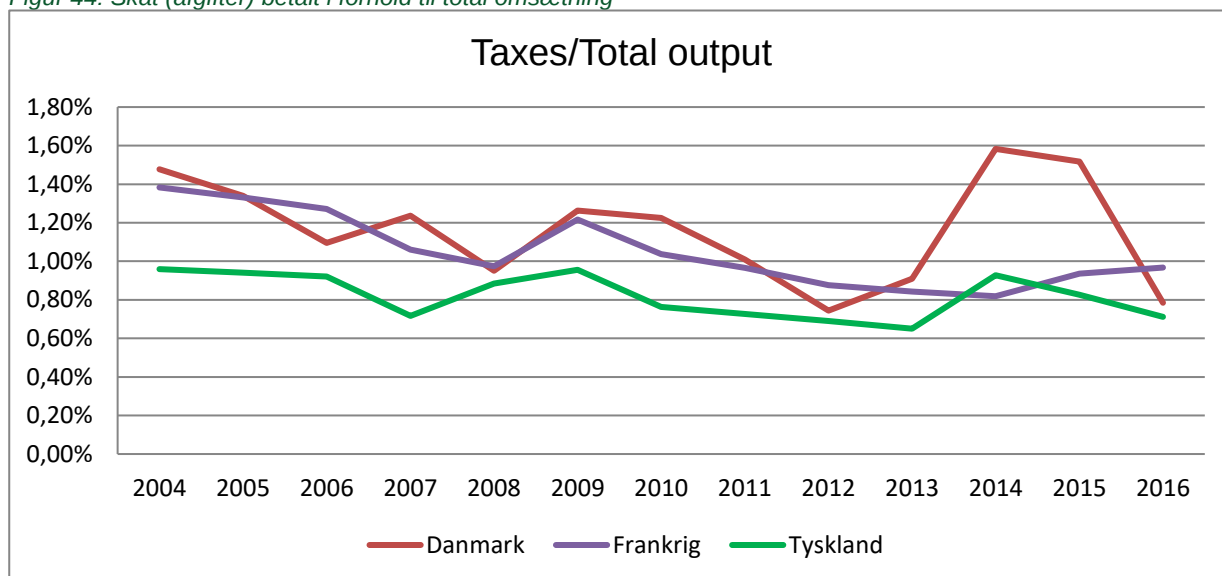
Farm taxes and other dues (not including VAT and the personal taxes of the holder) and taxes and other charges on land and buildings. Subsidies on taxes are deducted.

Landbrugsafgifter og andre afgifter (ekskl. Moms og indehaverens personlige skatter) og skatter og andre gebyrer på jord og bygninger. Skat på tilskud er fratrasket.

²² Bilag 1 i Rådets Forordning nr. 1305/2013 af 17. december 2013

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1305&from=DA>

Figur 44: Skat (afgifter) betalt i forhold til total omsætning

Betalingen af skatter og afgifter ligger i Tyskland (0,71%) og Frankrig (0,97%) på lidt under 1 pct. Inden for det sidste år er afgifterne faldet i Danmark, det er primært energiafgifter/miljøafgifter, der reduceret eller helt faldet bort. Det betyder, at Danmark og Tyskland kommer til at være ens inden for dette område. Til gengæld se det ud til, at de franske skatter og afgifter er stigende, hvilket på sigt kan komme til at belaste indtæningen for de energitunge produktioner inden for landbruget.

Resultat

FADN bruger som nævnt andre regnskabsmæssige begreber end dem, vi ser i de danske regnskaber. Dette er også tilfældet, når vi skal se på resultaterne.

Landmændenes resultater vurderes ud fra tre begreber: Farm Net Value, Family Farm Income og Cash Flow (2), som er defineret i boksene nedenfor.

Boks 6: Definition of Family Net Value

Remuneration to the fixed factors of production (work, land and capital), whether they be external of family factors. As a result, holdings can be compared irrespective of their family/non-family nature of the factors of production employed. This indicator is sensitive, however, to the production methods employed: the ratio (intermediate consumption + depreciation) fixed factors may vary and therefore influence the FNVA level. For example, in the livestock sector, if production is mostly without the use of land (purchased feed) or extensive (purchase and renting of forage land).

Boks 7: Definition of Family Farm Income

Remuneration to fixed factors of production of the family (work, land and capital) and remuneration to the entrepreneurs' risks (loss/profit) in the accounting year.

Boks 8: Definition of Cashflow (2)

=The holding's capacity for saving and self-financing
 =Receipts – Expenditure for the accounting year
 =Net receipts of agricultural activity and other receipts

+Balance farm subsidies & taxes
 +Balance subsidies & taxes on investment
 +Balance of operations on capital
 +Balance of operations on debts and loans
 =Sales of products + Other receipts + Sales of livestock
 -All cost paid – Purchases of livestock
 +Farm subsidies - Farm taxes
 +VAT balance
 +Subsidies on investment – Taxes on investments
 +Sales of capital – Investments
 +Closing valuation of debts – Opening valuation of debts.

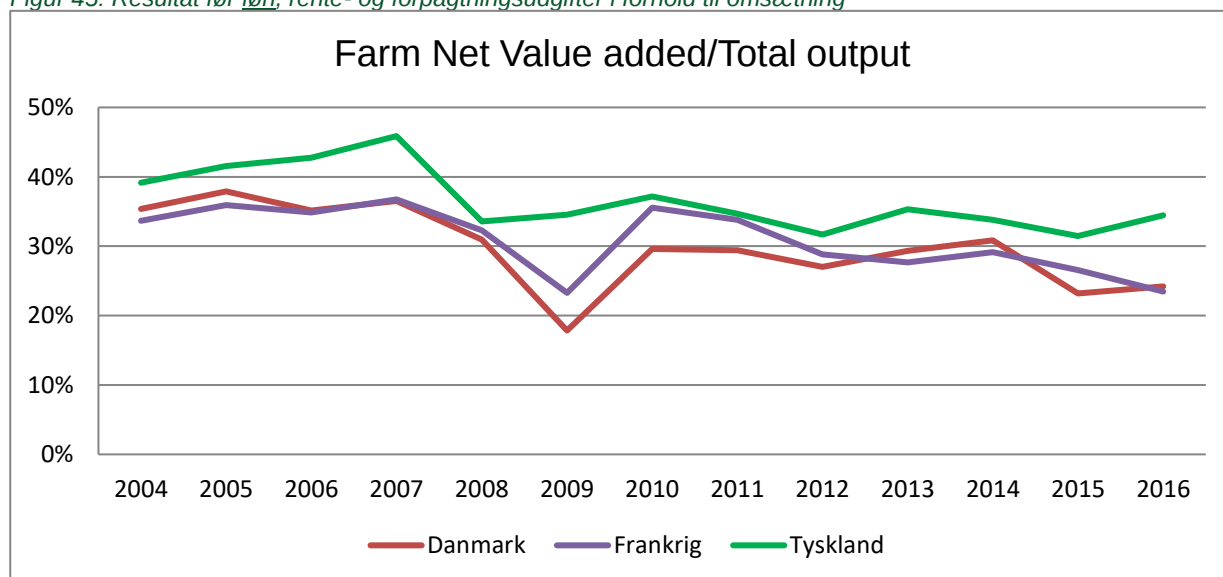
"Farm Net Value added" er resultatet før løn, renteudgifter, leje- og forpagtningsudgifter. Dette sættes i forhold til omsætningen.

I figur 45 nedenfor ses det, at de tyske mælkeproducenter er dem, der har den største indtjening før udgifter til aflønning af medarbejdere, rente- og forpagtningsomkostninger.

Den danske landmand havde i gennemsnit 24 pct. af omsætningen som et resultat, før der er betalt renter, leje og forpagtningsafgifter samt løn til medarbejdere. 2015 var en dårligt år for alle mælkeproducenterne, da indtjeningen var dårlig. Årene før lå indtjeningen på 30 pct. I gennemsnit siden 2009 er indtjeningen på henholdsvis 26 pct. (DK), 34 pct. (D) og 29 pct. for de franske landmænd.

Ifølge oversigten i tabel 3 har tilskuddene og lavere skat for de franske og tyske landmænd stor betydning for overskuddets størrelse.

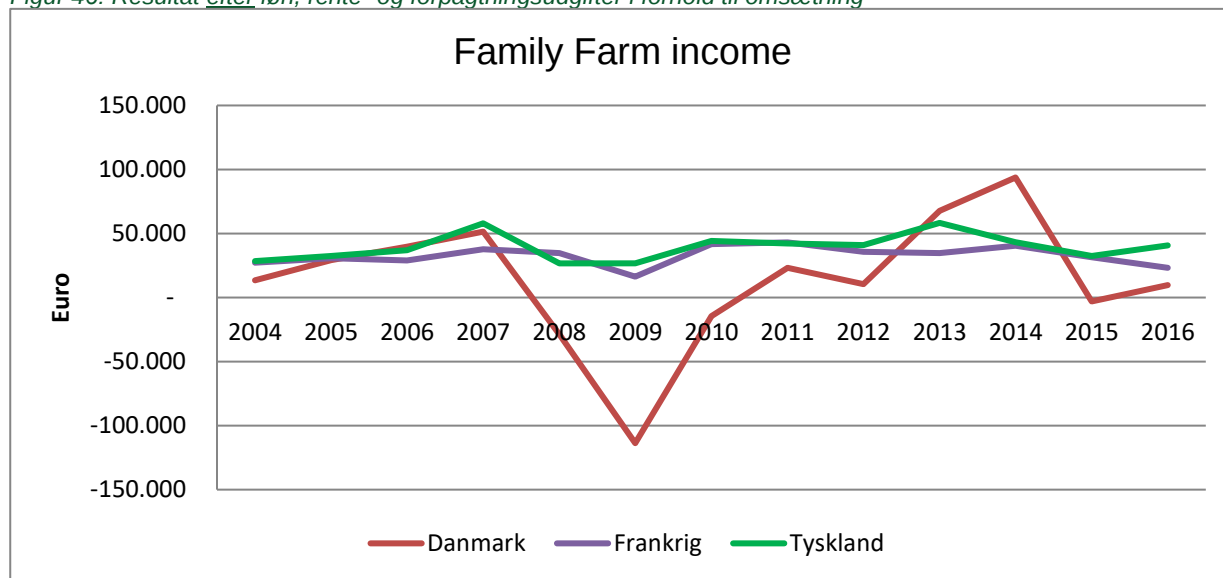
Figur 45: Resultat før løn, rente- og forpagtningsudgifter i forhold til omsætning

"Family Farm Income" er resultat efter løn, renter samt leje- og forpagtningsudgifter. I figur 46 vises, hvor meget resultatet udgør af den samlede omsætning. Landbrugsbranchen er kendt for, at der er store variationer i indtjeningen. Figur 46 viser, hvor stor spredningen er inden for de seneste 13 år. 2009 var et særdeles dårligt år for de danske landmænd med et meget stort underskud. Den primære årsag var, at prisen på mælk

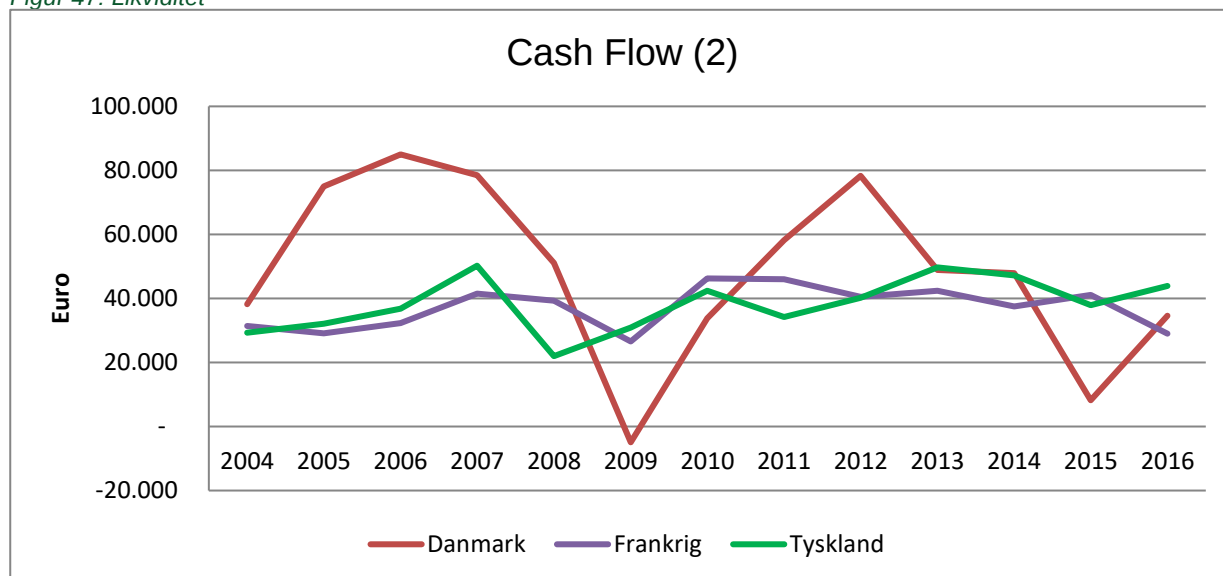
faldt meget fra næsten 3 kr. til 2 kr. pr. liter inden for et år. Det samme var gældende i Tyskland især, der tilsvarende oplevede et meget stort fald i mælkeprisen. Men modsat de danske landmænd formåede de at få et positivt årsresultat.

Figur 46: Resultat efter løn, rente- og forpagtningsudgifter i forhold til omsætning

I 2016 var antallet af arbejdende familiemedlemmer på bedriften 1,21 i Danmark, 1,45 i Tyskland og 1,63 i Frankrig, hvilket ikke flytter ret meget på det endelige resultat. Hvis der er mange "familiemedlemmer", der skal forsørges af overskuddet, vil et lavt resultat give et meget lille resultat pr. arbejdsindsats, hvilket ikke er tilfældet i de tre lande, der er undersøgt.

Figur 47: Likviditet

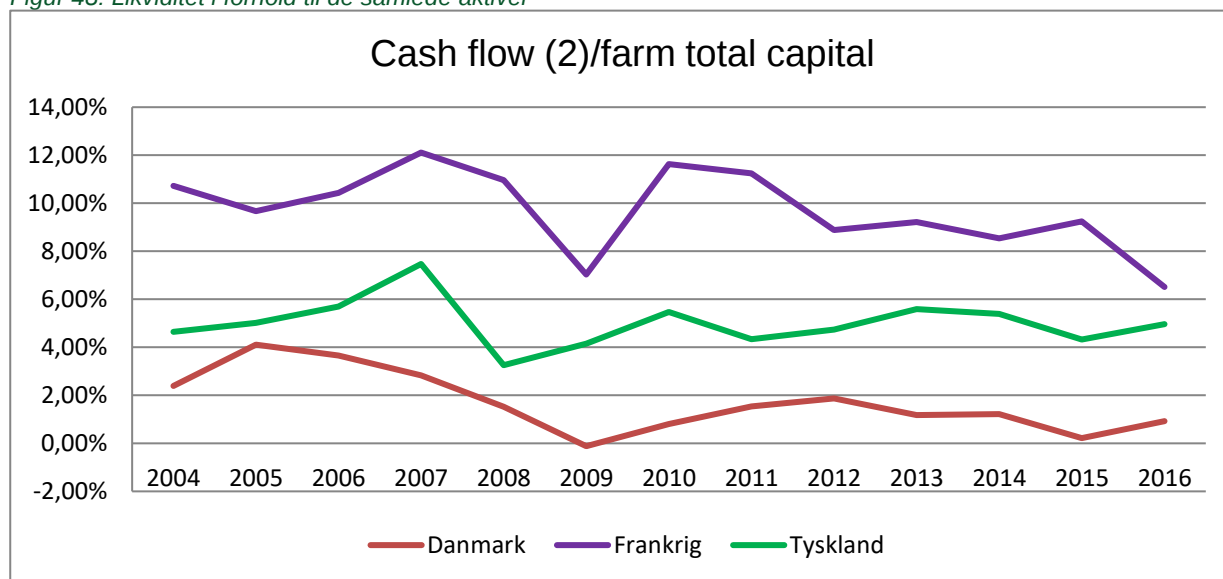

Udover resultaterne er det muligt at sammenligne likviditeten på bedriftsniveau, der vises i figur 47. Her ses igen, at Danmark har store udsving i forhold til både Tyskland og Frankrig, hvor udsvingene er mindre imellem årene.

Gennemsnittet er på henholdsvis 48.000, 38.000 og 37.000 euro for Danmark, Tyskland og Frankrig. Fluktuationen for de danske producenter betyder, at der kræves en kapital buffer, der ydes af bankerne via driftskreditter til en forholdsvis høj rente. Likviditetsflowet har indflydelse på både rentebetalingen og gældsprocenten, som igen har indflydelse på det endelige resultat. En stabil indtjening og en kapitalmæssig buffer giver en robust konkurrenceevne i forhold til andre lande.

En bedre vurdering er at sætte likviditetsflowet i forhold til den samlede aktive masse. I figur 48 ses likviditeten i forhold til de samlede aktiver. De danske bedrifter har en væsentlig større aktivmasse end de to andre landes landmænd.

Figur 48: Likviditet i forhold til de samlede aktiver

De danske landmænd har ingen likviditet i forhold til både de tyske og franske mælkeproducenter. De franske mælkeproducenter har lidt populært sagt penge på lommen, tyskerne lidt mindre, og danskerne har bare ingen penge at gøre godt med.

Det betyder, at de franske og tyske mælkeproducenter står stærkere i den internationale konkurrence, da de kan klare lave priser på deres produkter væsentligt bedre end de danske, der faktisk ikke har en bufferkapital til rådighed.

Balance

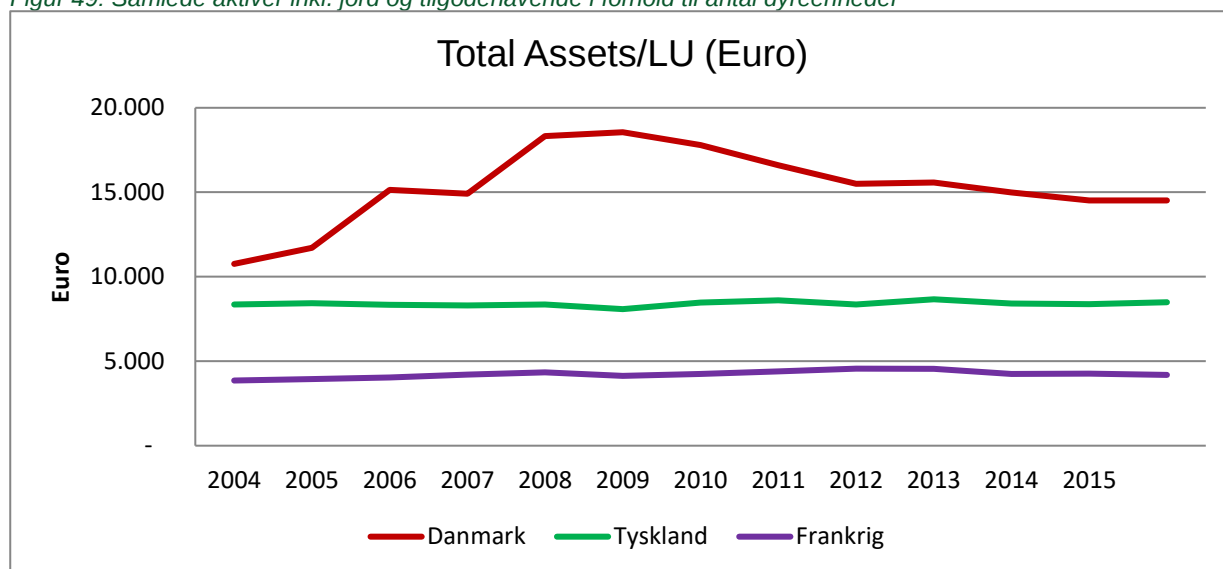
I dette afsnit vil balancens poster blive sammenlignet for at vise forskellene imellem de tre lande, og hvornår disse forskelle skaber konkurrencemæssige fordele.

Figur 49 viser den samlede aktivmasse i forhold til dyreenhederne, hvilket kan betragtes som den bundne kapital pr. dyreenhed. Der er her en betydelig forskel mellem Danmark, Tyskland og Frankrig. Kapitalbindingen i 2016 for Danmarks vedkommende ligger på omkring 14.500 euro i modsætningen til Tyskland, der ligger på 8.500 euro og Frankrig på 4.200 euro. Forskellen skyldes den ejerform, der praktiseres i både Tyskland og Frankrig, hvor mange landbrugsbedrifter ikke er så store, og hvor ejendommene går i arv, uden at der skal fremskaffes ny kapital i samme omfang som i Danmark.

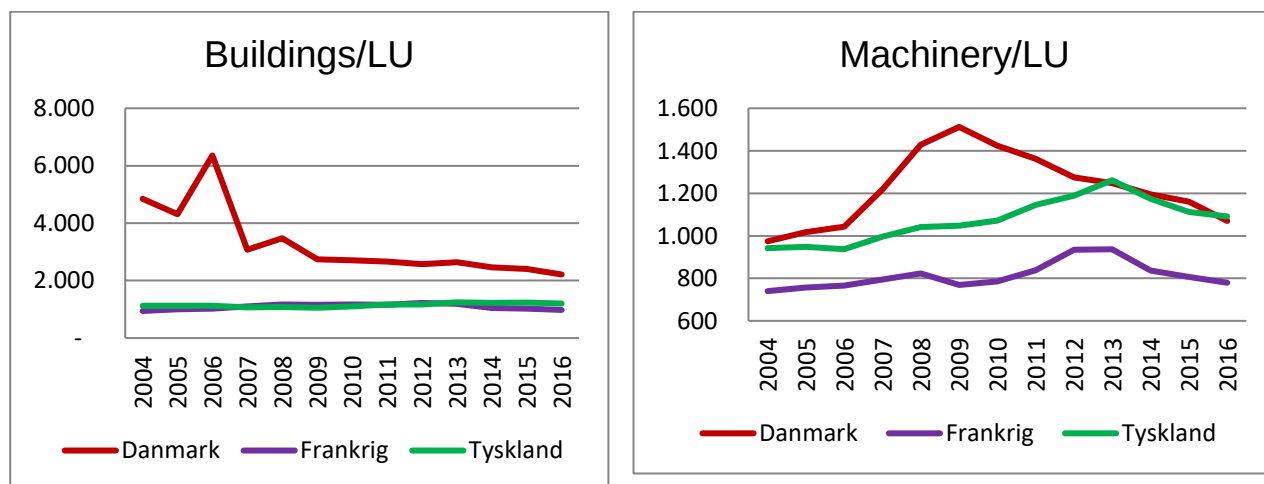
I Tyskland er der progressive satser for bo- og gaveafgift. Fra 7-30 %. Den højeste sats opstår kun, hvis der gives over 193,44 mio. i gave/arv. Der kan over en 10-årig periode samlet gives en gave til sine børn på

2,976 mio. kr., før der skal betales afgift. Bemærk, at gaver og arv mellem ægtefæller ikke er afgiftsfritaget i Tyskland. I Danmark er der netop indført nye regler, hvor bo- og gaveafgiften under visse betingelser kan nedsættes til 13 % i 2017 (faldende til 5 % i 2020). Såfremt betingelserne ikke er opfyldt, vil bo- og gaveafgiften være på 15 % til børn, mens gaver mellem ægtefæller er afgiftsfritaget.²³

Figur 49: Samlede aktiver inkl. jord og tilgodehavende i forhold til antal dyreenheder

Figur 50: Kapitalbinding i bygninger og maskiner pr. dyreenhed, i euro

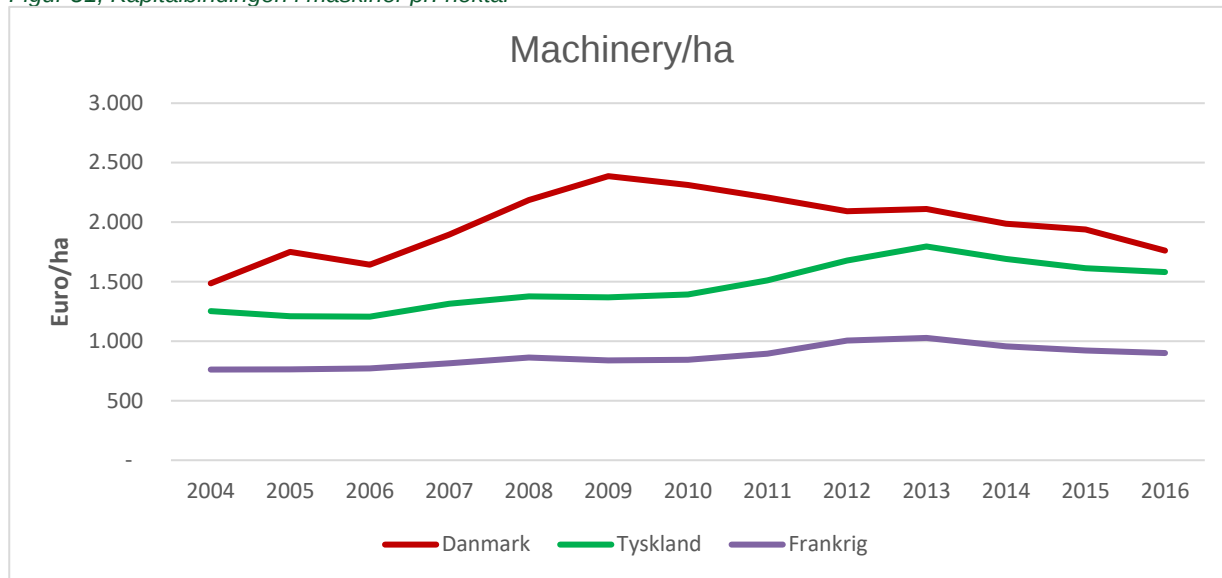
Kapitalbindingen i 2016 i bygninger er 2 gange større i Danmark end i både Tyskland og Frankrig, og for maskiner er forholdet sammenlignet med Frankrig godt og vel halvt så stort.

For de danske landmænd er kapitalen, der er bundet i bygninger, inden for de senere år faldet fra omkring 3.000 euro til 2.400 euro. I modsætning hertil er der i både Tyskland og Frankrig sket en minimal stigning i kapitalbindingen svarende til 8 pct. for hele perioden. Denne lille stigning er ikke engang det, der svarer til inflationen i den pågældende periode.

²³ [..\Tyskland 2018\JG 2017 Skat i Tyskland.docx](#)

Kapitalbindingen i maskiner pr. dyreenhed giver et misvisende billede af udviklingen. De fleste maskiner anvendes til en eller anden form for markarbejde, hvorfor det vil være mere retvisende at vise kapitalbindingen pr. hektar frem for pr. dyreenhed jf. figur 51.

Figur 51; Kapitalbindingen i maskiner pr. hektar

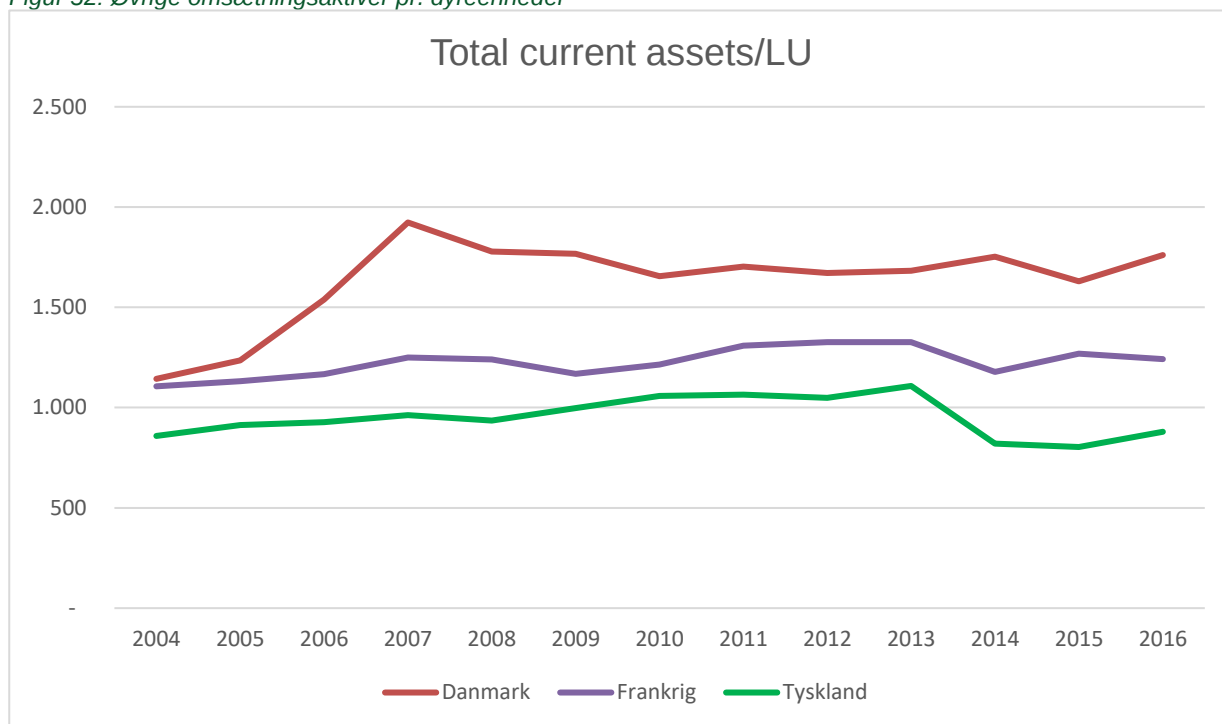
Oversigten nedenfor viser udviklingen i antal dyreenheder og hektar og kapitalbindingen i maskiner. Danmark har haft den største stigning inden for alle tre områder, hvilket ikke er overraskende, da de danske landmænd har en tendens til at udvide mere end de øvrige europæiske landmænd. Det har den konsekvens, at de danske landmænd er meget mere følsomme, når der sker økonomiske ændringer inden for priser på deres salgs- og købsprodukter. Stigende renter eller natur- og klimaforandringer der påvirker produktionen har tilsvarende store konsekvenser for indtjeningen.

Tabel 8: Ændringen fra 2004 – 2016 i aktiver i maskiner, dyreenheder og antal dyrkede hektar

	Danmark	Tyskland	Frankrig
Kapitalbindingen i maskiner	47%	37%	32%
Udviklingen i LU	42%	28%	29%
Udviklingen i antal ha	38%	21%	20%

De danske landmænd binder flere penge i maskiner, og effektiviteten slår ikke nok igennem, hvilket reducerer deres konkurrenceevne. Særligt de franske landmænd formår at holde kapitalbindingen nede.

Figur 52: Øvrige omsætningsaktiver pr. dyreenheder

”Øvrige omsætningsaktiver” som eksempelvis andre dyr end hovedbesætningen, lagerbeholdninger, tilgodehavender og andelshaverkonti ses i figur 52, hvor Danmark i de seneste 5 år har ligget på omkring 1.700 euro, Tyskland 930 euro og Frankrig 1.260 euro pr. dyreenhed.

Tyskland har de mindste aktiver inden for disse områder, og det er primært lav lagerbeholdning og færre tilgodehavender, der bevirker det niveau i modsætning til Danmark, der har et stort tilgodehavende. Årsagen kan være store momstilgodehavender, da momsen er 25 pct. i Danmark, hvorimod der er differentieret moms i Tyskland, hvor mange varer kun har en momstakst på 16 pct. eller er helt momsfritagede afhængig af, hvilken model den enkelte landmand vælger at benytte sig af. Se afsnit om skatteregler i Tyskland.

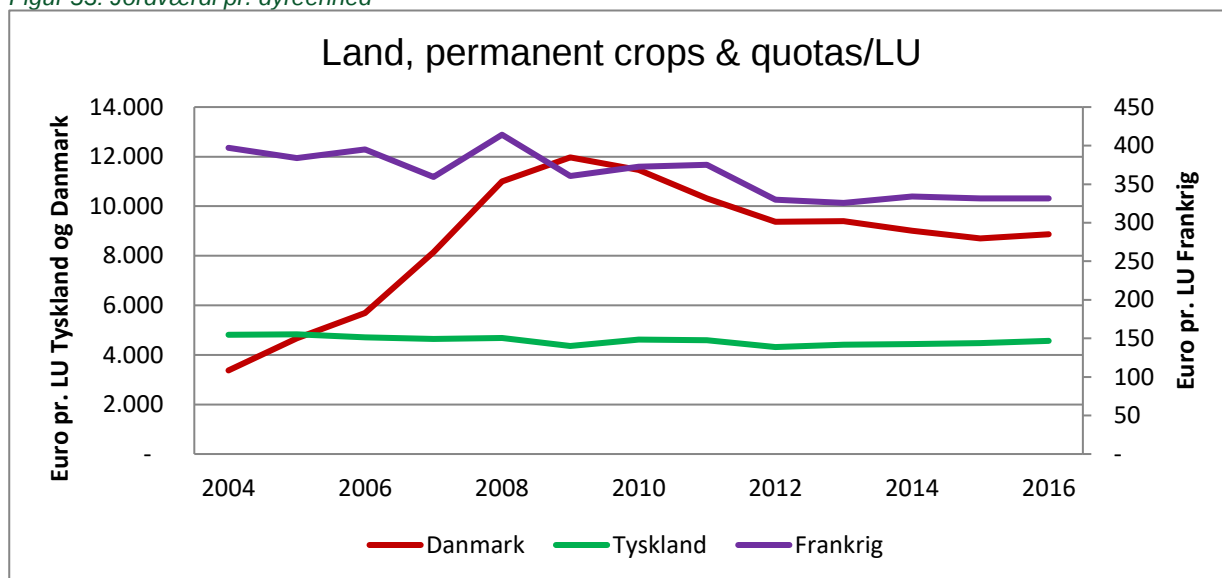
Den anden store forklaring på forskellen i den samlede kapitalbinding pr. dyreenhed jf. figur 49 skal findes i jordværdierne. I figur 53 er jordværdien opstillet pr. dyreenhed.

Her ses det, at Danmark har en markant højere kapitalbinding i jorden pr. dyreenhed end både Tyskland og Frankrig, der ligger helt nede på 330 euro pr. dyreenhed.

I 2016 havde den danske producent bundet godt 8.900 euro pr. dyreenhed, hvor de tyske producenter ligger på 4.500 euro pr. dyreenhed.

De højere jordpriser og en ejerandel på 70 af den samlede dyrkede jord betyder, at de danske landmænd har en høj kapitalbinding i et aktiv, der har en lav afkastningsgrad.

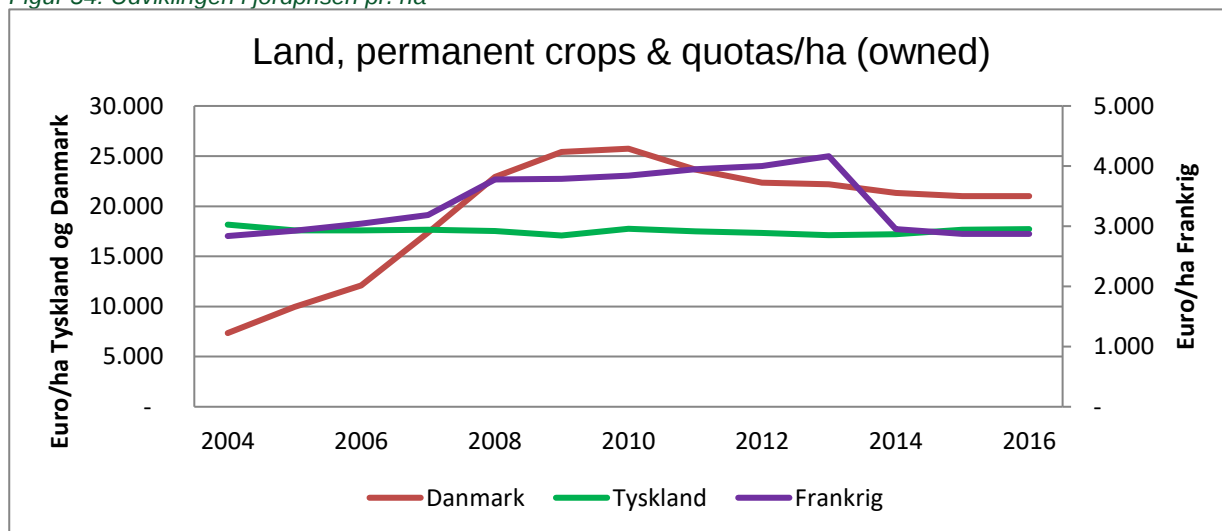
Figur 53: Jordværdi pr. dyreenhed

Jordpriser

I figur 54 nedenfor vises udviklingen i jordpriser for de tre lande. Her tages der ikke udgangspunkt i handlede priser, men i jordvurderingerne for de eksisterende ejendomme, der indgår i statistikken. I jordpriserne er også inkluderet permanente afgrøder og kvoter. Det er antaget, at dette ikke har særlig betydning for sammenligningen.

Figur 54: Udviklingen i jordprisen pr. ha

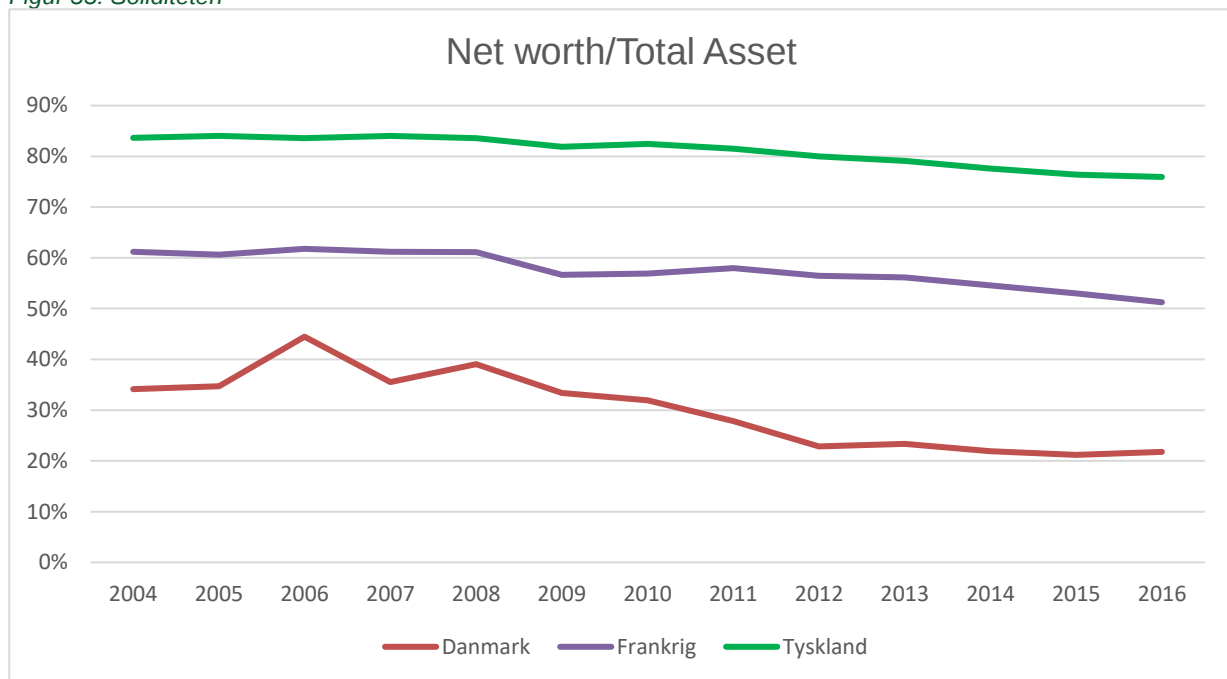
De danske jordpriser gik amok fra 2006 og indtil 2010, hvorefter de er faldet siden da, jf. figuren ovenfor. De tyske jordpriser har ikke forandret sig inden for den viste periode, meget små udsving der kan tilskrives statistisk usikkerhed i opgørelsen af jordpriserne. De franske jordpriser har haft den samme udvikling som de danske, men på et meget lavere niveau. Prisen på fransk landbrugsjord svarer til godt 20.000,- DKK pr. hektar i modsætning til i Danmark, hvor prisen er på 155.000,- DKK og i Tyskland på 130.000,- DKK.

Egenkapital og gæld

Finansieringen af bedriften er tidligere nævnt i denne analyse, hvor Danmark i 2016 havde en gældsprocent på 78 pct., Tyskland på 24 pct. og Frankrig på 49 pct. jf. figur 40, hvilket har stor indvirkning på risikoen og rentebetalingen.

I figur 55 nedenfor ses egenkapitalens andel i forhold til de samlede aktiver, også kaldet **soliditet**. Danmarks soliditet var i 2016 på 22 pct., hvor den tyske var på 76 pct. og den franske på 51 pct. Soliditeten er det modsatte af gældsprocenten, som tidligere er analyseret jf. figur 40. Kapitalmæssigt står de danske landmænd dårligt, da de kun kan miste omkring 20 pct. af deres kapital, før de skal til at fremskaffe fremmed kapital, hvis det er muligt.

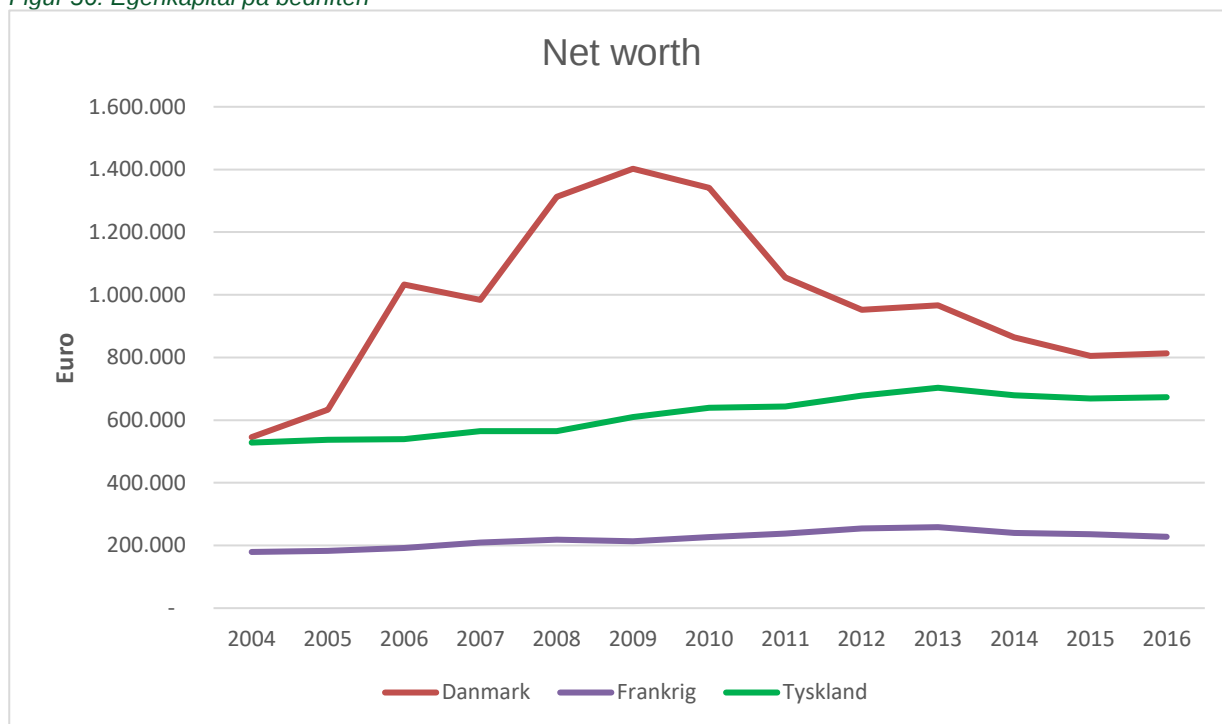
Figur 55: Soliditeten²⁴

Når der ses på egenkapitalen for hver enkelt bedrift, viser figur 56 nedenfor, at de danske bedrifters egenkapital er lidt større end de tyske og noget større end i franske, men det skyldes primært, at de danske bedrifter har mere jord og større besætninger. De tyske mælkeproducenter har bygget en formue op i deres ejendomme fra 528.000 til 670.000 euro – en stigning på 27 pct. inden for de sidste 10 år. De franske landmænd har gjort det samme med en formuestigning på 30 pct., men med et noget lavere udgangspunkt, da deres egenkapital i 2004 var 180.000 euro. En af årsagerne til at de danske landmænd har svært ved at opbygge en fri kapital i deres bedrifter, er bl.a. at det er omkostningstungt at overtage en bedrift, da det ikke er muligt at lade kapitalen flyde med over ved arv eller familiehandler. Arveafgiften for erhverv er dog på vej ned fra 15 til 5 pct. i 2020.

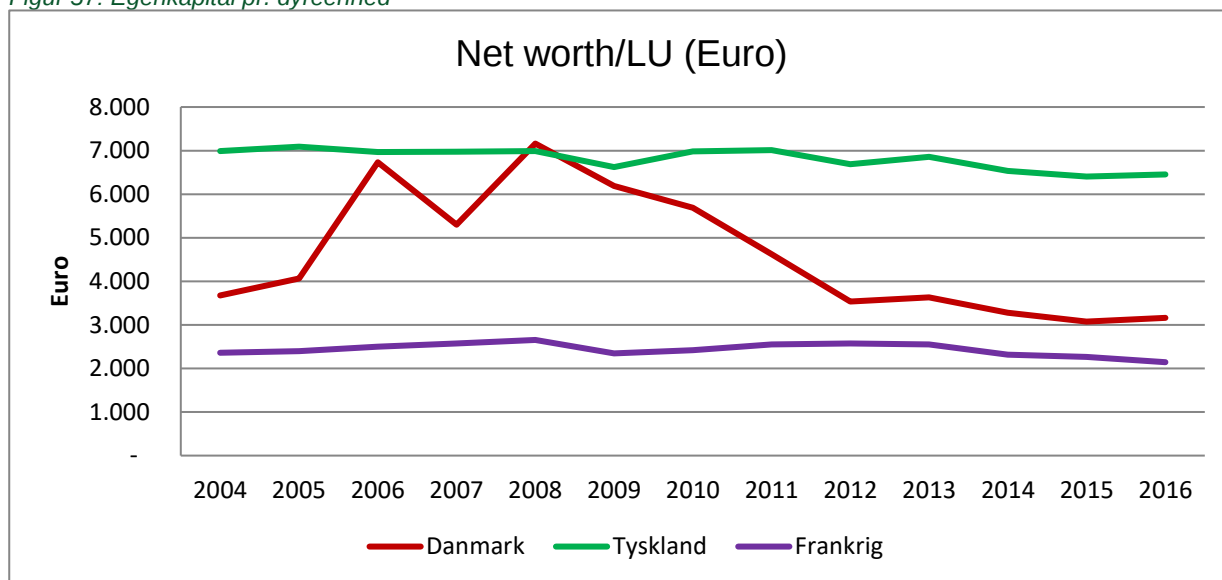
²⁴ Soliditetsgrad er et nøgletal der indikerer, om en virksomhed kan bære et større tab. Soliditetsgraden viser, hvor stor en procentdel af virksomhedens kapital, som den kan tåle at miste, inden fremmedkapital bliver rørt. Jo højere soliditetsgraden er, desto bedre er din virksomheds evne til at lide et større tab. Derfor vil man gerne have en høj soliditetsgrad. Formlen er: Egenkapitalen i forhold til aktiverne

Figur 56: Egenkapital på bedriften

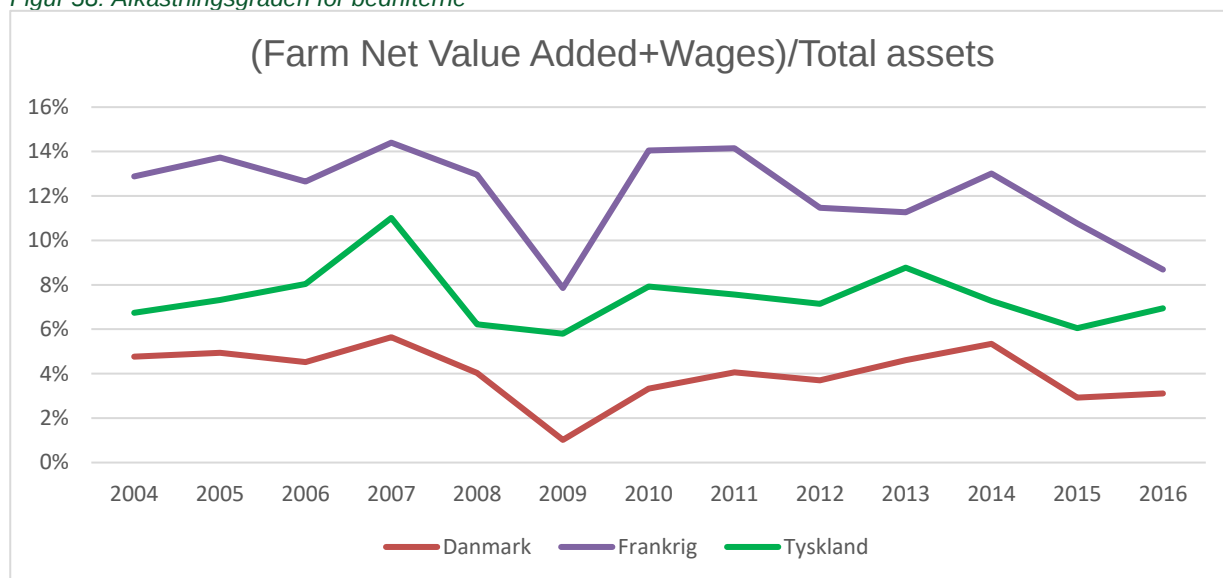
Tilsvarende beregninger men pr. dyreenhed viser jf. figur 57 samme udvikling som figur 56. De tyske og franske landmænd bibeholder deres formue, men de danske mælkeproducenters egenkapital bliver udhulet.

Figur 57: Egenkapital pr. dyreenhed

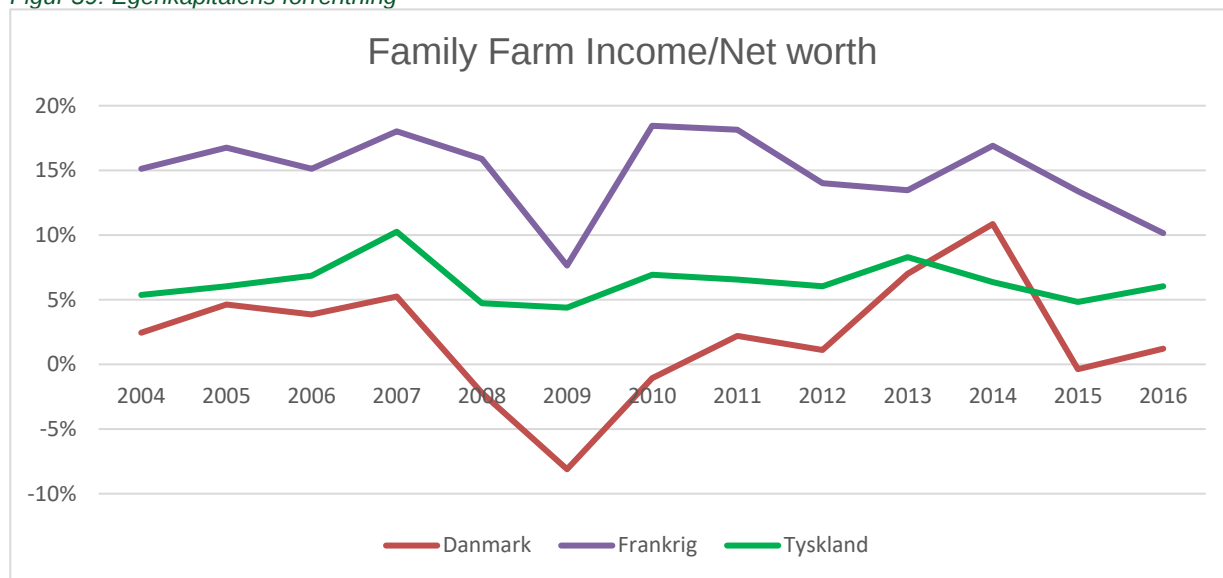
En anden måde at vurdere bedriftenes indtjeningsevne på er at se på **afkastningsgraden**, som er et udtryk for "resultatet før finansiering" i forhold til de samlede aktiver, der vises i figur 58. Her ses det, at den danske afkastningsgrad bevæger sig i en cyklisk form mellem 1 og 6 pct., hvorimod den tyske afkastningsgrad er noget højere på mellem 6 og 11 pct., mens den franske topper mellem 8 og 14 pct. Både de franske og tyske mælkeproducenter forstår at generere et overskud, der er med til at øge deres egenkapital.

Figur 58: Afkastningsgraden for bedrifterne²⁵

Afkastningsgraden tager ikke højde for finansieringsudgifterne. Hvis finansieringsudgifterne medtages i vurderingen af bedrifternes indtjeningsevne, kan nøgletallet "**egenkapitalens forrentning**" anvendes. Egenkapitalens forrentning er resultatet efter finansiering i forhold til egenkapitalen.

Figur 59: Egenkapitalens forrentning

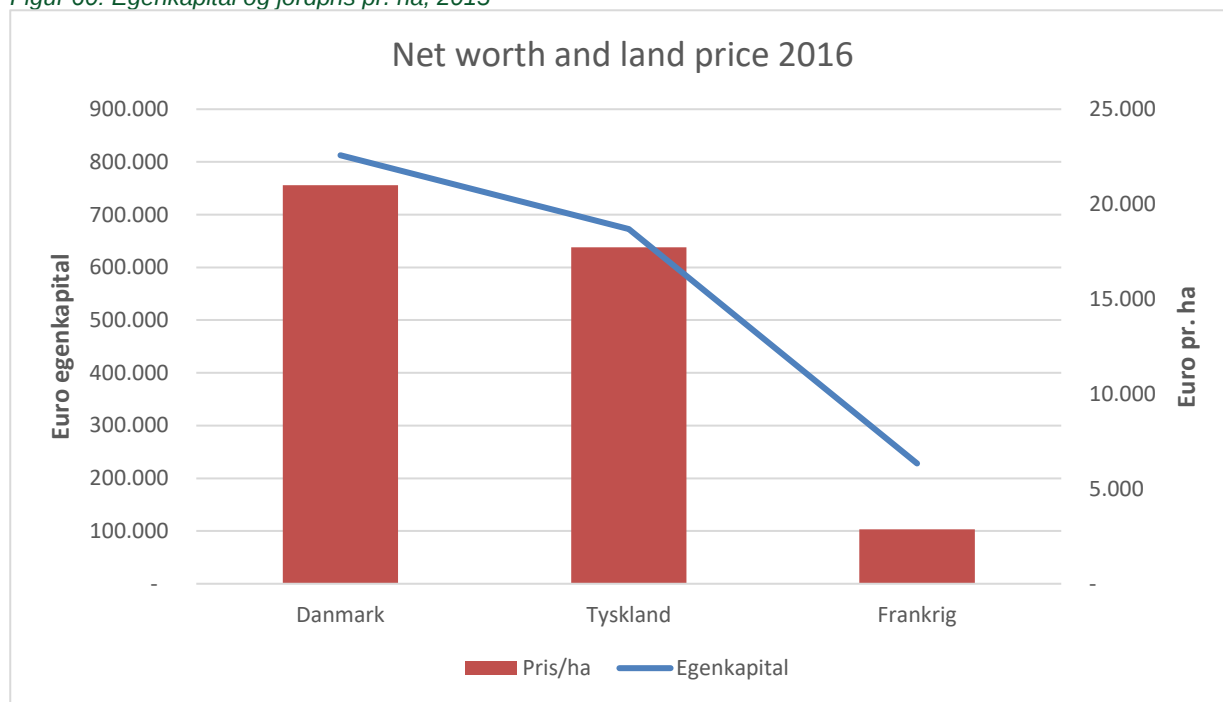
Svingningerne i figur 59 udvikler sig på nogenlunde samme måde, som vi ser ved afkastningsgraden. Derimod bliver toppen og bunden på de danske cykliske bevægelser betydeligt anderledes pga. højere løn-, leje- og renteudgifter. De år, hvor renteudgifterne har været høje, er der tale om en negativ forrentning af

²⁵ Afkastningsgraden er et centralt nøgletal, der viser virksomhedens evne til at generere et overskud til forøgelse af egenkapitalen. Formlen er: Resultat før renter i forhold til aktiver.

egenkapitalen, men til gengæld ses et højere niveau i 2014, der var et godt år for mælkeproducenterne. I alle årene er i særdeleshed Frankrig på et højere niveau end Danmark.

I nøgletallene "afkastningsgraden og forrentningen af egenkapital" indgår værdien af aktiverne inkl. jordværdier. Jordværdien i Danmark jf. figur 53 og 54 er væsentligt større end i Frankrig og Tyskland, hvilket betyder, at beregningen af afkastningsgraden alt andet lige vil blive lavere i Danmark end i Frankrig f.eks. Samtidig har værdisætningen af jorden i særdeleshed indflydelse på størrelsen af egenkapitalen.

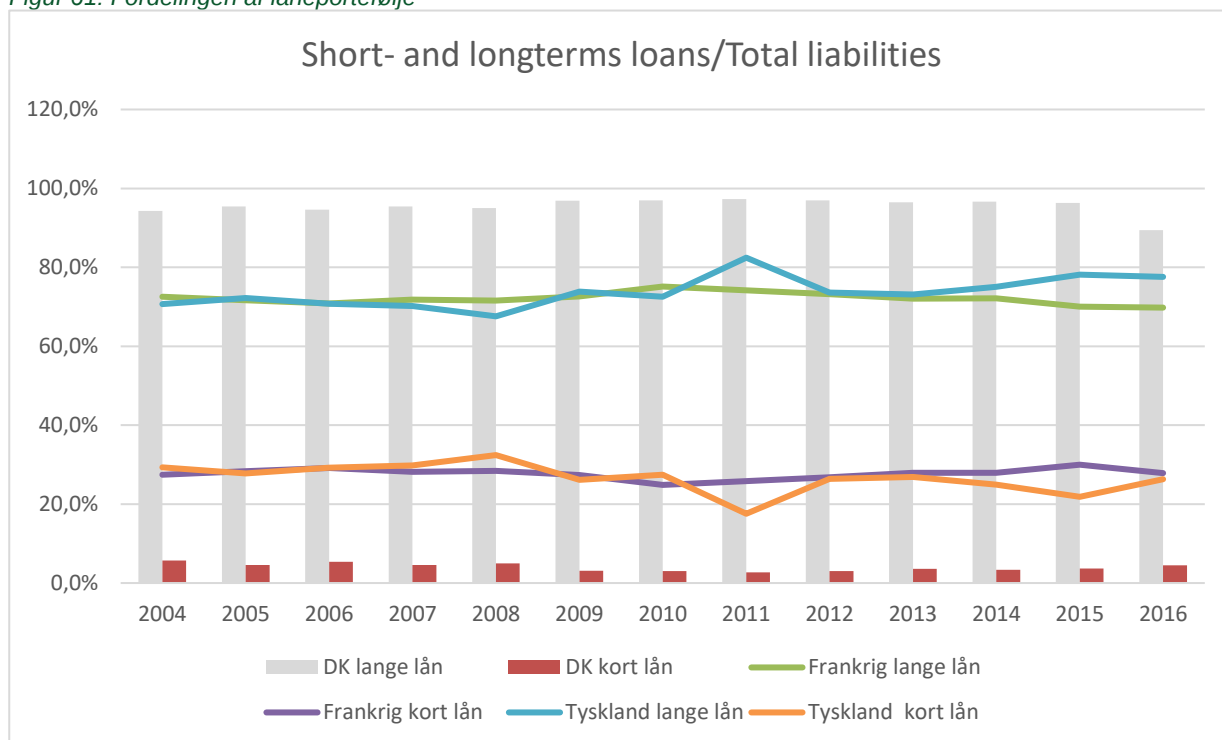
Figur 60: Egenkapital og jordpris pr. ha, 2015

Gældssammensætning

I den næste figur vises, hvordan gældens portefølje er sammensat.

Figur 61: Fordelingen af låneportefølje

Figur 61 viser fordelingen mellem lang og kort løbetid på lån. Danmark adskiller sig fra de øvrige europæiske lande i og med, at hovedparten af gælden er i lån med lang løbetid, ofte 30 år. Denne forskel skyldes primært, at der i Danmark er et veludbygget realobligationslånesystem i modsætning til de øvrige lande, hvor hovedparten af lån bliver finansieret via banklån med væsentlig kortere løbetid. Den korte løbetid skulle alt andet lige betyde, at renten er lavere end ved lange lån, men det er ikke tilfældet jf. figur 38, der viser udviklingen i renteniveauet i de tre lande.

Konklusion af regnskabsanalysen

Regnskabsanalysen med datasættene fra FADN viser på mange måder, hvor forskelligt de mælkeproducerende landmænd har det rent økonomisk.

Der er stor variation i, hvor store bedrifterne er i de tre lande. I Danmark er der i gennemsnit 165 dyreenheder og 156 ha pr. bedrift. I Tyskland er der i gennemsnit 62 dyreenheder og 72 ha og i Frankrig 60 dyreenheder og 92 ha.

De danske mælkeproducenter opnår den højeste totale omsætning pr. dyreenhed, efterfulgt af Tyskland og Frankrig med den laveste omsætning pr. DE. Den væsentligste indtjening er salg af mælk efterfulgt af markafgrøder. De tyske landmænd har en stort "andet salg", hvilket kan være salg af energi fra deres biogasanlæg og solcelleanlæg. Tyskland er det land i Europa, der har den største elproduktion fra solceller pr. indbygger. Med en stor omsætning pr. DE skulle det være muligt at have en høj konkurrenceevne og økonomisk robusthed, hvilket dog viser sig ikke at være tilfældet. Omkostninger til foder og til markdriften udgør i Danmark 54 pct. af den samlede omsætning, mens de tyske og franske landmænd kun bruger 39/37 pct. af omsætningen. De danske landmænd har store omkostninger til foder i forhold til de to øvrige lande. Kapaci-

tetsomkostningerne (energi, vedligehold, løn) er 10 procentpoint lavere i Danmark end i de to øvrige lande. Det er primært vedligehold og energi, der hæver omkostningerne i Tyskland og Frankrig.

De samlede omkostninger, der vedrører produktionen, udgør for danske landmænd 74 pct. af omsætningen, for de tyske 67 pct. og for de franske 73 pct. Det betyder, at de danske landmænd allerede nu er dårligere stillet end deres kollegaer i de to andre lande. Den større mælkeydelse pr. ko i Danmark koster umiddelbart for meget i forhold til det mersalg, det medfører.

Når alle produktionsomkostningerne, tilskud og skat vedr. driften er betalt, viser Bruttoindkomsten (Gross Farm Income), at der i Danmark er ca. 34 pct. af nettosalget tilbage. I Tyskland er der 49 pct. tilbage og i Frankrig 44 pct. Bruttoindkomsten skal dække omkostninger til lønninger, leje-, leasing- og renteudgifter samt afskrivninger, der gerne skal dække omkostninger til tilbagebetaling af investeret kapital, der både kan være egen- og fremmed kapital.

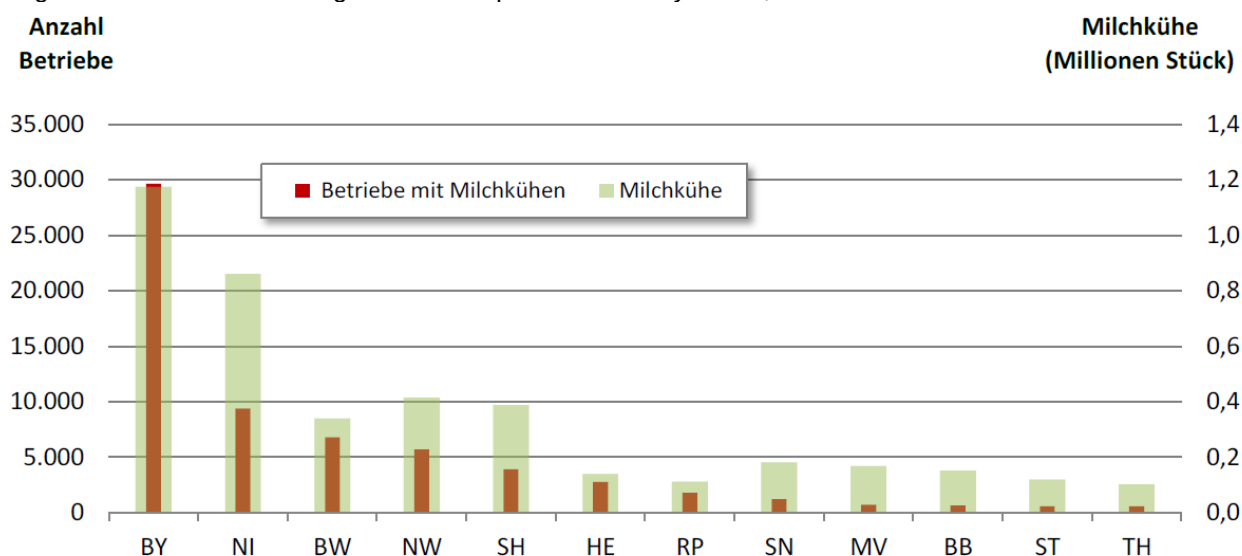
Opgørelsen for 2016 viser, at de danske landmænd kun har et overskud svarende til 1 pct. af det totale salg, i modsætning til de tyske landmænd, der har et overskud, der svarer til 19 pct. af omsætningen, mens de franske landmænd kommer ind på en 2. plads med 13 pct. De tunge omkostninger for de danske landmænd er lønomkostninger og renteudgifter pga. af en høj gæld. De tyske og franske landmænd er økonomisk mere robuste og kan derfor bedre klare prisudsving inden for deres salgsprodukter, renteændringer og produktionssvingninger i modsætning til de danske landmænd, der er meget følsomme på disse områder. De står svagt i en international konkurrencesituation.

Boks 9: Oversigt over de væsentligste forskelle mellem fransk, tysk og dansk mælkeproduktion på baggrund af regnskabsanalysen, 2016

	Danmark	Tyskland	Frankrig
Mælk pr. årsko, kg	10.500	8.800	8.700
Antal hektar	156	72	91
Antal dyreenheder/ha	0,6	0,69	0,88
Omsætning pr. dyreenhed, euro	2.291	2.087	1.728
Kapacitetsomkostninger pr. dyreenhed, euro	-1.515	-1.413	-1.309
Tilskud pr. ha, euro	446	450	361
Tilskud pr. dyreenhed, euro	247	323	295
Afskrivninger, euro	-297	-298	-294
Rente-, leje- og lønomkostninger, euro	-688	-310	-202
Overskud, euro	38	389	218

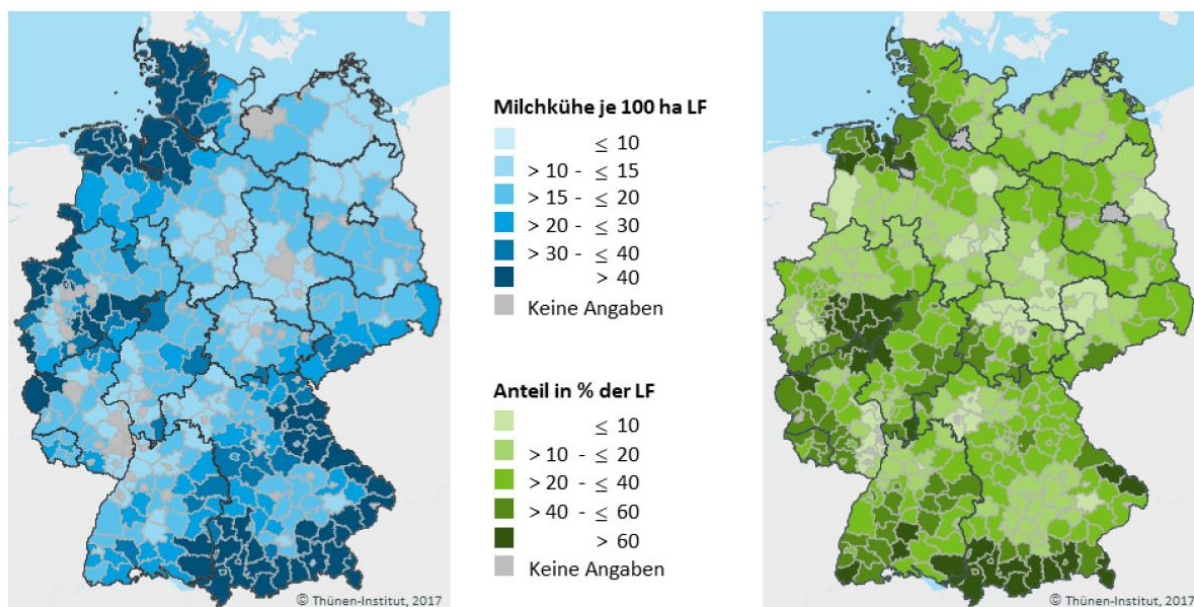
Bilag

Bilag 1: Antallet af bedrifter og mælkekøer pr. delstater i Tyskland, 2018

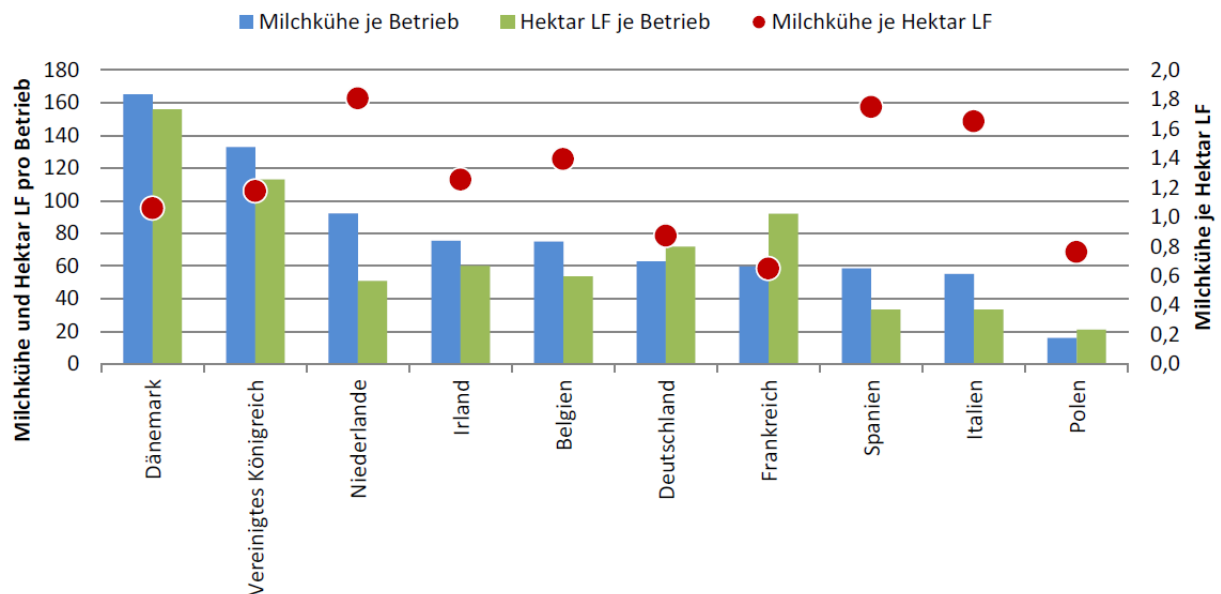
Quelle: Statistisches Bundesamt, Fachserie 3, Reihe 4, Viehbestand und tierische Erzeugung (April 2018), eigene Darstellung

Bilag 2: Regional fordeling af malkekøer pr. 100 ha, 2016 og procentvis fordeling af malkekøerne i forhold til græsarealer 2010, Tyskland

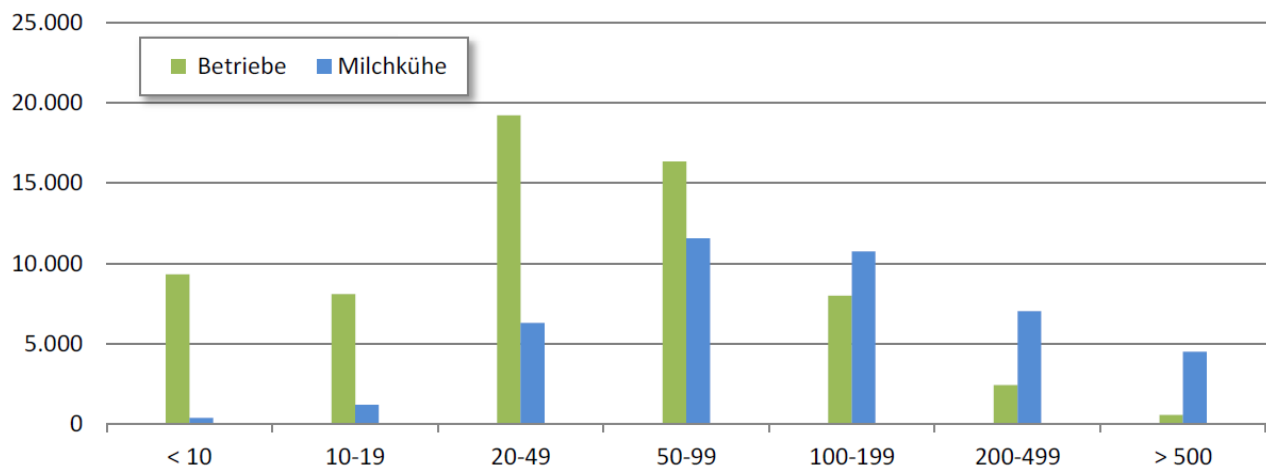
Quelle: Statistisches Bundesamt, Fachserie 3, Reihe 4, Viehbestand und tierische Erzeugung (2016)

Bilag 3: De 10 største mælkeproduktionslande i EU og fordelingen af antal malkekøer, areal pr. bedrift og antal malkekøer pr. hektar, 2016.

Bilag 4: Bedriftsstørrelser og antal bedrifter i Tyskland, 2018

Betriebe bzw. 100 Milchkühe

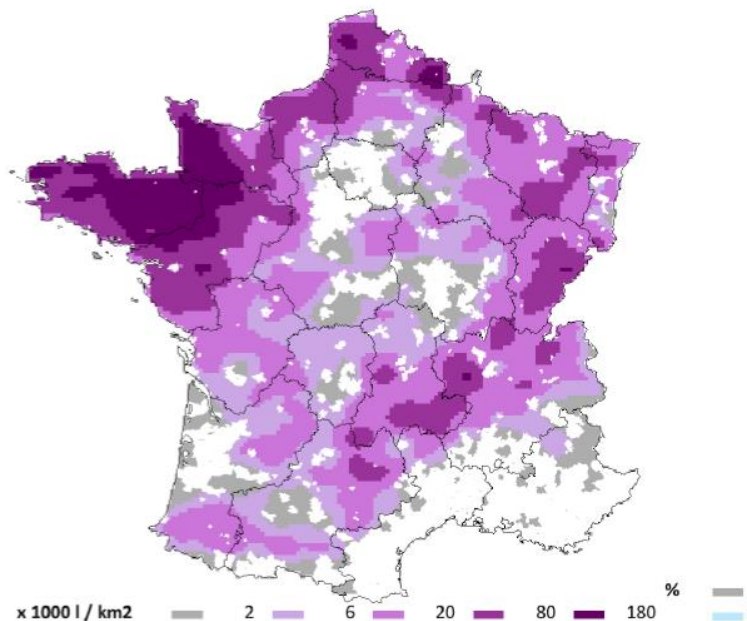

Quelle: Statistisches Bundesamt, Fachserie 3, Reihe 4, Viehbestand und tierische Erzeugung (Mai 2018)

Bilag 5: Geografisk fordeling af mælkeproduktion i Frankrig

Milk Production in 2013/14 (1000l/km2)

Densité de livraisons de lait en 2013/14
source: données FranceAgriMer - traitement FranceAgriMer et Institut de l'Elevage

Bilag 6: Fakta om fransk mælkeproduktion i 2017

PRODUCTION

- Dairy cow herd as of 1 April 2017: 3.6 million heads
- In 2016 :
 - > 58,462 farms delivered a total of 23.8bn litres of milk, for an average milk production of 412,000 litres per farm.
 - > Around 2650 farms produced just over 220 million litres of cow's milk for processing on the farm and direct sales.
- France is the 2nd biggest milk producer in the EU28, providing 16.3% of total volume, behind Germany with 20.6%.
- Globally, France is the 7th biggest producer, behind the USA, India, China, Brazil, Russia, and Germany.

Development of collection, number of farms, and average per farm

